Griffie Gemeenteraad Utrecht
Secretariaat raadscommissie Mens & Samenleving
Postadres Postbus 16200 3500 CE Utrecht
Telefoon 030 - 286 10 69 **Fax** 030 - 286 15 18
www.utrecht.nl/gemeenteraad

Gemeente Utrecht

VERSLAG OPENBARE VERGADERING COMMISSIE VEILIGHEID, BESTUUR EN FINANCIËN D.D. 24 FEBRUARI 2022

[Typ hier]

Datum verslag	4 maart 2021
Locatie	Stadhuis, de raadszaal
Verslag door	Geertjan Benus (Notutekst)
Vaststelling verslag	april 2022

Aanwezigen:
Middagvergadering
De voorzitter, mevrouw R. Heijne, de voorzitter mevrouw T. Sturkenboom, de wethouder mevrouw A. Klein, de burgemeester mevrouw Dijksma, de heer G. Dijkstra (initiatiefnemer), en voorts de leden: de heer F. Dekkers (GroenLinks), de heer H. Bakker (D66), mevrouw J. Admiraal (ChristenUnie), de heer D. Gilissen (VVD), de heer Van der Marel (VVD), mevrouw I. Sinteur (PvdA), de heer B. van Steeg (CDA), mevrouw L. de Vries (Partij voor de Dieren), de heer R. Wiegant (SP), de heer J. Koppelaar (Student & Starter), mevrouw E. Kendir (Student & Starter), de heer C. Bos (Stadsbelang Utrecht), en van de griffie de commissiegriffier de heer J. Schueler en de (commissiesecretaris) en de commissiesecretaris.

Avondvergadering
De voorzitter, mevrouw R. Heijne, de wethouder mevrouw A. Klein, burgemeester mevrouw S. Dijksma, de initiatiefnemers de heer M. Spil (Stadsbelang Utrecht) en voorts de leden: mevrouw F. de Koning (GroenLinks), de heer P. van Corler (GroenLinks), mevrouw S. Schilderman (D66), mevrouw J. Ferket (D66), de heer J. Wijmenga (ChristenUnie), mevrouw J. Admiraal (ChristenUnie), mevrouw H. Assen (PvdA), mevrouw J. Zwinkels (CDA), de heer B. van Steeg (CDA), mevrouw T. Sturkenboom (Student & Starter), mevrouw M. van Mil (Student & Starter), de heer M. van Heuven (Partij voor de Dieren), de heer D. Gilissen (VVD), de heer C. Bos (Stadsbelang Utrecht), de heer M. Sungur (DENK), de heer D. Bosch (PVV), en van de griffie de commissiegriffier de heer J. Schueler en de commissiesecretaris.

Verslag openbare vergadering commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën d.d. 24 februari 2022

Aanwezigen: - 1 -
1. Opening en mededelingen - 2 -
1a. Heropening - 2 -
2. Vaststellen van de agenda en agenderingen - 2 -
2.1 Vaststellen van de Agenda van 24 februari 2022 - 2 -
3. Vaststellen van de ingekomen agenderingen - 3 -
3.1 Nagekomen agendering Raadsbrief Rapportage onderzoek institutioneel Racisme - 3 -
3.2 Agenderingen ter plaatse - 3 -
4. Verslagen 20 en 27 januari 2022 - 4 -
5. Verslag adviescommissie Controle en Financiën 20 januari 2022 - 4 -
6. Toezeggingen/moties - 4 -
7. Burgerinitiatief Geef burgers meer invloed en Burgerberaad in Utrecht en de brief aan de raad d.d. 22 november 2021 - 4 -
7.1 Burgerinitiatief geeft Utrechter meer invloed. - 4 -

7.2 Burgerberaad in Utrecht, brief aan de raad d.d. 22 november 2021 ..... - 4 -
8. Initiatiefvoorstel Referendum op raadsinitiatief ..... - 25 -
8.1 Raadsbrief reactie op Initiatiefvoorstel Referendum op raadsinitiatief..... - 26 -
9. Raadsbrief eerste begrotingswijziging 2022..... - 30 -
10. Raadsvoorstel Nota Waarderen, activeren, en afschrijven van vaste activa (WAAVA..... - 31 -
10.1 Brief Adviescommissie WAAVA ..... - 31 -
11. Spreektijden en fractiebudget ..... - 36 -
12. Beantwoording SV 2021 nr. 295, over Online Gebiedsverbod..... - 69 -

Middagvergadering 24 februari 2022

1. Opening

De voorzitter, mevrouw Heijne, opent de vergadering van deze commissie om 14.00 uur en heet iedereen welkom. Zij attendeert op de begintijd van de avondvergadering: 19.30 uur.

Mededelingen
Geen.

Avondvergadering

1a. Heropening

De voorzitter, mevrouw R. Heijne, heropent de vergadering van deze commissie om 19.30 uur. Zij heet alle aanwezigen welkom.

Mededelingen
Geen.

2. Vaststellen van de Agenda en agenderingen

2.1 Vaststellen van de Agenda van 24 februari 2022

De voorzitter constateert dat de commissie als volgt instemt met de gewijzigde agenda.

De heer Gilissen (VVD) besteedt aandacht aan agendapunt 10: de nota waarderen acvtiveren en afschrijven van vaste activa. Daarover heeft de raad vandaag nog een uitgebreide brief van het college ontvangen met enkele bijlagen. Al eerder is gesproken in de adviescommissie Controle en Financiën om dit punt van de agenda af te halen omdat het zijns inziens niet tegemoet komt aan de wensen die geuit zijn in de raad.
Tegelijkertijd denkt hij dat het goed zou zijn de commissiebespreking vandaag te gebruiken om stil te staan bij wat de raad wel nodig heeft om op een later moment tot een goede bespreking in de commissie te komen.

De heer Van Steeg (CDA) heeft in de commissie aangegeven geen bezwaar te hebben om dit punt nu van de agenda af te halen.

De heer Bakker sluit zich aan bij het CDA.

De heer Dekkers (GroenLinks) deelt mee namens zijn fractie dat dit van de agenda afgehaald kan worden. Het deel dat de heer Gilissen aangeeft zou op een andere manier kunnen.

Mevrouw Admiraal (ChristenUnie) sluit zich ook aan bij de lijn die gekozen wordt door het CDA.

De heer Bakker (D66) weet dat heer Bos van Stadsbelang Utrecht erg begaan is met dit onderwerp. Hij stelt voor dit onderwerp te bespreken en de wethouder gerantsoeneerde input te geven.

De heer Gilissen (VVD) wenst niet het stuk te bespreken, maar op tafel te krijgen in de bespreking wat de raad nodig heeft om tot een bespreking in de commissie te kunnen komen. Dat is wat hem betreft slechts een inventarisatie. Hij hecht er aan iets in te brengen over het proces.
De voorzitter concludeert aldus: niet over het stuk zelf maar over het proces en gezamenlijk in gesprek met de wethouder te bepalen wat nodig is om dit stuk verder te krijgen. De voorzitter verneemt dat de commissie hiervoor een half uur uittrekt.

De heer Bakker, (D66) vraagt wat de commissie gaat doen met agendapunt 7. Wat hem betreft is het burgerinitiatief over Geeft Utrechters meer invloed iets anders dan het Burgerberaad. Wat hem betreft zijn het twee afzonderlijke punten. Hij stelt voor ze als zodanig te behandelen.
De voorzitter attendeert erop dat vorige keer vanuit de commissie gevraagd is om deze onderwerpen in samenhang te behandelen. Om die reden is dit op deze wijze op de agenda gezet. De mensen die destijds hier om vroegen zijn vandaag ook aanwezig. Wanneer de commissie nu anders besluit is dat aan de commissie.
De heer Bakker (D66) had dat in die vergadering gemist.
De voorzitter concludeert dat dit ongewijzigd blijft op de agenda.

De heer Gilissen (VVD) stelt agendapunt 9 aan de orde. Zijn voorstel is dit agendapunt met de A-status door te geleiden naar de raad zonder inhoudelijke bespreking.
De voorzitter besluit aldus na afstemming met de commissie.
Aldus is de agenda vastgesteld.

3. Vaststellen van de ingekomen agenderingen

De voorzitter loopt de voorstellen één voor één bij langs. De commissie besluit het navolgende:

3.1 Nagekomen agendering Raadsbrief Rapportage onderzoek institutioneel Racisme

Gevraagd is de Raadsinformatiebijeenkomst voor 60 minuten en de commissievergadering van 150 minuten.
Dit is geagendeerd door DENK, PvdA, Student & Starter, SP, CDA, D66, GroenLinks, ChristenUnie, VVD en de Partij voor de Dieren.
De voorzitter constateert dat geen van de aanwezige commissieleden iets over deze agendering wil inbrengen. Zij constateert dat dit agendapunt doorgeleid wordt naar een volgende commissievergadering.
De voorzitter stelt vast dat er niet meer binnengekomen agenderingen zijn.

3.2 Agenderingen ter plaatse

Mevrouw Admiraal (ChristenUnie) deelt mee dat haar fractie graag de raadsbrief Onderzoek mensenhandel wil agenderen voor een commissiedebat en ook voor een technische briefing. Deze agendering is al eerder gedeeld met de fracties. Onder andere het CDA wil aansluiten met het recente onderzoek van het WODC en de PvdA en VVD sluiten zich daarbij aan. Zij deelt mee dat andere fracties ook nog welkom zijn.
De voorzitter neemt ervan kennis dat GroenLinks wil aansluiten, zeker bij het technische deel.
De voorzitter vervolgt met de afhandeling van de raadsbrief over mensenhandel. Zij ziet dat naast de initiatiefnemer, de ChristenUnie, het CDA, PvdA, VVD, GroenLinks en de Partij voor de Dieren zich bij de agendering aansluiten.

Zij reserveert in afstemming met de commissie 90 minuten voor de behandeling. **De voorzitter** stelt voor dat wanneer de commissie na de technische briefing besluit dat de behandeling korter kan, zij dat zal aangeven.

De heer Bosch (PVV) haalt de raadsbrief Onderzoek Institutioneel racisme aan. Hij kondigt aan dat zijn fractie daar nog een aanvullende agendering op zal doen.
De voorzitter voegt de PVV aan de agendering toe met een eigen agendering.

4. Verslagen 20 en 27 januari 2022

De voorzitter constateert dat de commissie deze verslagen conform vaststelt.

5. Verslag adviescommissie Controle en Financiën 20 januari 2022

De commissie neemt dit verslag ter kennisgeving aan.

6. Toezeggingen/moties

Ter vaststelling.

De voorzitter schorst de vergadering voor een voorzitterswissel. **De voorzitter** mevrouw Tessa Sturkenboom, heropent de vergadering. Zij merkt op dat dit de laatste commissievergadering is binnen deze raadsperiode 2018 – 2022.

7. Burgerinitiatief Geef burgers meer invloed en Burgerberaad in Utrecht en de brief aan de raad d.d. 22 november 2021

7.1 Burgerinitiatief geeft Utrechter meer invloed.

Wethouder: Klein, Beleidsterrein: Wijkgericht werken en Participatie
Geagendeerd door: Dhr. Gert Dijkstra, namens EenUtrecht
Utrechters méér invloed geven bij gemeentelijke projecten. Dat is hard nodig omdat de huidige inbreng en invloed van Utrechters bij projecten die de eigen leefomgeving raken onvoldoende is. Daarmee wordt geen recht gedaan aan het belang van deze Utrechters ofwel het lokale (sociaal) eigenaarschap en ook niet aan de buurt- en ervaringsdeskundigheid van al die Utrechters die in of nabij het betreffende project wonen, werken en studeren. De initiatiefnemer stelt de gemeenteraad voor te besluiten oom de volgende vier uitgangspunten van participatie bij projecten toe te voegen aan de bestaande 'Participatie- en inspraakverordening gemeente Utrecht':

1. *Bij gemeentelijke projecten altijd eerst met belanghebbende Utrechters als gelijkwaardige gesprekspartners om de tafel te gaan, daarna pas met marktpartijen.*
2. *Met hen alle informatie transparant te delen, net als met marktpartijen.*
3. *Hen het recht te geven voorstellen in te dienen die in het project gelijkwaardig worden onderzocht.*
4. *Aan te geven waar in het project de Utrechters wél een beslissende stem hebben.*

7.2 Burgerberaad in Utrecht, brief aan de raad d.d. 22 november 2021

Wethouder: Klein, Beleidsterrein: Wijkgericht werken en Participatie
Dit agendapunt zal ik samenhang met agendapunt 6 worden behandeld.
Geagendeerd door: Fred Dekkers (GroenLinks), Erik van der Marel (VVD), Has Bakker (D66), Irene Sinteur (PvdA).
Meningsvorming door discussie tussen raadsleden en met het college n.a.v. de brief Burgerberaad in Utrecht van 22 november 2021 over de vragen:

- *Is het zinvol het Burgerberaad toe te voegen aan de verschillende vormen waarmee we Samen Stad Maken in Utrecht vormgeven?*
- *Welke onderwerpen lenen zich voor een Burgerberaad in Utrecht?*
- *Wat is er nodig om een Burgerberaad een stevig mandaat te geven en hoe wil de gemeenteraad betrokken zijn bij een Burgerberaad?*

De voorzitter leidt de bespreking van dit agendapunt in, refererend aan de annotatie bij de agenda (zie hier boven). Zij vraagt de commissie te beginnen met het burger-initiatief. De voorzitter geeft de ruimte aan de initiatiefnemer, de heer Dijkstra, voor

een toelichting. De bespreking zal zijn in twee termijnen. Zij vraagt aan te geven tot wie de commissie zich richt: tot de initiatiefnemer of tot de wethouder mevrouw Klein? Daarna volgt het antwoord van de initiatiefnemer en van de wethouder en daarna volgt een tweede termijn.

De heer Dijkstra (initiatiefnemer; Houd Rivierenwijk Leefbaar) stelt zichzelf voor. Hij spreekt namens ruim 1000 Utrechters die de petitie hebben gesteund.
Hij wil Utrechters meer invloed geven. Het gaat dan om meer invloed voor Utrechters bij alle projecten die leefomgeving raken van de Utrechters, ongeacht de initiatiefnemer. De aanleiding werd gevormd door ruim 50 petities in de afgelopen twee jaar. Velen van hen voelden zich niet gehoord. De uitschieter was de bewonersgroep Houd Rivierenwijk Leefbaar. Die bewonersgroep zat niet vooraf aan tafel, werd niet tijdig betrokken, ontving niet transparant alle informatie die wel aanwezig was bij marktpartijen, ontving niet de middelen voor een eigen voorstel of een alternatief onderzoek of een adviseur in te schaken. Veel werd meegeluisterd en meegepraat, maar er was ook geen enkel onderdeel om ergens in mee te beslissen.
Dit vat de vier voorstellen samen die vanmiddag voorliggen. De initiatiefnemers zijn heel benieuwd naar wat de raad daarvan vindt.
Hij betreurt het dat de wethouder in een brief heeft laten weten aan de raad dat alle voorgestelde wijzigingen op de participatie en inspraakverordening nu al mogelijk zouden zijn, en al geregeld zouden zijn in de huidige verordening. Zijn reactie daarop is dat dit nu zo niet werkt en tot zijn spijt denkt hij dat het niet helemaal waar is.
De wethouder blijkt daarin als volgt te redeneren: de huidige nu voorliggende verordening verbiedt niets. Hij ziet daar juist een probleem: omdat alles open ligt, kan elke initiatiefnemer, ook de gemeente zelf, maar zeker de particuliere initiatiefnemer de ruimte nemen. Als de initiatiefnemer geen strikte regels meekrijgt vanuit de raad, kan die doen wat hij zich goed dunkt. Dan kan het zomaar zijn dat de belangen van een vastgoedpartij even iets zwaarder wegen dan de belangen van de bewoners. Met alle gevolgen van dien.
Hij deelt twee van zijn zorgen met de commissie: (1) dat de zorg van hem en de zijnen niet wordt gedeeld over het gemopper, of “het gezeur” zoals dat soms wordt weggezet, terwijl het met de participatie vaak mis gaat in Utrecht. Hij vraagt de aandacht van de raad daarvoor. (2) vanmiddag spreekt de raad over vier aanpassingen in de participatie en inspraakverordening, maar het gaat veel verder ook om de nog aan te brengen aanpassingen in het UPP (het Utrechtse Plan Proces) en alle andere regels en kaders die voor de participatie gelden. De heer Dijkstra attendeert de commissie in dit verband op de nieuwe Omgevingswet die in aantocht is. Die Omgevingswet biedt nog veel meer ruimte aan initiatiefnemers om van alles te regelen en te doen. Zijn zorg is dat wanneer de gemeenteraad niet aan de voorkant goed vastlegt wat de zeggenschap is van omwonenden, de raad het risico loopt dat heel veel misgaat in de komende jaren, juist met die Omgevingswet.

De commissie
Mevrouw Sinteur (PvdA) deelt de zorgen van de heer Dijkstra over de participatie. Haar fractie vindt het belangrijk dat burgers meer zeggenschap krijgen. De voorbeelden waarbij de participatie niet goed gaat, zijn er te over.
Haar fractie vindt het opmerkelijk dat het college in een reactie op het voorstel aangeeft, dat de bestaande instrumenten afdoende zouden zijn en dat die mogelijk meer toelichting zouden krijgen of meer bekendheid. Daarnaast doet het college

voorstellen voor de verbetering van participatie. Met deze reactie maakt het college het probleem met participatie aantoonbaar. Dit burgerinitiatief vraagt niet te reageren vanuit het eigen gelijk. Het burgerinitiatief kan opgepakt worden om na te gaan hoe het beter kan.
Het is mogelijk na te gaan hoe burgers en ondernemers eerder, en gelijkwaardiger betrokken kunnen worden, hoe die informatie eerder is te delen en hoe de beïnvloedingsruimte is te verbeteren. Zij vraagt de wethouder of zij het met haar fractie eens is.
De heer Bakker (D66) vraagt of de PvdA het eens is met D66 dat op zich de analyse klopt. Maar dat niet zozeer het aanpassen van de verordening nog een keer het antwoord daarop is, maar andere werkafspraken en een andere ambitie vanuit het college met andere processen, en een andere ambitie mogelijk ook in de raad, maar dat sec de verordening dit al invult, en dat het kennelijk in de praktijk niet goed werkt.
Mevrouw Sinteur (PvdA) vraagt zich af of de verordening afdoende helder is. Kijkend naar hoe participatie nu gaat: dan start de participatie pas wanneer de beslissing al is genomen dat er een ontwikkeling plaats gaat vinden. Dan zijn de of- en de *wat-vraag* al beantwoord. Dan wordt de burger uitgenodigd om over het hoe te praten. Dat is mogelijk met de huidige verordeningen. Zij pleit ervoor de verordening aan te passen zo dat de burger eerder aan tafel zit en ook kan meepraten over de *Of- en de Wat-vraag*.
De heer Bakker (D66) is benieuwd naar de suggestie van de PvdA hoe dit dan op te schrijven in de verordening. Dat lijkt hem lastig om dat goed te doen. Hij noemt als voorbeeld artikel 5 over informatie, toegevoegd door hem en de heer Van Dalen over de informatiepositie van ingezetenen en de belanghebbenden. Wat hem betreft zit daar geen woord Spaans tussen. Ergens gaat in de uitvoering fout. Hij houdt vol dat in de verordening niet veel mis is. Hij vraagt of mevrouw Sinteur dit met hem deelt.
Mevrouw Sinteur (PvdA) vindt dat dat goed onderzocht moet worden. Het antwoord op dit initiatief had anders kunnen zijn. Met de reactie van het college is er geen uitnodiging om naar de verordening te kijken om na te gaan hoe dit beter kan. Zij ziet hierin opnieuw een stuk participatiefrustratie. Zij pleit ervoor de geest van dit initiatief te omarmen vanuit de bedoeling te gaan kijken hoe het beter kan.
De heer Bakker (D66) is dat eens met de PvdA. Zijn punt is dat wat voorligt het aanpassen van de verordening is. Dat wil de initiatiefnemer. Hij staat op het standpunt dat de aanpassing van de verordening de probleemanalyse niet helpen.
Mevrouw Sinteur (PvdA) merkt op dat de huidige verordeningen aangeven dat er eerst een participatieplan gemaakt moet worden waarin de zeggenschap van de burger wordt bepaald. De heer Dijkstra bedoelt volgens haar de rechten van de burger te vergroten zodat de burger meer recht krijgt om zowel eerder aan tafel te zitten als eerder informatie te krijgen. Zij is ervan overtuigd dat dat wel degelijk in de verordeningen is op te nemen.
De heer Dekkers (GroenLinks) merkt op dat mevrouw Sinteur oproept om de gedachte van het voorstel te omarmen. Het lastige is dat het voorstel gaat om een besluit dat vast is en geen interpretatie is. Daarop moet gereageerd worden. Hij merkt op dat een van de verbeteringen in het kader van Samen Stad maken is dat bij de start van een proces een participatieplan gemaakt wordt. Juist de uitgangspunten het vroeg betrekken en zoveel mogelijk zware participatie, zijn al geformuleerd. In de praktijk gaat het niet goed. Hij vraagt of mevrouw Sinteur het met hem eens is.
Mevrouw Sinteur (PvdA) noemt het intentiedocument. De initiatiefnemer en het college gaan na of er een ontwikkeling plaatsvindt en wat dan. Pas daarna start de

participatie terwijl de vraag van de heer Dijkstra het antwoord zou kunnen krijgen mee te kunnen praten over *de of en de wat vraag*. Zij vraagt of de heer Dekkers het met haar eens is dat dat niet is geregeld in Samen Stad maken.
De voorzitter stelt voor dat de heer Dekkers het antwoord geeft in zijn eigen bijdrage.
Mevrouw Sinteur (PvdA) vervolgt haar betoog in haar termijn. Haar fractie is het ermee eens dat het niet alleen beter kan maar dat het ook beter moet gezien de Omgevingswet. Daarnaast geeft zij aan dat de betrokkenheid van de burgers essentieel is om echt samen de stad te kunnen maken. Die betrokkenheid staat steeds meer op het spel door de reacties die plaatsvinden; daardoor haken mensen in participatietrajecten af. Zij vraagt de wethouder toe te zeggen dit voorstel te beoordelen op basis van de praktijk en van daaruit voorstellen ter verbetering te doen.
Zij wendt zich tot het college over het Burgerberaad. Ook daar geldt dat haar fractie de zeggenschap van burgers heel belangrijk vindt en dat haar fractie de conclusie van de expeditie Burgerberaad deelt: te moeten proberen en te leren. Niet alleen door gebruik te maken van de wijsheid en de denkkracht van de burgers, maar ook om te werken aan het wederzijds vertrouwen en samen de stad te maken.
Wat haar fractie betreft wordt te snel gezegd dat het Burgerberaad al wordt uitgevoerd. Dan verwijst het college naar de stadsgesprekken. Zij benadrukt dat de stadsgesprekken niet voldoen aan de elementen van een Burgerberaad die in de ogen van haar fractie heel belangrijk zijn: (1) een helder mandaat, (2) de onafhankelijke begeleiding, (3) de beschikbaarheid van expertise en (4) de zorg voor een goede afspiegeling zodat er een goed beraad kan plaatsvinden.
Als het aan de PvdA ligt, start het college met het Burgerberaad. Dan moet die voldoen aan die kenmerken en zal het gebruikt worden voor complexe thema's zoals energietransitie, het klimaat, of de verdichting van de stad.

Mevrouw De Vries (Partij voor de Dieren) is het eens met heer Dijkstra over dat de inwoners gehoord moeten worden en dat dat niet altijd goed gaat. Wat haar fractie betreft moet de gemeente de ideeën van inwoners voor hun leefomgeving serieus nemen en zo mogelijk ook actief ondersteunen. De plannen moeten met inwoners gemaakt worden.
Haar fractie twijfelt eraan of het voorgestelde de beste manier is om tot verbetering te komen. Zij vindt het een mooi idee om eerst te spreken met belanghebbende Utrechters en daarna pas met marktpartijen. Haar fractie staat achter dat standpunt. De vraag is wie uiteindelijk bepaalt wie belanghebbend is bij welk project. Zij ontvangt daarop graag de reactie van de wethouder. Haar fractie heeft ook een kleine twijfel bij uitgangspunt 2, namelijk niet alle informatie kan altijd echt helemaal transparant gedeeld worden vanwege privacy. Haar fractie denkt dat hele uitgebreide participatie niet altijd nodig is. Het is ook maatwerk per project.
Bij uitgangspunt 4 stelt zij dat het niet altijd duidelijk is voor Utrechters wanneer ze inspraak hebben bij projecten, via het participatieplan. De communicatie daarover kan haars inziens zeker helderder.
De heer Bosch (PVV) gaat in op de stelling dat niet altijd uitgebreide participatie nodig is. Hij vraagt wanneer dat wel en wanneer dat niet het geval is.
Mevrouw De Vries (Partij voor de Dieren) vindt zeker niet dat uitgebreide participatie alleen plaatsvindt wanneer burgers mondig zijn. Daar draait wat haar betreft participatie niet om. Zij gaf aan dat het om maatwerk gaat. Bepaalde grote projecten zor-

gen ervoor dat meer participatie nodig is omdat er dan bijvoorbeeld meer mensen bij betrokken zijn of dat het gaat om een groter stadsdeel.
Zij vervolgt haar betoog met verder te gaan op uitgangspunt 4 en zij stelt dat ook tijdig moet worden aangekondigd wanneer mensen kunnen inspreken. Zij ziet in dat het beter zou kunnen. Inwoners weten niet altijd of ze kunnen inspreken en hoe.
Het zou bijvoorbeeld goed zijn wanneer navraag gedaan wordt vanuit de gemeente of een participatietraject goed is verlopen.
Zij is benieuwd te vernemen hoe de initiatiefnemer denkt over het Burgerberaad.
Haar fractie is voorstander van Burgerberaad. Zij stelt voor daarmee te experimenteren. Haar fractie ziet daar veel waarde in. De Partij voor de Dieren vindt dat wel duidelijk moet zijn wat met de uitkomsten van Burgerberaad gaat gebeuren; wanneer komen die voor te liggen in de raad? Doen de deelnemers aan het Burgerberaad mee aan de bespreking?
Haar fractie vindt het ook interessant te kijken naar de relatie tussen Burgerberaad en een referendum; wat haar betreft kan een referendum plaatsvinden na een Burgerberaad. Een Burgerberaad moet onafhankelijk zijn.
Haar fractie vindt het ook belangrijk in de stad te inventariseren bij inwoners en organisaties van de gedachten die onder hen leven over het Burgerberaad en of er voldoende draagvlak is.

De heer Dekkers (GroenLinks) gaat eerst in algemene zin op participatie, dan op het Burgerinitiatief en daarna op het Burgerberaad.
In Utrecht is de traditie van participatie. Na een wijkraadpleging van Wijkraad West stelde de gemeente een eerste leidraad op voor de participatie. Hij gaat ook in op de meest recente voorgeschiedenis. In Samen Stad maken deel 1 is een aantal nieuwe uitgangspunten voor participatie opgenomen. Bij Samen Stad Maken deel 2 amendeerde GroenLinks ten behoeve van een verdere verdieping van zeggenschap en de Utrechtse principes; om die te verwerken.
In de praktijk zijn er ook veel goede participatietrajecten. Te vaak gaat een aantal dingen niet goed genoeg.
Bij de start van projecten wordt in intentiedocumenten beter aangegeven wat de van te voren vastgestelde ambities en randvoorwaarden zijn, samen met een reeks onderzoeksvragen. Zijn fractie mist bijna altijd een concreet participatieplan op basis van de inclusieve omgevings- en stakeholderanalyse. De gemeente kan wat hem betreft bekende betrokkenen en wijkplatforms meer betrekken bij het maken van een startdocument (de inhoud) en bij het maken van een participatieplan (het proces).
De heer Bosch (PVV) vraagt de heer Dekkers voorbeelden te geven van goede participatieprojecten.
De heer Dekkers (GroenLinks) noemt het participatietraject vanuit de vraag of nieuwe asielopvang in Utrecht gerealiseerd moet worden. Dat was een heel mooi traject.
De heer Bosch (PVV) vraagt of de heer Dekkers de idee heeft of hij daar de mening van alle Utrechters heeft opgehaald.
De heer Dekkers (GroenLinks) noemt de moeite die gedaan is om met meningspeilingen en loting mensen breed te betrekken als voorbeeld van het mooie van de trajecten. Hij vond het opvallend dat op initiatief van de mensen die via loting aanwezig waren bij het gesprek enkele mensen opgezocht zijn die kritischer waren tegenover asielopvang om hen te bevragen. Hij vond het traject Damstraat/Kanaalstraat ook een fantastisch project.

Hij vervolgt zijn betoog in zijn termijn met in te gaan op zijn tweede punt. In de praktijk komt het voor dat er rond een bepaald plan intensieve participatie was, maar dat de voorstellen die daaruit voortkwamen alsnog bezwaren opriepen bij anderen die nog niet in die eerste fase betrokken waren. Te vaak zijn allerlei afzonderlijke betrokkenen om commentaar gevraagd (consultatie) en dat dan de gemeente vervolgens afweegt wat te besluiten. Hij noemt dat per definitie teleurstelling organiseren.
GroenLinks vindt dat meer geprobeerd moet worden om alle betrokkenen gezamenlijk na te laten denken over belangentegenstellingen, dilemma's en lastige punten. Dan is ook te kiezen voor zwaardere vormen van participatie zoals advies en cocreatie.
Met betrekking tot de terugkoppeling over wat wel en niet meegenomen wordt uit participatie, is dat vaak alleen formalistisch. Zijn fractie merkt dat betrokkenen vaak niet goed begrijpen hoe rekening is gehouden met hun ingebrachte zorgen en voorstellen.
Het Samen Stad maken met de stad kan volgens GroenLinks beter. Het is mogelijk om samen met de stad meer te leren van ervaringen in die participatie.
De heer Bosch (PVV) vraagt of de bewoners van de Maliebaan het niet goed begrepen hebben wat er meegenomen is wanneer zij ontevreden zijn over de participatie.
De heer Dekkers (GroenLinks) antwoordt ontkennend. Hij denkt dat de gemeente soms niet voldoende moeite doet om terug te koppelen wat er met de inbreng gebeurd is. Het is ook mogelijk dat er een intensief participatietraject geweest is en dat er daarna alsnog andere groepen op gaan staan die het anders willen. Hij wil de participatie zoveel mogelijk bij bewoners leggen. Maar wanneer nu blijkt dat er in de samenleving over bepaalde punten hele grote meningsverschillen zijn, is het bij uitstek de rol van de raad om een politieke knoop door te hakken. Dat is gebeurd.
De heer Bosch (PVV) hoort te vaak gezegd worden door GroenLinks dat de fractie ook mensen heeft gehoord die het anders willen. Op die manier is alles stuk te slaan zo stelt hij, om dan alleen de participatie die de gemeente uitkomt er uit te vissen. Hij stelt voor daar anders mee om te gaan in het vervolg. Hij vraagt de reactie van de heer Dekkers daarop.
De heer Dekkers (GroenLinks) bevestigt dat het vaker voorkomt dat een initiatief uit de buurt veel ondersteuning krijgt maar dat er andere omwonenden zijn die het geen goed idee vinden. Hij denkt dat geprobeerd moet worden om de groepen meer met elkaar in contact te brengen zo dat ze van elkaar hun standpunten begrijpen. Wanneer de bewoners er niet uitkomen, is het de taak van de raad om knopen door te hakken.
De heer Bosch (PVV) concludeert dat zijn stelling juist is als het gaat om het gebruik maken van de participatie die uitkomt.
De heer Dekkers (GroenLinks) begrijpt die conclusie niet. Hij probeert aan te geven zoveel mogelijk betrokkenen te laten nadenken over de voors en tegens. Wanneer dat lukt is het gemakkelijker voor de raad om uiteindelijk een beslissing te nemen. Hij ziet dat de raad heel vaak micromanagement toepast op het einde van het traject. Daarmee doet de raad participatie geen recht. Hij denkt dat de raadsleden scherper kunnen zijn door zich aan de start van een traject meer te betrekken bij het participatieproces zelf. Het is aan de raad om politieke keuzes te maken.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt de heer Dekkers concreet te maken in welk opzicht de raad aan micromanagement gedaan heeft.

De heer Dekkers (GroenLinks) merkt op dat hij vanochtend geconfronteerd werd met een amendement van de Partij voor de Dieren op het Omgevingsplan met wel heel gedetailleerd zaken over de stem van dieren, waarmee GroenLinks inhoudelijk het eens is, maar wat nooit in die details in de afweging besproken was in de commissie of in de participatie. Hij vindt de gedetailleerde toevoegingen aan besluiten heel vreemd.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat de raad ook probeert recht te doen aan de participatie. Vaak is te zien dat het college al een duidelijk een plan heeft voor hoe het er uit moet zien. De participatie brengt daarin weinig verandering, terwijl hij dat wel zou verwachten. Wanneer de heer Dekkers dat ook micromanagement noemt, hebben het CDA en GroenLinks een fundamenteel verschil van mening.
De heer Dekkers (GroenLinks) merkt op dat bij de Maliebaan een duidelijk plan lag dat gebaseerd was op de participatie. Dat is tot stand gekomen in de participatie. Hij merkt op dat hij het terecht vindt dat daarna nog een discussie plaatsvond.
De heer Van Steeg (CDA) herhaalt zijn vraag over de sturende invloed van het college vanuit een vooropgesteld idee.
De heer Dekkers (GroenLinks) merkt op dat bij participatie het van belang is dat het in het begin van het proces helder is waarover te participeren valt. Wanneer er bij begin van het proces duidelijke uitgangspunten en ambities zijn, vindt hij dat ze geformuleerd moeten worden. Participatie in de zin van dat alles helemaal opnieuw gemaakt wordt, lijkt hem niet verstandig. Wat hem betreft heeft elke bewoner de mogelijkheid om daartegen in het geweer te komen. De raad kan het college niet verwijten duidelijk te zijn.
Hij vervolgt zijn betoog in zijn termijn met door te gaan over het Burgerinitiatief. Hij dankt de initiatiefnemers voor dit initiatief. Hij kent de problemen die door de initiatiefnemers genoemd worden, vooral als het gaat om het gevoel op achterstand te staan, en ongelijk speelveld van de direct betrokkenen. GroenLinks heeft fundamentele bezwaren tegen dit initiatiefvoorstel. Hij vindt het niet vanzelfsprekend om voorrang te geven aan Utrechters en met hen eerst aan tafel te gaan. Er is nooit sprake van een eenduidig belang van Utrechters; direct omwonenden kunnen verschillende belangen en gezichtspunten hebben. Vaak zijn ook andere belangen en gezichtspunten van direct omwonenden of van diegenen die verder weg wonen. Er zijn er ook die nog een extra stem verdienen. Hij noemt de toekomstige bewoners en gebruikers. Alle direct betrokkenen moeten de kans krijgen hun zegje te doen maar met iedereen praten is onwerkbaar. Zijn fractie vindt de beslispunten deels onwerkbaar en deels onduidelijk. Hij gaat over naar het Burgerberaad.
Mevrouw Sinteur (PvdA) noemt de situatie die nu vaak het geval is wanneer er een initiatiefnemer is. Dan komt er een e-doc en is al heel veel besloten. Zij herhaalt haar vragen over het vroegtijdig betrekken van burgers om mee te praten over of een initiatief kansrijk is. Dat recht heeft de burger nu niet.
De heer Dekkers (GroenLinks) merkt op dat volgens hem de mogelijkheid er ook in in de huidige situatie is. Hij noemt het intentiedocument waarin soms is aangegeven of een initiatief al of niet zou passen in het beleid van de gemeente. Daarin staan heel vaak allerlei vragen of en hoe een initiatief daarin zou passen. Het staat zeker niet altijd vast dat iets doorgaat. Hij is het volstrekt eens met het tweede; zojuist pleitte hij ervoor direct betrokkenen en de wijkplatforms meer te betrekken bij het maken van de intentiedocumenten en de participatieplannen. In het verleden vond dat plaats. Hij zou terug willen naar die praktijk.

Mevrouw Sinteur (PvdA) doet de suggestie dit te regelen in de verordening: dat die burgers eerder aan tafel zitten om mee te praten over of er een initiatief moet komen. Plus dat ze het recht krijgen om mee te praten over hoe de participatie wordt ingericht en welke onderzoeksvragen er zijn. Meestal zijn die allemaal al uitgewerkt voordat de burger uitgenodigd wordt om mee te doen.
De heer Dekkers (GroenLinks) merkt op dat volgens hem de raad bij Samen Stad maken gezegd heeft aan de start van het project op basis van inclusieve omgevings- en stakeholderanalyse een participatieplan te willen maken. Dat doet de raad wat hem betreft samen met Wijkplatforms samen met bekende direct betrokkenen. Eén van de dingen die met Samen Stad Eén gedaan is, is te waken voor meer formaliseren. Hij zit daarentegen te springen om het echt goed te doen.
Mevrouw Sinteur (PvdA) pleit ervoor de rechten van de burger te regelen omdat het er in de praktijk bijna niet van komt. Zij vraagt of de heer Dekkers dat met haar eens is.
De heer Dekkers (GroenLinks) vindt dat het bestuur op het punt staat te constateren dat het bestuur een aantal zaken niet goed doet, dat die beter moeten. Hij betwijfelt of dat door het repareren van de verordening kan. De uitgangspunten staan in de verordening, herhaalt hij zijn inbreng.
De heer Dekkers gaat in op het Burgerberaad en toont zich erover verheugd dat mevrouw Boelens aanwezig kan zijn bij deze bespreking. Hij vindt het mooi dat een aantal Utrechters samen met ambtenaren en raadsleden de expeditie Burgerberaad hebben ondernomen. De werkzame elementen van het Burgerberaad vormen voor GroenLinks een zinvolle toevoeging aan de vormen van Samen Stad Maken in Utrecht.
Utrecht is ook gestart met de stadsgesprekken naar aanleiding van het boek van David van Reybrouck. Burgerberaad is zijns inziens geen Haarlemmerolie. Het Burgerberaad, deliberatieve democratie, is volgens zijn fractie geen vervanging van de representatieve democratie. Ze kunnen elkaar wel aanvullen en versterken. De kracht van het Burgerberaad is dat mensen samen proberen werkbare oplossingen te vinden voor belangentegenstellingen die recht doen aan de verscheidenheid van inzichten en belangen. Dat is deliberatieve democratie. De representatieve democratie heeft niet het alleenrecht op het afwegen van belangen en inzichten. Wanneer burgers aangesproken worden op de afweging, kunnen ze dat vaak heel goed.

Vooral complexe onderwerpen met de verscheidenheid aan belangen en inzichten waar gesprekken in de politiek vastlopen, kunnen zich lenen voor een Burgerberaad. Het kan wat hem betreft ook andersom: het is bij uitstek de taak van de representatieve democratie om politieke knopen door te hakken, als er in de samenleving in participatieprocessen vastzittende verschillen van inzicht zijn. Het Burgerberaad, en dan vooral loting en gewogen loting is de mogelijkheid om verscheidenheid aan wensen in participatie te betrekken. Ook het reageren op een uitnodiging wanneer iemand is ingeloot, werkt al selectief. Het lot is zeker niet de enige vorm om diversiteit en inclusiviteit te versterken.
Een andere insteek is het besef dat een buurt, een stad, een gemeenschap van gemeenschappen is en dat de gemeenschappen en de stem van gemeenschappen van mensen en belangen die nog slechts gehoord worden, te versterken zijn door beter op de gemeenschappen aan te sluiten en een wisselwerking tot stand te brengen tussen die gemeenschappen. In Utrecht zijn goede ervaringen met stadsgesprekken, en met wijkraadplegingen die een mix zijn van gesprekken met mensen uit

diverse gemeenschappen, maar ook van het betrekken van extra mensen door loting, internetraadpleging, face to face interviews, regie en procesbegeleiding. De heer Dekkers ziet dat allemaal als middelen om de inclusie te versterken, die zowel bij de bestaande stadsgesprekken als bij het Burgerberaad zouden kunnen helpen. Een Burgerberaad kan bijdragen aan maar is zeker geen garantie voor een groter draagvlak. Daar zijn meestal andere aanvullende activiteiten voor nodig. Burgerberaad en stadsgesprekken moeten wat hem betreft van de burgers zijn. Daarvoor is nodig een onafhankelijke procesbegeleiding, een mogelijkheid om zelf deskundigen uit te nodigen en het ondersteunen bij het uitwerken van eigen voorstellen. Tegelijkertijd is het ontstaan van een werkzame koppeling belangrijk tussen leefwereld en systeemwereld. Hij stelt dat ambtenaren en politici kunnen helpen de inbreng van burgers beter te laten aansluiten bij de politiek-bestuurlijke besluitvorming.
Een Burgerberaad kan plaatsvinden op initiatief van de gemeente of op initiatief van een groep bewoners; als voorbeeld noemt hij de burgertops in Lunetten. De werkzame elementen van Burgerberaad zijn ook gebruikt bij buurtgesprekken in Oost en in Zuilen en bij de wijkraadpleging in het verleden. Als het aan GroenLinks ligt geeft het stadsbestuur meer ruimte en faciliteiten aan wijkplatforms of bewoners die wijkraadplegingen of buurtgesprekken willen organiseren.
De heer Van der Marel (VVD) vraagt of GroenLinks sympathiek staat tegenover het instrument Burgerberaad om dat zo toe te passen als in de afgelopen sessies besproken is met de initiatiefnemers.
De heer Dekkers (GroenLinks) attendeert de heer Van der Marel op het begin van zijn betoog: een Burgerberaad te doen als het past, een middel dat in Utrecht nuttig is. In die zin voegt hij dit toe aan het arsenaal van de gemeente. Bovendien is een aantal werkzame elementen bij Burgerberaad die ook ingezet is bij stadsgesprekken en andere vormen van participatie. In die zin beantwoordt hij de vragen de heer Van der Marel.

De heer Bakker (D66) begint het initiatiefvoorstel en gaat daarna in het Burgerberaad.
Bij de behandeling van het actieprogramma Samen Stad Maken nam D66 met hulp van de VVD het initiatief om de participatie en inspraakverordening vrij fundamenteel aan te scherpen. De positie van bewoners is verstevigd. En ook het beter delen van informatie, met als doel de zeggenschap, eigenaarschap en betrokkenheid in Utrecht te vergroten. Het voorstel van de heer Dijkstra is dit opnieuw aan te passen.
Hij geeft hierop de volgende reacties:
Hij vraagt zich af of dit de hefboom gaat worden die gaat zorgen voor de verandering. Volgens hem is de verordening prima, maar gaat het om de doorwerking, het doen. Daarnaast kan hij zich volledig aansluiten bij de inbreng van de Partij voor de Dieren: die punten haalde ook zijn fractie eruit met vragen naar uitleg. Dan gaat het over informatie, marktpartijen, wie de belanghebbende is.
Tenslotte legt hij de vraag voor aan de indiener of aan de griffier: wanneer dit wordt aangenomen is in de verordening nog niet aangepast. Hij vraagt wie aan slag gaat om dit als verordeningtekst in te passen. Is het gemeentebestuur daarmee tevreden?
De heer Bakker sluit af met het uitspreken van zijn dank aan de indiener en alle mensen die hem daarbij geholpen hebben. Het stadsbestuur mag in zijn handen knijpen wanneer mensen de moeite nemen om onderwerpen op de agenda te zetten en initiatieven zoals dit uit te werken.

Dit geldt wat hem betreft voor 100% ook voor het Burgerberaad.
Mevrouw Sinteur (PvdA) gaat in op het vorige onderwerp. De heer Bakker zegt dat de verordeningen prima zijn maar dat het om het doen gaat en dat het doen veel frustratie oplevert onder burgers bij de participatie. Zij legt de vraag voor of juist dan wel de verordening aangepast moet worden ten behoeve van meer zekerheid voor de rechten van de burger.
De heer Bakker (D66) houdt het voor mogelijk dat dit uiteindelijk nodig is. Hij mist de analyse van wat dat precies zou moeten zijn in verordeningtekst. De voorstellen van de initiatiefnemers zijn dan niet die van zijn fractie. Die voorstellen kan het stadsbestuur niet waarmaken en moet het niet willen. Wat hem betreft gaat het veel meer om de adequate actie van betrokken organisatieonderdelen voor wat betreft het beter delen van informatie.
Mevrouw Sinteur (PvdA) merkt op dat burgers vaak zeggen *door het hoepeltje van de gemeente* te hebben moeten springen. Zij legt de vraag voor of het zou kunnen zijn dat juist de burger geholpen moet worden om tot de juiste teksten te komen; dat de burger meer ondersteuning moeten krijgen om die burger in de gelegenheid te stellen het initiatief zodanig te verwoorden dat het is op te nemen in het gemeentelijk proces.
De heer Bakker (D66) houdt dat voor mogelijk. Hij neemt aan dat dat in deze situatie ook gebeurd is. Hij weet dat initiatiefnemers altijd vrij goed geholpen worden door de griffie en dat ze daarbij ook ondersteuning krijgen vanuit de ambtelijke organisatie. Hij verneemt graag wanneer daarvoor meer capaciteit nodig is. Dan moet daaraan iets gedaan worden. Hij vindt dat de gemeenteraad verantwoordelijkheid heeft als het gaat om de formuleringen in verordeningentaal van wat de heer Dijkstra uiteindelijk wil.
De heer Dekkers (GroenLinks) begrijpt dat heer Bakker overging naar het Burgerberaad. Hij is het met hem eens dat het niet gaat om het aanpassen van verordeningen. Het gaat er vooral om hoe het wordt gedaan in de praktijk en wat de doorwerking ervan is. Hij heeft enkele zaken genoemd die volgens hem niet goed gaan. Hij vraagt of de heer Bakker die analyse deelt. Zijn er andere punten waarop de heer Bakker denkt nog extra te kunnen aanzetten als het om die doorwerking gaat.
De heer Bakker (D66) zou het zeer interessant vinden om in het kader van de vier onderwerpen die de heer Dijkstra aanreikt en dan bijvoorbeeld op een aantal casussen die zojuist aan de orde zijn gekomen, een goede evaluatie te houden waarin bewoners, de betrokken ambtenaren, en misschien ook een paar raadsleden, met vragen als *wat was er aan informatie*, *wanneer had het gemeentebestuur informatie kunnen delen met bewoners*, *hoe is dat ontvangen*, en *waarom matcht het niet met de behoefte die er klaarblijkelijk was*. Mogelijk kan de wethouder daarover iets zeggen. Dit lijkt de heer Bakker zeer relevant en interessant. Hij benadrukt dat de basis er voldoende is in de verordening.
Hij vervolgt zijn betoog in zijn termijn met in te gaan op het Burgerberaad.
Hij dankt de initiatiefnemers in de stad, en ook mevrouw Boelens. Hij heeft het als zeer leerzaam en inspirerend ervaren om op expeditie te gaan. Het was wat hem betreft een cadeau om dit zo te mogen doen. Hij is een nog groter fan van het Burgerberaad geworden.
Zijn fractie ziet het als een goed, werkzaam en interessant instrument voor meer deliberatieve politieke besluitvorming. Het proces van het Burgerberaad zorgt ervoor

dat mensen voorbij individuele en ideologische belangen kijken en dat het collectieve welzijn leidend wordt.
Voor dit debat vindt hij het ook belangrijk om uit te spreken wat zijn fractie ziet als een Burgerberaad. Zoals in de brief van de transitiemotor staat: “In het Burgerberaad komen burgers al dan niet met anderen samen voor beraadslaging over een vraagstuk dat leeft in de gemeenschap of waarvoor de politiek (de raad) hun inzichten nodig heeft. Het beraad kan bijeen geroepen worden door burgers of door de politiek. De volgende spelregels zijn wat hem betreft cruciaal: mandaat, gewogen loting van deelnemers, goede afspiegeling, onafhankelijke begeleiding, deliberatief proces, en transparantie daarover. Wat hem betreft neemt de raad de uitgangspunten één op één over. Zijn fractie ziet graag dat in Utrecht op korte termijn dit omarmd wordt en ermee aan de slag gaat net zoals is gedaan in Amsterdam en in Eindhoven zoals de vorige week is voorgesteld. Onderwerpen die wat zijn fractie betreft geschikt zouden zijn, zijn klimaat en energie, groei van de stad, veiligheid op straat, het drugsbeleid. Zijn fractie hoort daarover graag de stem van de bewoners en ook de stem van de nieuwe raadsleden.
Zijn fractie zou voorstander zijn van het organiseren op een kleiner niveau van het beraad: een buurt of een wijkraad. Juist over de vragen die daar in de leefomgeving spelen.
Op de vraag hoe nu verder zet de heer Bakker uiteen dat zijn fractie van snelheid houdt. Het goed betrekken van de nieuwe raad vindt zijn fractie ook van belang. Hij zou graag het initiatief nemen om bij de eerstvolgende raadsvergadering een motie in stemming te brengen waarin de raad zich uitspreekt voor het organiseren en het omarmen van het instrument Burgerberaad en het college opdracht te geven dit zo snel mogelijk uit te werken en na de installatie van een nieuwe raad een voorstel te doen. Uiteraard lijkt het hem verstandig Burgerberaad mee te nemen in de aanstaande coalitieonderhandelingen.

De heer Van der Marel (VVD) vindt de bijdrage van de heer Dekkers een mooie bijdrage in de stand van zaken in participerend Utrecht. Hij dankt ook de initiatiefnemer voor de betrokkenheid. Hij vindt betrokken inwoners een must voor de stad in ontwikkeling. Daaraan schort het over het algemeen niet. Hij vindt het jammer dat het vaak om dezelfde inwoners gaat. In dat opzicht wenst het Burgerberaad wel iets te veranderen en wil het wat dat betreft vernieuwend zijn. Hij vindt dit de clash tussen structuur en cultuur. Hij gelooft er niet in dat wanneer de verordening wordt veranderd, de cultuur van participatie ook zal veranderen. Hij sluit wat betreft het initiatiefvoorstel op hoofdlijnen aan bij de reactie van het college.
Het Utrechtse participatiemodel, zowel de verordening als de leidraad is formeel geen slecht en ondoordacht beleid. Wat hem betreft zijn er twee belangrijke uitgangspunten: (1) participatie is maatwerk. (2) participatie is verwachtingenmanagement. Daarvan is de stad zich bewust. Dat is wat hem betreft 100% zeker. Van de andere kant staat hij op het standpunt inwoners niets te vragen wanneer er niets mee gedaan wordt. Hij noemt dat de cultuur van participatiebeleid in Utrecht dat het bestuur zich daarvan bewust is; het gaat niet altijd goed. Dat is door andere partijen al met nadruk gezegd.
De heer Van der Marel merkt op dat het vaak aankomt op het proces en de kennis om van de participatie-instrumenten gebruik te maken. Misschien is het ook de versnippering in de instrumenten; de financieringsmogelijkheden en de gekozen vorm van participatie. Zij leest dit in de reactie van het college. Het college biedt in de

reactienota ook wel enige opening in de zin van dat dingen beter en gestroomlijnder kunnen, beter als het gaat om de communicatie. Daarmee is hij het eens.
Hij heeft geen panacee. Hij pleit ervoor helder te zijn over wat het bestuur wil realiseren en hij pleit ervoor beter te laten zien waarom. In een aantal plannen worden bandbreedtes geformuleerd. De ondergrens is dan wat het college wil realiseren. Hij stelt voor in de participatie de betrokkene te laten formuleren wat meer kan en als het kan, wat moet. Hij pleit ervoor het om te draaien. Hij pleit ervoor open te zijn over de financiële gevolgen: meer groen maar dan nog meer vierkante meters woningen, zegt hij als voorbeeld.
Hij pleit ervoor altijd te proberen het meest zware middel van participatie te gebruiken, in de zin van dat er drie trappen zijn. Hij denkt dat de beste betrokkenheid komt bij de hoogst mogelijke trap. Dat is wel afhankelijk van de schaal van het project. Hij pleit ervoor de mensen zoveel mogelijk te betrekken. Zijn ervaring is dat mensen het leuk vinden om mee te denken. Inmiddels zijn er ook heel veel digitale tools. Daarvan wordt wat hem betreft nog te weinig gebruik gemaakt. Hij noemt als voorbeeld Future Urban van Centric (op te zoeken in: https://researchgate.net) als een digitaal instrument om mensen bij buurtontwikkelingen te betrekken.
Hij vraagt de wethouder over de Omgevingswet waarbij de initiatiefnemer de participatie moet opstarten; hij vraagt op dat moment de participatie op te starten en dat moment van participatie naar voren te halen. De PvdA zei dat ook: de grote uitdaging is die timing van de participatie. Daar zit vaak de frustratie. Hij is benieuwd naar de reactie van de wethouder.
Burgerberaad zou iets anders moeten zijn: als participatie te laat is, zou Burgerberaad agenderend moeten zijn. Bekend is van G1000 dat daarvan een werkend format is. Hij heeft zich er nog onvoldoende in verdiept. PvdA en D66 hebben dit genoemd. Hij zal de invalshoek van de VVD noemen: de deelnemers moeten wat hem betreft een afspiegeling zijn van de maatschappij. Wanneer dat niet het geval is, hoeft dit niet gerealiseerd te worden wat hem betreft. Wanneer niet klip en klaar is wordt de opbrengst is van een Burgerberaad, zou de gemeente er niet aan moeten beginnen. Hij stelt zich voor dat de raad al een soort Eerste Kamer wordt: aannemen of verwerpen? Die politieke afweging mag de raad altijd maken.
Als het gaat om de schaal sluit hij zich aan bij de inbreng van de heer Bakker. Wanneer dit gedaan wordt, adviseert de heer Van der Marel het op kleine schaal te doen, bijvoorbeeld op buurtniveau. Dan weten de mensen waarover het gaat en zij kennen de omgeving waarover het gaat. Het onderwerp moet concreet zijn. Hij waakt voor al te politieke onderwerpen.
De heer Dekkers (GroenLinks) merkt op dat de heer Van der Marel het participatiebudget noemt. Zou participatie geen onderdeel moeten zijn van de inhoudelijke programma's? En dat het geld voor de participatie in inhoudelijke programma's of projecten dat moet dekken en niet zomaar een algemene pot participatiegeld?
De heer Van der Marel (VVD) vindt dat de gemeente zuinig moet zijn. Wanneer de gemeente Burgerberaad toepast en het mogelijk is om agenderend iets vast te stellen, daarna participatie op een lager niveau of misschien helemaal niet kan plaatsvinden. Hij hoopt er op dat een ontwikkeling dan sneller kan. Hij wil daarop wijzen.
Mevrouw De Vries (Partij voor de Dieren) vraagt of de heer Van der Marel het eens is met haar partij over dat in het geval een Burgerberaad goed wordt uitgevoerd, de de uiteindelijke kosten kunnen meevallen, bijvoorbeeld op klimaat.

De heer Van der Marel (VVD) merkt op dat de kosten voor de baat uitgaan. Hij houdt het voor mogelijk dat het instrument efficiënt is. Dan heeft hij ook graag een slot op de deur aan de achterkant. Hierover komt de raad nog uitgebreid te spreken. Binnen de kaders die hij heeft geschetst, moet er wat hem betreft ruimte zijn voor toepassing van dit instrument. Hij is benieuwd naar de motie van D66. Wanneer dit een goede brede motie is die stimulerend is en activerend, verwacht hij dat hij een eind kan komen om die te ondersteunen.
Mevrouw Sinteur (PvdA) is het eens met heer Van der Marel over het belang van representativiteit bij het Burgerberaad. Hij geeft in zijn argumentatie aan dat dan niet vaak dezelfde bewoners hierbij betrokken zijn. Tijdens de Raadsinformatiebijeenkomst over het Burgerberaad, kwam dat punt ook nog naar voren. De vraag is of het zo is dat de burgers die de bijeenkomsten frequenteren diegenen zijn die het vol blijven houden ondanks de moeizame participatie. Zij doet een beroep op haar collega's niet denigrerend te zijn over de burgers die blijven opkomen voor hun belangen.
De heer Van der Marel (VVD) benadrukt dat hij het niet denigrerend bedoelde. Hij benadrukt ook dat hij het leuke van Burgerberaad vindt dat er dan juist mensen aan tafel komen die doorgaans niet aan tafel komen; dan is het demografisch gesproken ook heel breed. Dat vindt hij het innovatieve hieraan. Hij zou niet dat kind niet met het badwater willen weggooien. Hij vindt dat van de burger een actieve bijdrage verwacht mag worden.
De heer Bosch (PVV) vraagt of de werkgever mensen vrij moeten geven.
De heer Van der Marel (VVD) denkt niet dat er een plicht moet komen. De gemeente zal goed moeten kijken op welke tijden zij een Burgerberaad organiseert. Wat hem betreft hoeven de werkgevers hiervoor geen vrij te geven.
De heer Bosch (PVV) vraagt hoe dat dan gaat met werknemers in onregelmatige diensten.
De heer Van der Marel (VVD) vindt dat heer Bosch wel heel erg in problemen denkt. De ervaring leert dat mensen dat graag willen doen in hun vrije tijd.

De heer Wiegant (SP) dankt de heer Dijkstra voor het burgerinitiatief. Hij kan zich vinden in het doel. Het uitgangspunt om eerst met belanghebbenden om de tafel te gaan en dan met de marktpartijen, lijkt hem een goede. Hij denkt dat dat niet altijd mogelijk is in de praktijk. Hij verneemt graag van zowel de initiatiefnemer als van de wethouder hoe zij dat zien.
Zijn fractie wil graag de inspraak van burgers over hun leefomgeving sterker vastleggen. Hij is er nog niet van overtuigd of dit dan de beste manier is. Hij is blij met deze mooie voorzet.
Het Burgerberaad lijkt hem een nuttig instrument om toe te voegen aan de mogelijkheden. Hij heeft daarop niet veel aan te merken. Hij schaart zich achter de opmerking van de heer Van der Marel met de verwachting dat een diverser palet aan burgers deel gaat nemen aan de inspraak door middel van loting.

Mevrouw Admiraal (ChristenUnie) dankt de initiatiefnemer voor dit voorstel.
De besluiten die de raad neemt hebben directe invloed op de leefomgeving van de Utrechtse inwoners. Zij noemt in dit verband de podcast Haagse zaken, en in dit verband een lokale zaken-podcast waarin dit duidelijk naar voren kwam.
Zij vindt het daarom belangrijk dat wordt meegedacht met de verandering die wordt doorgevoerd in deze leefomgeving. Haar fractie kan zich vinden in de lijn van het voorstel, namelijk dat de burgerparticipatie altijd nog beter kan en ook beter moet.

Met betrekking tot de inhoud zet mevrouw Admiraal uiteen dat haar fractie de visie kan onderschrijven die met de beslispunten 1 en 2 worden beoogd, namelijk hoe het stadsbestuur inwoners in een zo gelijkwaardig mogelijke positie kan zetten in het participatieproces. Zij twijfelt er over of de voorgestelde wijzigingen van de verordening daarop het antwoord is. Participatie is maatwerk en daarbij zit soms wet en regelgeving in de weg om te kunnen voldoen aan de in het voorstel neergelegde wijzigingen. Daarover is al veel gesproken. Daarom zou zij graag de reflectie willen krijgen van de initiatiefnemer op deze constateringen. Maar ook hoe deze gelijkwaardigheid beter is vast te leggen in het participatieproces.
Zij gaat in op beslispunt 3: het is voor haar fractie onduidelijk wat de definitie van het voorstel is. In de toelichting op het voorstel, geeft de initiatiefnemer aan dat het bijvoorbeeld gaat om extra onderzoeken ter ondersteuning. Haar fractie kan zich juist meer voorstellen bij het alternatief bij het Thomas á Kempisplantsoen. Welke voorstellen bedoelt de initiatiefnemer in concreto?
Het lijkt haar fractie goed dat de inwoners die weten wat er speelt in de buurt kunnen komen met alternatieven die ook worden meegenomen in het proces. Dan moeten de alternatieven ook binnen de huidige wet en regelgeving passen en binnen de kaders zoals besloten in de raad. Zij vraagt de wethouder waar dit principe nog meer kan worden versterkt in het programma Samen Stad Maken. Zij mist de expliciete uitnodiging aan de inwoners om met alternatieven te komen. Blijkbaar is er nog een behoefte om het nog concreter te maken. Zij krijgt hierop graag de reactie van de wethouder.
Weten waarover je mee mag praten en tot waar je stem je kan dragen vindt zij van uitermate belang in een participatieproces. Zij schetst de diversiteit daarin. Tussen uitersten (van de kleuren van de verf op de muur tot aan de ontwikkeling van een park) zitten nog vele gradaties. De wethouder geeft aan dat dat allemaal wordt opgenomen in het participatieplan. Ook haar fractie hoort hierover nog teveel negatieve geluiden, zoals zij ook van andere fracties vernam. Zij verwacht dat er met verwachtingen management nog veel winst te behalen is. De vraag is hoe deze participatieruimte nog concreter is mee te geven aan de bewoners. Zij krijgt hierop graag de reactie van de wethouder.

Mevrouw Kendir (Student & Starter) bedankt de heer Dijkstra voor zijn initiatief.
Zij benadrukt dat de uitvoering van het beleid onvoldoende is. Zij vraagt de heer Dijkstra wat dit initiatief concreet gaat veranderen. Haar fractie is daar benieuwd naar. Haar fractie is het er zeker mee eens dat er een mentaliteitsverandering moet komen. Dat onderstreept dit initiatief ook.
Zij gaat in op het Burgerberaad. Haar fractie pleit daar al tijden voor. Student & Starter vindt het van belang dat de randvoorwaarden van het Burgerberaad goed moeten zijn. Zij vindt dat bij een Burgerberaad ervoor gezorgd moet worden dat de deelnemers echt een weerspiegeling zijn van de samenleving. Daarbij is het heel erg belangrijk dat het stadsbestuur ervoor kan zorgen dat de deelname aan een Burgerberaad toegankelijk is. Ook mensen die 60 uur in de week werken zouden moeten kunnen deelnemen. Mensen die veel moeten werken om rond te komen, moet ook hieraan kunnen deelnemen. Zij vindt dat nagedacht moet worden over compensatie van deelnemers, toegankelijke tijden. Zij vindt het belangrijk dat werknemers met onregelmatige werktijden ook kunnen deelnemen aan het Burgerberaad. Haar fractie

is voorstander van een Burgerberaad onder de voorwaarde dat de toegankelijkheid goed is geregeld.

De heer Bosch (PVV) houdt zijn bijdrage kort omdat veel al is gezegd.
Hij sluit aan op de woorden van mevrouw Kendir over het Burgerberaad. Hij kan grotendeels meegaan met haar woorden. Hij las in de stukken dat sommige groepen mensen niet worden bereikt. Het moet een goede afspiegeling zijn van de samenleving en toegankelijk voor iedereen. Hij vraagt de wethouder hoe zij denkt dit te kunnen bereiken.
De heer Bakker (D66) vraagt wat de PVV zich voorstelt bij de toegankelijkheid en het bereiken van een brede groep. Is de PVV dan voorstander van een vergoeding voor mensen die daaraan behoefte hebben?
De heer Bosch (PVV) moet zich daarin verdiepen. Hij kan zich voorstellen dat iets tegenover de moeite kan staan. Hij staat daar niet onwelwillend tegenover.
De heer Dekkers (GroenLinks) vindt dat een terecht punt wordt aangekaart. Niet alle groepen kiezen voor die tijdsinvestering. Hij vraagt of de heer Bosch voorstander is van aanvullende activiteiten, bijvoorbeeld een groep praktisch geschoolden benaderen om de informatie op te halen om die in te brengen in het Burgerberaad. Dergelijke aanvullende activiteiten kunnen wat hem betreft helpen om de representativiteit en de diversiteit te vergroten.
De heer Bosch (PVV) is het eens met de inbreng van de heer Dekkers. Hij benadrukt het van belang te vinden dat een grote groep wordt bereikt. In die zin is hij het eens met diens inbreng.
Hij vervolgt met in te gaan op het initiatiefvoorstel van de heer Dijkstra en bedankt hem voor zijn moeite. Hij vindt het voorstel heel sympathiek. Hij vindt ook dat burgers zoveel mogelijk te zeggen moeten hebben. Hij kan zich vinden in de punten in het voorstel. Hij vindt dat dan zeker eerst met belanghebbende Utrechters gesproken moet worden. Hij legt de vraag voor hoe in bepaalde gevallen de gebruikers bereikt worden. Hij noemt als voorbeeld de Amsterdamsestraatweg en de automobilisten. Hoe hoort de gemeente de gebruikers? Hoe worden de mensen bereikt van het algemeen belang?

De heer Van Steeg (CDA) concludeert dat er veel eenstemmigheid heerst in de commissie. Hij dankt heer Dijkstra voor het initiatiefvoorstel.
Hij is het nadrukkelijk eens met mevrouw Sinteur van de PvdA. Hij mist de introspectie van het college in de brief die de wethouder heeft gestuurd. Hij vindt het lastig om de algemene punten te vertalen naar de participatie zoals die momenteel gevoerd wordt. Te zien is dat in de participatie veel misgaat. De behoefte van bewoners wordt steeds sterker om het gevoel te hebben van inspraak. Zeker op de eerste twee punten van het initiatiefvoorstel van de heer Dijkstra, zou hij meer introspectie in de rede vinden liggen. Hoe is het mogelijk burgers eerder te betrekken bij beslissingen die worden genomen? Hij vindt het mager wanneer het college reageert met dat de gemeente dat al goed doet en dat de mogelijkheden er al zijn. Hij krijgt hierop graag de reactie van de wethouder.
Als het gaat om het delen van informatie merkt hij dat een aantal relevante dingen worden genoemd, bijvoorbeeld over informatie die niet wordt gedeeld. Hoe is het mogelijk meer openheid te maken. Ook daar ontbreekt wat hem betreft de introspectie van het college.

Op de twee laatste punten wordt het lastiger; hij bevestigt de burgers meer rechten te willen geven, maar wat hem betreft wil het stadsbestuur het proces goed organiseren. Hij voelt breed in de commissie dat daaraan behoefte is. Op welk moment geeft het stadsbestuur inwoners inspraak? Hij noemt in dit verband de Right to Challenge. Wat hem betreft mag die organisatie het proces niet erg vertragen. Op dat vlak is hij minder positief over de voorstellen die worden gedaan.
Als het gaat om Utrechters een beslissende stem te geven, vraagt hij naar de verhouding tot de raad. Uiteindelijk is de raad gekozen besluiten te nemen en is participatie participatie: meepraten in het proces en proberen dat goed te vertalen naar een goed besluit.
Hij roept het college op ervoor te zorgen dat de participatie verbetert. Het Burgerberaad kan daarvoor een goede tool zijn. Hij vindt in de commissie veel draagvlak om na te gaan hoe dit goed is te doen.
Zijn fractie was er nooit voorstander van om de wijkraden af te schaffen. Dat instrument lijkt hierop. De wijkraad had wat hem betreft doorontwikkeld kunnen worden. De vraag is hoe de representatie goed vorm te geven.
De heer Dekkers (GroenLinks) doet een beroep op de commissie geen woorden te gebruiken die betrekking hebben op misdadigers. Termen die voor hen gelden mogen niet gelden voor bewoners die zich vasthoudend inzetten voor hun buurt. Zelfs wanneer het gaat om eigenwijze bewoners met stokpaardjes, dan nog is de betiteling niet juist gekozen.
De heer Van Steeg (CDA) honoreert dat verzoek graag. Hij benadrukt uit te zijn op een breed samengestelde groep uit de bevolking. En dan is het niet juist wanneer alleen een groep benaderd wordt die de participatiebijeenkomsten al frequenteren.
De heer Dekkers (GroenLinks) vraagt of de heer Van Steeg het met hem eens is dat de mensen die de raad vaak tegenkomt, brugfunctionarissen kunnen zijn naar degenen die de gemeente nog niet bereikt; zij kunnen juist bijdragen aan meer representatie en diversiteit inplaats van dat zij de diversiteit en de representatie beperken.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat wat hem betreft ook een eigen initiatief van mensen mag worden gevraagd. In die zin is hij het helemaal eens met heer Dekkers; de brede representatie moet wel georganiseerd worden. Daarin moet een goede balans gezocht worden. Hij benadrukt zijn positieve intenties met zijn bijdrage.
Mevrouw Sinteur (PvdA) merkt op dat de nadruk wordt gelegd op de representatie. Zij bevestigt dat dat heel belangrijk is. Zij legt de vraag voor of het even belangrijk is dat er sprake is van een mandaat van onafhankelijke procesbegeleiding en van beschikbaarheid van expertise vanuit alle gezichtspunten om over Burgerberaad te kunnen spreken.
De heer Van Steeg (CDA) antwoordt bevestigend. Hij refereert aan de inbreng van de heer Bakker. Hij benadrukt dat het goed georganiseerd moet worden. Dit is nog slechts een expeditie. Hij denkt dat dat verder doorontwikkeld moet worden. Hij vindt dat goed gekeken moet worden naar wat op wijk- en buurtniveau te organiseren is. Dat betekent niet alleen representatie maar ook een goede procesbegeleiding.

De voorzitter concludeert dat hiermee de commissie aan het woord is geweest. Zij nam er kennis van dat Stadsbelang Utrecht geen gebruik maakt van zijn mogelijkheid inbreng te leveren.

De initiatiefnemer

De heer Dijkstra (initiatiefnemer; Houd Riverenwijk leefbaar) heeft vier punten genoteerd waarmee hij mogelijk veel van de vragen kan beantwoorden. Hij zal daarna proberen de vragen die dan nog niet beantwoord zijn, te beantwoorden.

Hij constateert tot zijn genoegen dat veel van de fracties erkennen dat het niet goed gaat en soms ook echt mis gaat. Hij constateert ook dat de meerderheid daaraan geen gevolgen verbindt. Hij hoort dat het bestuur beter zijn best moet doen op dat het bestuur dit beter moet opschrijven in de participatieplannen. Niet voor niets is deze verordening geagendeerd. De gemeenteraad kan het college de opdracht geven duidelijk te maken hoe de participatie vorm te geven. Hij leest in de verordening geen bindende strikte en strakke duidelijke eisen. Hij ervaart de [participatieverordening] als een vaag document. In die gevallen waar het mis ging of zelfs helemaal (Houd Rivierenwijk Leefbaar) kon de groep bewoners geen enkel beroep doen op de participatieverordening. Dit omdat het aan de bovenkant niet goed geregeld was.
Hij is blij met de inbreng van de heer Van der Marel van de VVD. Wat nu voorligt zijn vier voorstellen die een structuur betreffen: de gemeente probeert in de structuur iets te doen. Structuur en cultuur gaan hand in hand. Hij vindt de cultuur eigenlijk veel belangrijker. Het schort ook aan die cultuur. De heer Dijkstra zou het goed vinden om het gesprek te voeren over of de betrokkenen namens de gemeente wel in de juiste stand staan wanneer zij naar de bewoners toe gaat. Hij vindt met de heer Van der Marel het een misvatting dat het meer geld gaat kosten. Met een open planproces en met een open ontwerpproces, wanneer mensen aan het begin van een project uitgenodigd worden en de gemeente heel transparant is, gaan projecten juist sneller, zelfs wanneer dit omgerekend wordt in inkomsten. Hij hoorde getallen als 11 á 12 miljoen euro. Hij vraagt zich af of alle kosten van de bezwaren daarin meegerekend zijn. Wanneer de gemeente verkeerd insteekt en verkeerd begint, organiseert zij een groot deel van het verzet. Daarmee zijn veel kosten gemoeid.
De heer Van der Marel (VVD) zet uiteen dat er kosten zijn voor participatie. Dan gaat het om veel geld. Hij sprak over de kosten die verband houden met het Burgerberaad. Daar was zijn opmerking op gericht als het ging om een verschuiving in het budget naar het Burgerberaad, zodat het niet *en en* gaat worden. Hij maakt deze aantekening bij de inbreng van de heer Dijkstra.
De heer Dijkstra (initiatiefnemer; Houd Rivierenwijk Leefbaar) vervolgt zijn beantwoording in zijn termijn. Hij merkt op dat in de voorstellen elementen zitten met een dwingend karakter. Heel vaak wordt gezegd bij participatie “maximaal betrekken”. Hij denkt dat mensen goed aanvoelen wanneer zij iets te zeggen hebben. Hij verwacht dat mensen zeker op alle onderwerpen afkomen. Wanneer ze aanvoelen dat ze niet echt zeggenschap hebben, gaan ze ook weer naar huis. Hij wil dat aan de raad meegeven.
Hij staat buitengewoon positief tegenover het Burgerberaad. Hij ziet dat dat goed ontvangen wordt in de commissie. Ook daar geldt wanneer het Burgerberaad geen zeggenschap heeft, of geen mandaat, zijn verwachting is dat mensen niet enthousiast gaan deelnemen.
Een paar keer is gezegd vanuit de commissie dat de raad geen bevoegdheid kan weggeven, de raad is het ultieme [gremium]. Het vierde voorstel van de initiatiefnemers attendeert daarop ook: geef initiatiefnemers voor een deel beslissingsbevoegdheid. Dat kan de gemeenteraad wel doen. Dat voorkomt wat de heer Dekkers noemt micromanagement; hij denkt dat de heer Dekkers bedoelt dat er dan besloten

wordt over veel details. Juist wanneer een mandaat gegeven wordt aan de bewoners om een deel zelf te gaan bepalen, ook binnen allerlei gemeentelijke projecten, hoeft de gemeente niet aan [micromanagement] te doen.
De heer Bosch (PVV) merkt op dat de heer Dijkstra hiermee op het punt van democratie terecht is gekomen. Hij staat op het standpunt dat de mensen die beslissen dan gekozen moeten zijn. Dan zou het Burgerberaad via verkiezingen moeten plaatsvinden. Hij vraagt of de heer Dijkstra daarbij een ander beeld heeft.
De heer Dijkstra (initiatiefnemer; Houd Rivierenwijk Leefbaar) merkt op dat er genoeg voorbeelden zijn in het land. Er zijn gemeenten, wijken, stadsdelen die het mandaat krijgen om zelf zaken in te richten binnen het kader van de gemeenteraad.
De heer Bosch (PVV) begrijpt dat heer Dijkstra dat democratisch noemt wanneer niet iedereen daarvoor heeft kunnen kiezen. Hij licht toe dat wat hem betreft alleen de mogelijkheid bestaat van stadsdeelraden. Hij maakt zich zorgen over de democratische legitimatie van het standpunt van de heer Dijkstra.
De heer Dijkstra (initiatiefnemer; Houd Rivierenwijk Leefbaar) merkt op dat de voorbeelden die hij kent in het land voorbeelden zijn waar de gemeenteraad een heel duidelijk kader heeft gesteld waarbinnen het Burgerberaad [of een vergelijkbaar gremium] zich dient te bewegen. Vervolgens laat de raad dat aan die groep over. Hij benadrukt dat daarvan veel goede voorbeelden zijn, ook in het buitenland. Daarvan kan wat hem betreft Utrecht veel leren. De gemeenteraad geeft dan een duidelijk kader mee. Wanneer de buurt, de gemeenschap voldoet aan het kader, dan gaat het ook over representativiteit, of over draagvlak zoeken, of over het voldoen aan prestaties wanneer gezamenlijk zaken worden ondernomen. Dan is veel over te laten aan burgergemeenschappen.
Hij vervolgt zijn beantwoording. Mevrouw Sinteur van de PvdA deed de suggestie het op een andere plek vast te leggen en legt de vraag voor of het per se in de verordening moet. De heer Dijkstra denkt dat het dan gaat om *en en* en zo vroeg mogelijk; zeker als het gaat om de Omgevingswet. De gemeenteraad zal alles moeten doen om heel veel vast te leggen, juist omdat de Omgevingswet de initiatiefnemers zoveel meer ruimte zal geven.
Hij beantwoordt de heer Van der Marel dat wanneer dit gedaan wordt wanneer de Omgevingsvergunning wordt aangevraagd, het te laat is. Dit moet zijns inziens veel eerder worden gedaan. Bij de aanvraag van de vergunning in het kader van de Omgevingswet, is er nog maar één kort proces van participeren of dingen kunnen doen. Hij adviseert de raad de huidige verordening aan te scherpen om de bewoners een basis te geven waarop ze kunnen terugvallen en waarop ze zich kunnen beroepen.
De heer Bakker (D66) hoort de oproep van de heer Dijkstra. Hij haalt de verordening aan waarin staat " we hebben als doel betrokkenheid, zeggenschap, eigenaarschap te vergroten. "Artikel 5 gaat heel nadrukkelijk over informatie: "openbare informatie die betrekking heeft… wordt tijdig beschikbaar gesteld." "De informatie is per project waar mogelijk via een online weblocatie open te vinden, uit te wisselen en te ontsluiten". Hij merkt op dat al die dingen hierin staan. Hij vraagt of de heer Dijkstra tekstvoorstellen heeft waarvan hij zegt dat het zo geformuleerd moet worden om het te laten werken. Of zegt de heer Dijkstra dat de raad moet gaan bedenken hoe dit beter op te schrijven? Hij ziet het niet. Hij begrijpt niet hoe de wens van de heer Dijkstra straks zijn weg gaat vinden naar een nieuwe verordening, wanneer de heer Dijkstra geen tekst aanlevert. Hij wil voorkomen dat partijen elkaar gaan teleurstellen en met het oog daarop zegt hij dit zo scherp.

De heer Dijkstra (initiatiefnemer; Houd Rivierenwijk Leefbaar) merkt op hier blij mee te zijn. Hij licht toe dat niemand iets kan met het woord *tijdig*. Hij daagt de griffie uit zijn tekst in juridische termen te vertalen. Met de vier voorstellen zou het meer bindend moeten worden. Nu is het geformuleerd als een uitgangspunt, als de visie, als een richting.
De heer Bakker (D66) hoort wat de heer Dijkstra zegt. Dan kan hij alleen constateren dat hij het heel erg moeilijk vindt om op basis van deze uitgangspunten zijn eigen doorvertaling te maken naar wat dan tijdig is. Hij vindt *tijdig* een prima wordt. Hij ziet op deze manier dit niet in de praktijk gebracht worden. Dan gaan partijen het interpreteren en gaan ze elkaar teleurstellen.
De heer Van der Marel (VVD) merkt op dat de initiatiefnemer het woord *vooraan* heeft genoemd. Hij vraagt naar de betekenis daarvan in dit verband. Betekent *vooraan* voordat er ook maar iets is gebeurd? Moet dan gesproken worden over iets dat er nog niet is zonder te weten wat er gaat gebeuren? Ook dit is weer interpretabel. Hij vermoedt dat partijen op die manier niet verder komen.
De heer Dijkstra (initiatiefnemer; Houd Rivierenwijk Leefbaar) merkt op dat hij de frase “met bewoners eerst om tafel gaan” duidelijker vindt dan *tijdig*.
De vraag van de Partij voor de Dieren was wanneer veel of minder participatie nodig is. Het dwingende criterium is als het gaat om de leefomgeving.
De heer Dekkers verwees naar het intentiedocument als de plek waar dingen geregeld worden. Ook bij het vaststellen van het intentie document en het Burger initiatief, zou duidelijk moeten zijn waard het intentie document aan moet voldoen.
Mevrouw Sinteur (PvdA) vraagt de heer Dijkstra over de formulering zodat het opgenomen kan worden in de verordening, of hij onderzocht wil hebben aan de hand van praktijkvoorbeelden welke aanscherping van de verordening mogelijk zijn om tegemoet te komen aan de punten die hij nu voorlegt.
De heer Dijkstra (initiatiefnemer; Houd Rivierenwijk Leefbaar) lijkt dat een prachtige route. Wanneer de raad de vier punten als uitgangspunten omarmt, zou hij de raad zeker aanbevelen om een aantal goede voorbeelden te onderzoeken. Dat is ook eerder gezegd. Op basis daarvan levert hij concrete tekstvoorstellen voor hoe de verordening scherper en duidelijker te maken. Hij zou er graag bij willen helpen. Het initiatief ligt nu bij de raad.

Het college
Wethouder Klein spreekt veel dank en waardering uit voor de inbreng van de heer Dijkstra als voor mevrouw Boelens voor het Burgerberaad.
Zij vindt het heel goed hierover in gesprek te blijven. Het is haar ambitie om inwoners en ondernemers goed te betrekken bij gemeentelijke plannen, bij de buurt, de wijken, de stad. Het maakt de plannen beter en inclusiever en het vergroot de betrokkenheid van de mensen bij de stad. Dat heeft het bestuur ook besproken en is door de raad vastgesteld in het ActieProgramma Samen Stad Maken, zowel het deel over de participatie als over het initiatief.
De wethouder bevestigt dat niet alles perfect gaat. Zij refereert aan het desbetreffende in de brief van het college. Het college blijft nagaan hoe zaken anders te doen zijn. Zij attendeert op de twee zaken die in de brief zijn aangestipt waarbij het college nog een schep bovenop wil doen, bijvoorbeeld door duidelijk te laten zien aan inwoners wie waarvoor verantwoordelijk is. Als tweede voorbeeld noemt zij het Wijkakkoord Overvecht dat twee weken geleden is gesloten en dat bedoeld is om nadere afspraken te maken over de participatie met het wijkplatform en het bewonersplat-

form en de wijkraad Overvecht. Het andere punt dat in de brief is aangegeven is dat het college vindt dat er meer samenhang moet zijn in de participatietrajecten in hetzelfde gebied. Soms is dat teveel. Daardoor kunnen mensen het niet meer bijhouden en laten zij soms een traject aan zich voorbijgaan. Zij vindt dat heel erg jammer. In dat opzicht ziet de wethouder doe-dingen voor de toekomst.
Bij het antwoord op de vraag van de PvdA over de Omgevingswet, betrekt zij de vraag van de VVD met te benadrukken dat het relevant is om goed te kijken naar de aanpassingen die in dat kader nodig zijn. De fractie van de PvdA samen met het CDA stelden daarover ook schriftelijke vragen. Het college heeft die ook beantwoord. Daar is duidelijk aangegeven dat in het derde kwartaal hierover nog een voorstel naar de raad komt. De wethouder vindt het terecht om dat bestuurlijk goed te bespreken. Zij stelt voor op de suggestie van de heer Van der Marel wanneer de initiatiefnemer iets moet doen in het kader van omgevingsvergunning, iets preciezer te antwoorden om dat te combineren met hetgeen is toegezegd voor het derde kwartaal. Zij wil niet voor de vuist weg reageren.
De fractie van de SP en het CDA hebben specifiek gevraagd of de woorden “altijd eerst” een probleem vormen. Het college gaf daarvan aan dat participatie maatwerk is. Zij benadrukt dat dat per proces anders is. Dat betekent dat het niet gewenst is om van bovenaf te zeggen hoe het moet. Om die reden vindt het college het niet gewenst.
De vraag van de fractie van het CDA op het tweede punt, beantwoordt de wethouder met uiteen te zetten dat in artikel 5 van de Participatie- en Inspraakverordening duidelijk is vastgelegd dat openbare informatie goed te vinden moet zijn. Er zijn momenten waarop dit niet openbaar kan, bijvoorbeeld als het gaat over de Bibob of over privacy.
De wethouder benadrukt duidelijk gezegd te hebben waarop het college openingen biedt. Het is nooit af. Zij zegt dat in reactie op de inbreng van GroenLinks. Met Samen Stad maken heeft het bestuur heel veel gedaan. Ze denkt ook echt dat daarmee zaken concreter zijn gemaakt, juist ook om te zeggen dat als er geen mogelijkheden zijn om dingen te kiezen, niet te moeten doen alsof dat zo is. Zij is er voorstander van om heldere verwachtingen te scheppen: als er maar één keus is dan is het niet fair om uitnodigingen te doen uitgaan voor ideeën. Dan wordt het alleen maar teleurstelling.
In reactie op de inbreng van de Partij voor de Dieren over de belanghebbenden zet de wethouder uiteen dat dat soms heel nauw gedefinieerd is. Bijvoorbeeld in ruimtelijke trajecten, komt dat uit wettelijke regelgeving. In het sociale domein is dat veel diffuser. Wanneer startdocumenten besproken worden in de raad, kan zij zich een reactie daarop ook voorstellen; dat is niet één antwoord voor alle trajecten. Dat heeft ook met de context te maken.
De ChristenUnie stelde de vraag hoe sommige zaken nog verder vast te leggen, bijvoorbeeld als het gaat om de gelijkwaardigheid, of hoe zaken concreter zijn aan te passen. De wethouder deelt met de mensen die hebben gezegd dat het eigenlijk niet zozeer om het aanpassen van woorden in teksten is, maar dat het vooral gaat om het doen en het toepassen. Haar intentie is om wanneer in het gebied meerdere zaken aan de orde zijn, daarin dan ook meer stroomlijning te brengen. Dat vindt op dit moment nog niet plaats. Het college deed dat voorstel.
Wanneer in de Omgevingsvisie blijkt dat de Participatieleidraad is aan te vullen, staat de wethouder daarvoor open.

Met betrekking tot het Burgerberaad complimenteert de wethouder iedereen die betrokken is geweest bij de expeditie Burgerberaad. Ze denkt dat het leerzaam is en zinvol om na te gaan hoe dat in deze vorm meer kan betekenen voor Utrecht. De wethouder vindt dat een mogelijke goede aanvulling op bestaande instrumenten. Zij vindt het van belang dat niet te lichtzinnig te doen en juist de heldere afspraken aan de voorkant goed te maken. Zij benadrukt dat de randvoorwaarden heel bepalend zijn. Zij denkt ook dat het fair is om te zeggen met elkaar te moeten nagaan of het geld beschikbaar is om dat goed te doen.
De vraag van de fractie van de PVV: hoe de mensen te bereiken die misschien niet in eerste instantie op een uitnodiging hebben gereageerd, werd al beantwoord met de inbreng over dat het beste is om dat aan mensen te vragen. Ook bij de gebruikelijke participatie is gebleken dat mensen niet op een manier te bereiken zijn. Er zijn mensen die het online-vergaderen heel prettig vinden of het online invullen van een enquête. Er zijn ook mensen die veel liever in een fysieke meeting het contact willen hebben. Dat geldt ook in dit verband.

De voorzitter constateert dat er geen gemiste vragen zijn.

Tweede termijn
Zij legt de vraag voor of de commissie nog iets wil meegeven richting de raad.

De heer Dekkers (GroenLinks) vindt dat goed gedebatteerd is. Hij gaat graag met de heer Bakker en anderen om de tafel om na te gaan of een motie is te formuleren om hiermee verder te gaan. Hij merkt op dat op dit moment een aantal trajecten loopt rondom verdiepen, zeggenschap en de evaluatie samen met de Wijkplatforms. Die kunnen zijns inziens helpen om verder te gaan met verbeteringen aan de participatie. Hij heeft geen vragen voor de wethouder:
(1) hij merkt op dat een van de punten die bij Burgerberaad steeds genoemd worden, onafhankelijke procesbegeleiding is. Op dit moment ligt meestal de procesbegeleiding van participatieprojecten en stadsgesprekken bij het projectmanagementbureau. Hij vraagt de reflectie daarop van de wethouder in het kader van onafhankelijke procesbegeleiding.
(2) Hij zou het fijn vinden wanneer de wethouder nog wil ingaan op het commentaar dat de participatieplannen in het begin van het project op basis van inclusieve Omgevings- en stakeholdersanalyse een stuk te verbeteren zijn. En ook dat terugkoppeling van wat met participatie gedaan wordt, te verbeteren is.

Mevrouw Sinteur (PvdA) vraagt in hoeverre de openingen die de wethouder biedt op participatie, te maken hebben met het voorstel van de heer Dijkstra.
Ten tweede begrijpt zij het antwoord van de wethouder niet: gereageerd moet worden op het voorstel dat voorligt. Zij vraagt zich af of de commissie kan kijken naar praktijkvoorbeelden, en aan de hand daarvan na kan gaan of er vorderingen zijn in de aanscherping. Dat zou een antwoord kunnen zijn vanuit het college om te geven aan de heer Dijkstra.

De heer Van der Marel (VVD) heeft de wethouder niets horen zeggen over het kostenspect; of verwacht de wethouder dat de raad daarmee komt? Hij vraagt hoe de wethouder dit ziet. Hij vraagt of de wethouder het met hem eens is dat wat nu gespendeerd wordt aan participatie het Burgerberaad daaronder zou moeten worden

geschaard. Of moet daarvoor extra budget vrijgemaakt worden? Hij vraagt de reflectie van de wethouder.

Wethouder Klein gaat in op de vragen van de fractie van GroenLinks. Zij bevestigt dat onafhankelijke procesbegeleiding belangrijk is. Zij noemt als voorbeeld de binnenstadsgroep, waarbij het college ervoor gezorgd heeft dat de groep zelf een voorzitter heeft waarbij de groep zich senang voelt en dat dat iemand is die onafhankelijk is. De vraag is dan waar de voorzitter precies vandaan moet komen en wanneer die onafhankelijk is. Dat is bekostigd uit de gemeentekas. De wethouder is het er zeer mee eens dat het totaal geen zin heeft wanneer de voorzitter niet geaccepteerd wordt door de groep. Voor oplossingen in de praktijk zijn er diverse.
De terugkoppeling en de intentie en startdocumenten waar de heer Dekkers naar vroeg, bevestigt de wethouder dat in het leven altijd alles beter kan. De vraag is hoe dat concreet te maken om ervoor te zorgen dat mensen weten wat er van hen verwacht wordt zo dat ook duidelijk is wat gedaan moet worden om aan de verwachtingen te voldoen. De wethouder vindt het terecht om na te gaan in hoeverre de raad daarbij preciezere ideeën heeft.
Zij hoorde de heer Dekkers ervoor pleiten de stad breder te betrekken bij een startdocument. Dan is concreter te maken hoe dat te doen. Zij vindt het lastig om in zijn algemeenheid te zeggen dat het beter moet en hoe. Mogelijk is daarover nog nader te overleggen.
De fractie van de PvdA neemt grote stappen snel thuis. In de afgelopen jaren is nauwkeuriger gekeken naar de manier van handelen. De heer Dekkers gaf verschillende zaken aan. De wethouder noemt zaken waarmee het bestuur in dit kader bezig is. Zij vindt het te groot om nu even te zeggen dat te gaan doen. Dat wordt niet de uitkomst die van het college verwacht mag worden en die terecht zou zijn.
Met betrekking tot de kosten benadrukt de wethouder dat het bestuur dan goed duidelijk moet hebben hoeveel geld het ervoor over heeft en of dat geld beschikbaar is.
De vraag wanneer Burgerberaad plaatsvindt heeft ook te maken met de beschikbaarheid van de middelen; de middelen zijn er niet in deze collegeperiode voor een Burgerberaad. Dan zou al het andere moeten stoppen. Wanneer er coalitieonderhandelingen zijn geweest en er zaken over afgesproken zijn, zou er van alles mogelijk kunnen zijn. Het maakt uit hoe dit de timing zit.

Conclusie
De voorzitter merkt op drie voorstellen te hebben gehoord:
Twee van GroenLinks en de PvdA en van D66. Mogelijk doet de VVD nog iets over de bekostiging. Zij legt de vraag voor hoeveel tijd nodig is voor de bespreking in de raad van 10 maart.
De heer Bakker (D66) denkt dat de bespreking in 15 minuten kan.
De voorzitter concludeert uit de reactie van de commissie dat dit initiatiefvoorstel doorgaat naar de raad van 10 maart voor een bespreking in 15 minuten.
Zij schorst de vergadering 5 minuten en heropent de vergadering.

8. Initiatiefvoorstel Referendum op raadsinitiatief

Burgemeester, Beleidsterrein: Bestuurlijke Zaken.

Het initiatiefvoorstel van Cees Bos (SBU) vult de referendumverordening aan zodat de bevoegdheid van de raad om een referendum te laten houden in de verordening wordt vastgelegd en in de verordening de reikwijdte wordt verduidelijkt.
Het initiatiefvoorstel is in de raad van 7 oktober ter verdere behandeling aangeboden. Het college heeft omtrent

het initiatiefvoorstel zijn wensen en bedenkingen als bedoeld in artikel 147a Gemeentewet op 2 november 2021 schriftelijk aan de raad kenbaar gemaakt.

8.1 Raadsbrief reactie op Initiatiefvoorstel Referendum op raadsinitiatief

De voorzitter leidt dit punt in gebruik makend van de annotatie bij de agenda (zie boven). Dit voorstel is eerder in de commissie behandeld. De strekt ter vervanging die daar werd aangekondigd staat nu op de agenda ter behandeling.

De initiatiefnemer

De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) staat stil bij de aanleiding voor zijn fractie om de referendumverordening uit te breiden. Zijn fractie meent dat de inwoners van Utrecht meer directe inspraak moeten krijgen. Een referendum is daarbij een goed instrument. Het gaat om een peiling van de mening van de stad. Die mening kan vooraf of achteraf gepeild worden. Dit geldt zeker in het geval van onderwerpen met een grote impact op de stad, zoals ruimtelijke strategie. Dergelijke onderwerpen lenen zich uitstekend voor consultatie. Ook dat kan vooraf of achteraf. Hij noemt Rijnenburg. Een peiling lijkt hem noodzakelijk en voorwaardelijk voor dergelijke strategische keuzes om tot realisatie te komen. Dit geeft legitimatie, vooraf of achteraf.
De commissie heeft hem de vorige keer naar huis gezonden met de opdracht de referendumverordening uitgewerkt aan te leveren. Zijn fractie is daarmee aan de slag gegaan met de ambtelijke ondersteuning. Al snel werd het de fractie duidelijk dat de uitwerking van de referendumverordening, zoals zijn fractie die voor ogen had, lastig uitvoerbaar was. Wat zijn fractie voor ogen had zowel als het ging om een raadgevend als raadplegend referendum door middel van een referendumverordening en daarvoor kaders te scheppen en regels op te stellen, bleek op korte termijn onmogelijk. Daarnaast bleek de wens van zijn fractie onuitvoerbaar: een raadplegend referendum zowel voorafgaand als na het nemen van een raadsbesluit te kunnen organiseren.
De heer Bos bekent in de vorige vergadering er anders te hebben ingezeten dan in de huidige. In dat opzicht is hij de commissie zeer dankbaar hem terug te hebben gestuurd naar de tekentafel.
Zijn fractie heeft besloten de referendumverordening uit elkaar te trekken. Om in de bestaande verordening op het raadgevend referendum te borgen dat een besluit waarover een raadplegend referendum georganiseerd is niet achteraf nog eens referendabel te maken door middel van de inzet van een raadgevend referendum en een aparte verordening te maken voor een raadplegend referendum. Op die wijze maakt zijn fractie een raadsbesluit zowel vooraf als achteraf referendabel.
De heer Bos gaf tijdens de voorgaande commissievergadering aan dat waar zijn fractie op zoek was naar een oplossing de burgemeester constant bezwaren opriep. Hij stelt nu dat hij daarin te snel van oordeel was. Hij biedt daarvoor zijn excuses aan. De raad heeft zichzelf de beperking opgelegd. De burgemeester had gelijk. Hij stelt dat de raad zichzelf dwars zit. De raad heeft vele bevoegdheden, en ook de bevoegdheid tot het uitschrijven van een referendum. De raad kan gebruik maken van dat instrument. Daarvoor heeft de raad geen verordening nodig. De raad heeft gekozen voor een verordening voor een raadgevend referendum. Dat is regelend recht. De raad legt zich met een dergelijke verordening beperkingen op. Een dergelijke beperking zit in de verordening op het raadgevend referendum; op grond van die verordening is het niet mogelijk een raadplegend referendum te organiseren.
Er ligt een mooie verordening op het raadplegend referendum en een wijziging op het raadgevend referendum.

De commissie
De heer Dekkers (GroenLinks) complimenteert de indiener.
In 2016/2017 is referendumverordening aangepast na een initiatief destijds van Michel Eggermont en Sanne Scholte. Na vragen van GroenLinks is destijds nadrukkelijk geen raadplegend referendum in de verordening opgenomen. Inderdaad heeft de raad zichzelf beperkingen opgelegd.
In de raadsbrief van het college en de stukken daarbij waren allerlei technische bezwaren aangevoerd tegen de eerste versie van het voorstel van Stadsbelang Utrecht. Stadsbelang Utrecht heeft nu een strekt ter vervanging ingediend. Maar ook als het voorstel nu technisch in orde zou zijn, steunt zijn fractie dit niet. Wanneer GroenLinks Utrechters wil raadplegen, kiest zijn fractie liever voor de deliberatieve democratie, al of niet gecombineerd met meningspeilingen.

De heer Bakker (D66) complimenteert de heer Bos met ook zijn gewijzigde stukken, de reflectie en zijn inleiding. Zoals de heer Dekkers zei, hadden de SP en D66 in 2016/2017 de gewijzigde referendumverordening voorgesteld in Utrecht. D66 ziet dat referendum als een noodrem in de gereedschapskist van de democratie die aan de bewoners toebehoort. Een raadplegend referendum of een preferendum op initiatief van de raad, zoals voorgesteld door de heer Bos, vindt zijn fractie geen goed idee. De politiek, de raad, is er om besluiten te nemen en knopen door te hakken. Niet om ze vervolgens op het bord van burgers te leggen. Wanneer genoeg mensen erop gaan staan, treedt de rem van het referendum in werking. Maar wel pas nadat de raad zijn besluit heeft genomen.
Met dit onderwerp komt soms ook wel weer een andere discussie om de hoek kijken. Hij refereert aan de stellingenconferentie over het Kieskompas. Bij zijn weten stelt heer Bos dat niet voor. Hij hoort af en toe dat het raadgevende referendum bindend zou moeten zijn. Vijf jaar geleden was daarvoor nog geen steun. Mocht de meerderheid van partijen dit het wel een goed idee vinden, neemt hij graag het initiatief en misschien wel samen met heer Bos om dat aan te passen; mogelijk een verbreding van de discussie.

De heer Koppelaar (Student & Starter) brengt in herinnering dat zijn fractie in 2017 instemde met het schrappen van het raadplegend referendum. Nu vijf jaar later ziet zijn fractie geen aanleiding om daarover anders te denken. In beginsel heeft zijn fractie vragen bij het gehele instrument van een referendum. Als het dan al georganiseerd wordt, is het wat zijn fractie betreft verstandig dat dit signaal vanuit de samenleving komt, zoals de heer Bakker zojuist al zei. Daarvoor is al een instrument: het raadgevend referendum.
Daarnaast vindt zijn fractie dat de politiek over meer dan genoeg instrumenten beschikt om meningen op te halen in de samenleving. Daarvoor zou een referendum niet nodig hoeven te zijn. Via Raadsinformatiebijeenkomsten, stadsgesprekken en contact met de achterban kan de politiek al veel te weten komen. Wanneer dat al niet genoeg is, pleit zijn fractie liever voor het inzetten op bijvoorbeeld Burgerberaad, waarbij een advies breder kan zijn dan een platte ja of nee. Een referendum is vaak een te bot middel voor een te complexe vraag.
Zijn fractie zal het voorstel van de heer Bos niet steunen. Desondanks complimenteert zijn fractie hem met het werk dat hij in het voorstel heeft gestoken.
De heer Bosch (PVV) begrijpt dat voor de fractie van Student & Starter referenda te ver gaan. Hij vraagt wat Student & Starter van draagvlakmetingen vindt op meerdere

onderwerpen. Of over wijkreferenda. Hij vraagt wat het uitmaakt wanneer mensen daarover iets meer te zeggen te krijgen.
De heer Koppelaar (Student & Starter) antwoordt dat het in die context mogelijk is. Dan gaat het wat hem betreft over het invoeren van betaald parkeren. Dan gaat het om een klein en afgebakend onderwerp. Tegelijkertijd is te zien dat een onderwerp als de RSU een zo groot en complex onderwerp is, met daarin zoveel samenhang: mobiliteit, wonen, duurzaamheid. Een dergelijk iets is niet te vatten in een ja of nee vraag of in een voor of tegen. Dan is het instrument van een referendum te beperkt.
De heer Bosch (PVV) merkt op dat de RSU een kolos is van een voorstel zoals de RES. Die voorstellen lijken er juist op gericht om zelfs verkiezingen er geen invloed meer op te laten hebben. Het was allemaal vastgelegd in afspraken. Hoe kunnen mensen op dergelijke kolossen nog invloed hebben?
De heer Koppelaar (Student & Starter) vindt de verkiezingen een moment waarop de bewoner kan bijsturen. Er zijn ook veel andere manieren. Hij doet de suggestie politieke partijen aan te schrijven, de burgeragendering te agenderen, een burger initiatief te organiseren. Wat hem betreft kan ook de politiek meer verantwoordelijkheid nemen. Om die reden pleit hij ook voor de inzet op meer burgerberaden in plaats van referenda. Met een deliberatieve vorm van democratie zijn veel meer inzichten op te halen dan met een simpele ja of nee. Met een “nee” is nog niet duidelijk waarom iemand tegen is.
De heer Bosch (PVV) vindt dat verkiezingen niet veel invloed hebben. De invloed gaat via de U16, U26, via de in zijn ogen ondemocratische bestuurslagen. Hij vraagt of Student & Starter daarvan afstand neemt. Hij herhaalt zijn vraag over de kolossale besluiten.
De heer Koppelaar (Student & Starter) merkt op dat de scope wel erg groot wordt. Hij begrijpt dat er democratische uitdagingen zijn bij samenwerkingsverbanden; dat is hij eens met heer Bosch. Het lijkt hem een slecht idee om die dan helemaal te ontmantelen; de samenwerkingsverbanden doen ook veel goede zaken. Uiteindelijk kan de raad met de invloed die de raad heeft bijsturen in de samenwerkingsverbanden. Daarmee rondt hij zijn bijdrage af.

Mevrouw De Vries (Partij voor de Dieren) dankt de heer Bos voor zijn initiatiefvoorstel. Haar fractie is voorstander van directe vormen van democratie. Zij is in het algemeen positief over het voorstel. Zij vindt het goed om burgers vooraf te horen. Dat kan ook vertraging schelen.
Terugverwijzend naar het vorige agendapunt vraagt haar fractie zich wel af of dat in de vorm van een Burgerberaad vruchtbaarder zou zijn. Haar fractie betwijfelt het of het wel een goed idee is om de regels rond het raadgevend referendum aan te passen. Wanneer een raadplegend referendum naar tevredenheid was, zullen inwoners dat in ieder geval niet gaan doen. Zij krijgt daarop graag toelichting van de heer Bos.
Het is voor haar fractie niet helemaal duidelijk hoe het raadgevend referendum kan plaatsvinden. Ook daarover vraagt haar fractie verheldering.

Mevrouw Admiraal (ChristenUnie) dankt de heer Bos voor zijn initiatief. Zij vindt het goed dat raadsleden dit recht kunnen vinden en dat recht kunnen gebruiken.
Een referendum is een middel dat lastig bruikbaar is in de politiek, vooral bij onderwerpen die moeilijk terug te brengen zijn tot een ja- of een nee-vraag. Daarbij werkt de politiek in Nederland in een parlementaire democratie. Daarbij wordt de

volksvertegenwoordiging geacht de mening van de inwoners te vertegenwoordigen. Zo staat het ook in de gemeentewet: de raad vertegenwoordigt de bevolking.
Wat haar betreft mag het stadsbestuur ervan uitgaan dat de raad weet wat er onder de inwoners en de kiezers leeft. Meerdere manieren zijn genoemd in de commissie op welke manier de raad daarvan aan de weet kan komen. De politiek heeft wat haar betreft geen eigen georganiseerd referendum nodig om de vertegenwoordigingstaak te kunnen uitvoeren.
Zij dankt de heer Bos voor het wijzigen van de verordening. De juridische bezwaren die in haar fractie leefde over de houdbaarheid van de verordening, zijn daarmee grotendeels weggenomen. Dat verandert niet de gerustheid die de fractie voelt over de inhoud van het voorstel. Haar fractie zal dit voorstel niet steunen.

De heer Van Steeg (CDA) dankt de heer Bos voor zijn voorstel. Hij vindt het fijn te horen dat de inbreng vanuit de raad in goede aarde is gevallen. Hij dankt hem voor de strekt ter vervanging. Hij vindt het voorstel in technische zin beter geworden.

Ook zijn fractie heeft traditioneel de bezwaren tegen referenda in het algemeen. Utrecht heeft nu een raadplegend referendum. Zijn fractie ziet dat als een beter middel, als al een referendum gebruikt wordt. Vooral ook omdat dat veel meer vanuit de inwoners zelf komt.
Hiervoor is een debat gevoerd over hoe inwoners beter te betrekken bij besluitvorming. Te zien is is dat op dat vlak veel beweging plaatsvindt. Hij ziet een duidelijke behoefte dat beter te organiseren. Het voorstel van de heer Bos biedt zijns inziens niet de goede oplossing daarvoor. Om die reden zal zijn fractie het voorstel niet steunen.
De heer Bosch (PVV) vraagt het CDA of die fractie voorstander is van bindende referenda gezien de desbetreffende oproep van de heer Bakker.
De heer Van Steeg (CDA) is daarvan geen voorstander.

Mevrouw Sinteur (PvdA) dankt heer Bos voor zijn initiatiefvoorstel.
De kracht van het instrument zit in het gegeven dat het een instrument is voor bewoners. Doordat het instrument van hen is, zorgt dat ook voor draagvlak voor een goede campagne over de vraagstelling en ook voor een goede opkomst. Van daaruit geredeneerd kan haar fractie het voorstel van de heer Bos niet steunen.

De heer Wiegant (SP) dankt heer Bos voor zijn initiatiefvoorstel.
Hij ziet weinig problemen met het creëren van deze optie voor de raad. Hij vraagt zich wel af hoe noodzakelijk deze optie is en hoe vaak daarvan daadwerkelijk gebruik gemaakt zal worden.
Hij is het eens met verschillende partijen dat een referendum vanuit de wens van de inwoners veel meer gewicht in de schaal legt. Tegelijkertijd overweegt hij dat het uitmaakt wanneer de politiek de optie voor zichzelf creëert.
Hij sluit zich aan bij D66 over dat een ieder die bereid is een bindend referendum in te stellen, zijn fractie daaraan graag meewerkt.
De heer Bosch (PVV) bedankt heer Bos voor zijn initiatiefvoorstel.
Zijn fractie kan dit steunen. Waar de raad de mening van bewoners kan vragen, doet zijn fractie dat graag.
Hij zou de heer Bakker graag willen uitnodigen dat initiatiefvoorstel te schrijven. Zijn fractie doet dan graag mee.

Hij vraagt de heer Bos van Stadsbelang over diens verwijzing naar artikel 2 lid 2 van het wijzigingsbesluit van de verordening raadgevend referendum. Dat klopt volgens hem niet.

Beantwoording
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) had niets anders verwacht van de partijen SP, PvdA, ChristenUnie, CDA, Student & Starter, D66, GroenLinks en mogelijk ook de VVD.
Hij neemt de handschoen graag op om met D66 na te gaan naar de mogelijkheden van de bindendheid met betrekking tot referenda.
In antwoord op Student & Starter antwoordt de heer Bos dat referenda niet alleen over ja of nee vragen hoeven te gaan. Hij vindt dat die fractie een te simpele voorstelling van zaken geeft.
Richting mevrouw De Vries zet de heer Bos uiteen over het verschil tussen referenda en Burgerberaad dat bij een referendum een behoorlijk aantal Utrechters is die het [referendabele] voorstel gaan steunen of het [referendabele] voorstel niet steunen. Dat is niet het geval bij een Burgerberaad.
Tenslotte bedankt hij de ambtelijke ondersteuning voor hun inspanningen. De heer Bos zou het betreuren wanneer dit het niet haalt in de raad. Hij verwacht dat de raad er in de toekomst nog veel aan kan hebben.
In reactie op de opmerking van de heer Bosch bevestigt de heer Bos dat hij in een strekt ter vervanging art. 2 lid 2 zal vervangen door art 3 lid 2.

Burgemeester Dijksma denkt dat de heer Bos volstrekt gelijk heeft dat het nu vooral gaat om een politieke keuze. Eerder is discussie gevoerd over de juridische vormgeving van het verhaal. Zij wil graag aan de commissie meegeven dat zij de heer Bos zeer erkentelijk is voor de grote verbeteringen die hij heeft aangebracht in het voorstel dat nu voorligt. Ook zijn reflectie op het vorige debat waardeert de burgemeester bijzonder.

Tweede termijn
De voorzitter legt de vraag voor wat de commissie ermee gaat doen richting de raadsvergadering van 10 maart.
In overleg met de commissie besluit de voorzitter dit initiatiefvoorstel met de A-status door te geleiden naar de raad. Zij concludeert dat de commissie accepteert dat de heer Bos zijn aangekondigde strekt ter vervanging naar de raad zal sturen.

De heer Bakker (D66) schaart zich achter de inbreng van de heer Van der Marel (VVD) en de heer Koppelaar (Student & Starter) met aan te kondigen geen behoefte te hebben aan spreektijd in de raad.
De voorzitter schorst de vergadering tot 19.30 uur .

Avondvergadering

9. Raadsbrief eerste begrotingswijziging 2022

Wethouder: Klein, Beleidsterrein: Financiën
De programmabegroting en het meerjarenperspectief worden drie keer per jaar wordt de (meerjaren) begroting aangepast. De begrotingswijziging is opgebouwd uit technische wijzigingen en waar nodig de verwerking van eerdere besluiten. Dit is de Eerste wijziging van de Programmabegroting.

De commissie

De commissie stuurt dit punt zonder inhoudelijke behandeling door naar de raad met de A-status.

10. Raadsvoorstel Nota Waarderen, activeren, en afschrijven van vaste activa (WAAVA)

10.1 Brief Adviescommissie WAAVA

De voorzitter refereert aan de bespreking vanmiddag en de wijziging in de agendering: in plaats van 90 minuten 30 minuten uit te trekken voor de bespreking en het stuk inhoudelijk niet te bespreken. Uitsluitend te bespreken hoe het proces is verlopen en wat de commissie nodig heeft om dit stuk verder te brengen.
Formeel wordt dit onderwerp in twee termijnen besproken maar gezien de wijziging in de agenda zou één termijn voldoende kunnen zijn.

De commissie

De heer Gilissen (VVD) merkt op dat de raad lang uitgekeken heeft naar deze nota. Hij is erg teleurgesteld over het voorgelegde document.
De belangrijkste vraag die hij over het proces heeft, is hoe het kan dat de beelden tussen raad en college zo uit elkaar zijn gaan lopen, sinds de zomer van 2021. Hij vindt dat het niet gelukt is om een stuk voor te leggen waarover het politiekdebat gevoerd kan worden gezien alle besprekingen die hieraan voorafgegaan zijn en wat daarvan nu in het stuk is neergelegd.
Waar het gaat om de inhoud zou de VVD het fijn vinden wanneer op basis van de bespreking vanavond een aantal scenario's is uit te werken. Dan gaat het om de wijze van afschrijven: voor en nadelen en de financiële risico’s en de plussen in beeld te brengen en het uitwerken van een voorstel voor het toepassen van de componentenmethode. Zijn intentie is die uit te werken langs een aantal hoofdlijnen waarin realistischer wordt afgeschreven en het geheel beter te laten aansluiten bij de werkelijke financiële investeringen die nodig zijn.

De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) sluit zich volledig aan bij de inbreng van de heer Gilissen. Vanuit een a-politieke commissie is een duidelijke boodschap meegegeven om inzicht te verschaffen. En wat hem betreft geen oude wijn in nieuwe zakken. Dat is wat hem betreft nu wel gebeurd.
Hij constateert dat niets is gedaan aan de wensen die zijn gekomen vanuit de a-politieke commissie. Hij vraagt zich af vanuit welk motief wethouder Klein dit zo heeft gedaan. Hij krijgt daarvan graag uitleg. Hij vindt het voorgelegde product ondermaats en zwaar teleurstellend.
Hij denkt te kunnen spreken vanuit alle leden van de onafhankelijke commissie Control en Financiën.
Mevrouw De Koning (GroenLinks) sluit zich aan bij de woorden van de heer Gilissen. Ook haar fractie had gehoopt op een ander stuk. Zij is benieuwd naar de reflectie van de wethouder daarop.
Wat haar fractie betreft ziet zij de componentenmethode als een grote kans om meer rekening te houden met verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Recentelijk ontving zij een rapport van de Rekenkamer daarover. Dat is niet eenvoudig en misschien is die componentenmethode daarvoor een goede uitweg. Juist daarom wilde haar fractie een goed overzicht van de voor- en nadelen van die methode zodat de raad wel een overwogen besluit kan nemen. Nu zal de raad straks op basis van deze nota ook weloverwogen een besluit kunnen nemen, maar haar fractie wil geen besluit nemen zonder daarvan de effecten te kunnen inschatten. Op basis van de informatie

die de commissie heeft ontvangen, is die inschatting niet mogelijk. Om die reden het verzoek vanuit de raad nog geen besluit te nemen.
De reflectie wordt nu wel gevraagd op waarom de voor- en nadelen niet gegeven zijn van de componentenmethode en het heel uitdrukkelijk verzoek deze informatie bij de volgende nota wel te geven, ook als het college aanraadt geen voorstander te zijn van de componentenmethode, vraagt mevrouw De Koning de wethouder wel de uitwerking te schetsen van hoe dat er uit kan zien en wat daarvan de voor- en nadelen zijn zodat de raad meer geïnformeerd kan besluiten.

De heer Van Steeg (CDA) sluit zich aan bij de inbreng van de heer Gilissen.
Ook hij was enigszins verbaasd. De raad had duidelijke vragen neergelegd over de uitwerking van in het bijzonder de componentenregeling. Nu heeft de commissie twee notities ontvangen. Hij beschouwt die als een eerste stap. Het is voor hem duidelijk dat de raad vraagt om een nadere uitwerking en verschillende strategieën die te kiezen zijn op basis van de componentenbenadering. Dan is een politieke keuze te maken en is ook een debat te voeren in de raad. Hij houdt er rekening mee dat in de raad daarover verschillend gedacht wordt. Hij hoopt dat de wethouder de stap zet die nu gevraagd wordt met het oog op het voeren van het politieke debat.

Mevrouw Schilderman (D66) geeft nog andere vragen mee vanuit haar fractie. Daarmee neemt zij een klein voorschot op de inhoud.
Met betrekking tot deel A om meer te activeren richting de toekomst brengt zij de discussies in herinnering over hoe ervoor te zorgen de begroting niet klem te zetten op het stuk van de openbare ruimte. Zij is benieuwd of de wethouder daarop terug kan komen: niet alles over de toekomst heen te spreiden en dan geen mogelijkheden meer te hebben.
Met betrekking tot deel B, de restwaarde vooral rond het circulair bouwen, had haar fractie meer verwacht. Zij is benieuwd hoe de marsroute er uitziet om dit te regelen. Dat kan wat haar betreft op inhoud. Dat vraagt om verdere uitwerking. Zij doet de wethouder het verzoek die uitwerking te doen en daarmee terug te komen.

Mevrouw Admiraal (ChristenUnie) sluit zich aan bij de lijn die de heer Gilissen voorstelde. En zij noemt in dit verband ook de verdieping die zij wil zien op de componentenmethode. Zij denkt dat het goed is om dit binnen de Controle en Financiën-commissie of in de nieuwe raad dit te blijven oppakken. De adviescommissie Controle en Financiën, vindt zij een goede commissie om hiermee verder te gaan.

Mevrouw Assen (PvdA) vervangt haar collega de heer Van der Zweth.
Zij kan zich aansluiten bij alles wat mevrouw de Koning heeft gezegd met een onderdeel afkomstig van de VVD. Zij voegt daaraan toe dat haar fractie vooral wil ingaan op de componentenmethode maar ook op het hanteren van de restwaarde en zij bevestigt dat het stuk dat zij vanmiddag ontving, meer inzicht gaf maar nog niet voldoende voor de discussie die zij wil voeren in de raad.
De voorzitter ontvangt desgevraagd toestemming om de heer Bos voor de tweede keer in deze termijn het woord te geven.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) toont zich teleurgesteld over de communicatie vanuit de commissie naar het college en vanuit het college naar de commissie.
De commissie stelde hele duidelijke vragen. Dit is zo vaak behandeld in de commissie. Hij herhaalt zijn aanvankelijke inbreng. Hij benadrukt dat uiteindelijk de raad de

keuze maakt. Hij vraagt advies van het college dat onderbouwd is en niet op basis van een vooringenomen standpunt van drie jaar geleden.

De beantwoording
Wethouder Klein dankt de commissie voor de feedback. Zij benadrukt dat het nooit de bedoeling was van het college een stuk te sturen dat niet voldeed aan de verwachtingen. Zij ziet wel dat vooraf dubbel gecheckt had moeten worden of dit inhoudelijk hetgeen was waarnaar gevraagd was door de adviescommissie en of dat ook voldeed in de uitleg en onderbouwing en of de adviescommissie aan het onderliggende behoefte had.
De wethouder heeft goed gehoord wat er gezegd is. Ze denkt wel dat het goed is om gezamenlijk na te gaan hoe ervoor te zorgen dat het volgende doet wat helpt. Ze kan zich voorstellen dat het helpt wanneer zij zich aansluit bij de adviescommissie. Dat is niet de standaard en niet altijd gebruikelijk.
De wethouder dankt de adviescommissie voor de brief van afgelopen dinsdag. Zij zag ook het verslag dat was bijgevoegd van de adviescommissie van een jaar geleden. Daarin stonden enkele zaken onder meer over een brief zo dat dat eerst besproken kon worden voordat het raadsvoorstel er was. En ook om een Raadsinformatiebijeenkomst te organiseren.
Zij doet de suggestie in het geval het behulpzaam kan zijn wanneer het college een rondetafel organiseert, houdt zij zich aanbevolen, juist om met elkaar door te kunnen praten. Zij is het helemaal er over eens dat het ook een politiek gesprek moet zijn. Zij kan zich ook voorstellen dat er behoefte is aan een ander gesprek. Zij is benieuwd te vernemen of dat de raad kan helpen. Zij neemt zich wat gezegd is ter harte.

De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) merkt op dat de wethouder geen antwoord heeft gegeven en herhaalt zijn vraag naar hoe het zo mis heeft kunnen lopen, dat het college iets anders gehoord heeft dan wat de adviescommissie heeft uitgesproken.
Wethouder Klein herhaalt zich te kunnen voorstellen dat het helpt wanneer zij aanwezig is in de adviescommissie om dan ook op een andere manier te luisteren naar zaken die technisch klinken maar die niet louter technisch zijn. Dit is eerder besproken; dat was de reden waarom dit later kwam. College en raad keken gezamenlijk naar dingen. Daarna brak de coronacrisis uit. Dat heeft veel capaciteit gekost. Zij vindt het dan ook belangrijk mensen niet over de kling te jagen. Dat was het spanningsveld waarin zij zat. Er zijn ook personele wisselingen geweest. Daar zijn zaken mis gegaan in de overdracht. Zij bevestigt dat dat niet goed is. Om die reden neemt zij zich dit ter harte. Ze wil ervoor zorgen dat het volgende product dat het college levert aansluit bij de behoefte vanuit de raad. Dat is niet alleen een politiek gesprek maar ook een inhoudelijk dieper gesprek.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) concludeert hieruit dat in verband met corona, de drukte en door ziekte recentelijk gecommuniceerd, de diepgang en de antwoorden op de vragen die gesteld zijn, ook bekend waren, niet gegeven zijn en dat het antwoord is gegeven op basis van “we moeten wat leveren”. Er was geen sprake van een antwoord op de vraag en dat dat bewust is geweest.
Wethouder Klein merkt op dat iets in wat zij heeft gezegd niet goed is overgekomen. Dat was uitdrukkelijk niet de bedoeling van het college. Zij heeft goed gehoord wat gezegd is. Dit is zeker niet de opzet geweest. Het college was in de veronderstelling dat met het raadsvoorstel dat is gestuurd en de zaken die daarin worden beschreven juist hetgeen was waarover de adviescommissie wilde spreken. Zij heeft geconclu-

deerd dat dat niet het geval is. Dat is waarom het beter moet. Dat neemt zij zich ter harte.
De heer Gilissen (VVD) vraagt of het nieuw is voor de wethouder dat de commissie vragen stelt over verduurzaming van panden in het licht van de afschrijving in het kader van de componentenmethode. Hij veronderstelt dat het niet nieuw is dat financiële instrumenten gezien worden als politieke wensen als het gaat over investeringskapitaal, het verduurzamen van panden. Hoe is dat zo uit elkaar gaan lopen, vraagt hij, dat een strikt financieel product in dat licht van dergelijke politieke wensen wordt gezien.
Wethouder Klein antwoordt met het voorbeeld van de restwaarde. In het raadsvoorstel staat heel duidelijk dat het college daarin zeer geïnteresseerd is en niet alleen dat het college daar naar kijkt, maar dat het college dit ook doet. Die doet het college ook in de circulaire projecten, bijvoorbeeld in de raadsbehandeling van het Berlijnplein, zei het college. Daarbij gaf de wethouder aan dat bij de nota Kapitaalgoederen in 2023 een nieuwe herijking is, juist om de zaken die het college nu leert; om dit op een verantwoorde wijze te doen. Daartoe zijn duidelijke openingen.
Zij denkt dat er een brug te slaan is tussen hoe groot de verschillen zijn tussen datgene wat nu mogelijk is en datgene wat mogelijk gemaakt moet worden. Zij wil op zoek naar hoe die brug gezamenlijk is te slaan.
De heer Gilissen (VVD) kijkt dan ook naar de rol van de raad. Hij oppert dat het wellicht beter is wanneer de raad die wensen explicieter verwoordt in de vorm van een motie of een opdracht. Hij vraagt of dat kan helpen.
Wethouder Klein antwoordt *hoe concreter hoe liever*. Zij is dankbaar voor de inbreng die ook nu is geleverd. Dat is nog niet hetgeen wat maakt dat het college exact weet waaraan behoefte is. Daar zullen nog gesprekken aan voorafgaan.
Dan kan het helpen om [wensen] in een motie te gieten.
Mevrouw De Koning (GroenLinks) spreekt haar waardering uit voor de openheid waarin dit nu besproken wordt. Vanuit haar partij is er zeker behoefte om een dergelijke expertsessie te organiseren, juist om meerdere opties met elkaar te verkennen. Zij denkt ook dat het goed is om naar de suggestie kijken dat de wethouder vaker aanwezig is in de adviescommissie of dat de adviescommissie vaker haar verzoeken vastlegt in moties en brieven. Blijkbaar gaat er toch nog iets mis. In deze situatie twijfelt zij over of dit wordt opgelost. Op een aantal punten is dit ook in de raad gezegd. Zij benadrukt dat de informele commissie geen vervanging is van formele besluitvorming. Blijkbaar moet dat dan vaker wel plaatsvinden. Zij vraagt de reactie hierop van de wethouder.
Wethouder Klein heeft dat verslag nu met veel meer aandacht bekeken. Eigenlijk gaat het altijd goed. De gesprekken die in de adviescommissie worden gevoerd, beschouwt zij als een prima manier van werken en zoals benadrukt wordt, is het een informele commissie. Het is aan alle betrokkenen te danken dat dit goed gaat. Zij was zich er niet bewust van “eerst een brief en dan een raadsvoorstel”. In de commissie in de raad is gesproken over het raadsvoorstel. De fractie van de VVD vroeg ernaar. Zij heeft alles in het werk gesteld om dit toe te sturen terwijl het omslachtig was. Daarvoor heeft het college andere dingen gelaten. Dat hoeft niet te betekenen dat de wethouder altijd in de adviescommissie aanwezig is. Maar nu achteraf denkt zij *waarom zij er niet bij geweest is*. Zij beseft nu dat dat had kunnen helpen.

Toezeggingen worden bijgehouden. Die brief had zij nooit toegezegd. Die stond nergens. Zij had de personele wisselingen genoemd. Zij schetst hoe de communicatie gebrekkig is gelopen.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) licht toe dat dat de reden was waarom hij in eerste instantie vroeg dit als raad te gaan doen om iets neer te leggen op grond waarvan de raad echt een keuze kan maken. Door ruis en personele problemen is iets neergelegd waarvan de raad niet vrolijk wordt. Hij spreekt de hoop uit dat de opdracht wel opgepakt wordt. Een expertcommissie is leuk, maar dan zijn er nog altijd wensen vanuit de raad waarop een antwoord moet komen. Dat is wat hem betreft niet dat een expert komt vertellen niet een zodanig voorstander van de componentenmethode te zijn om redenen. Hij wil een besluit nemen op basis van feitelijke informatie en niet op basis van vooringenomenheid van enige adviseur, hoe die adviseur ook verstand heeft van zaken. Hij hoopt echt dat dit gaat verbeteren.

De heer Gilissen (VVD) vraagt of de wethouder iets kan zeggen over het tijdsverloop [in verband met het gevraagde].
Wethouder Klein weet niet exact wanneer de vergaderingen weer beginnen na de verkiezingen. Ze denkt wel dat het goed is eerst een inhoudelijke bijeenkomst te organiseren waarin partijen met elkaar kunnen praten. En dat de raad dan aangeeft of daarna een raadsvoorstel volgt of eerst een brief waarover in de commissie een debat te voeren is. Dat was volgens haar het oorspronkelijk plan. Zij begrijpt ook waarom. Ze denkt ook dat het beter was geweest. Dat stond niet op haar netvlies. Vanaf april starten zaken weer op. Zij biedt aan ervoor te zorgen dat er een bijeenkomst wordt georganiseerd. Dan is na te gaan hoe die uit te leiden. Zij verwacht dat in de zomer/najaar zaken kunnen worden afgerond.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) legt de vraag voor of de vraag nog niet duidelijk is. Hij gaat ervan uit dat de vraag heel erg duidelijk is. Door alle stukken heen lezend is toch duidelijk wat de commissie wil?
Wethouder Klein is zich ervan bewust dat in de stukken die het college vanochtend heeft gestuurd, heel veel onderbouwing staat. Zij verwacht dat er nog wel een aantal vragen teruggesteld zullen worden op de vraag of de vraag duidelijk is: welke vragen nog niet zijn beantwoord?
Mevrouw De Koning (GroenLinks) heeft persoonlijk hele goede ervaringen in dergelijke situaties met een expertsessie; juist wanneer de raad iets anders wil doen dan het voorstel van het college, kan het handig zijn om een aantal experts te bevragen en dat publiekelijk te doen voordat de raad en college het debat ingaan. Dat moet niet vertragend werken. Het kan voor partijen in de raad behulpzaam zijn, het gevoel te hebben geïnformeerd te zijn bij het innemen van een licht afwijkend standpunt.

Mevrouw Schilderman (D66) deelt dat als voorstel dan dat na die bijeenkomst voor de zekerheid het verzoek te formuleren. Dan is na te gaan of het college dat zelf maakt op basis van die bijeenkomst of dat de raad zelf het initiatief neemt om dat te doen. Dat lijkt haar een goede toevoeging om het uiteindelijk 100% duidelijk te hebben.
De heer Gilissen (VVD) vat samen om duidelijk te maken waar de bal ligt:
Hij stelt zich voor dat een dergelijke bijeenkomst wordt georganiseerd waarin vrijer wordt gesproken waar de wensen liggen. Dat het college dan een brief schrijft over wat het college daaruit meeneemt, misschien dan ook in het licht van een nieuwe politieke samenstelling van de raad. En dat dat besproken wordt in de commissie en

dat dat dan leidt tot een aanpassing van de nota die in de raad is te bespreken. Hij hoort de wethouder spreken over dat het rond moet zijn in het najaar. Dat lijkt hem een goede planning.

De voorzitter dankt de heer Gilissen voor de samenvatting. Zij vraagt en verneemt dat met deze conclusie deze termijn en deze bespreking is af te ronden. Zij schorst voor enkele minuten de vergadering.

11. Spreektijden en fractiebudget

Burgemeester, Beleidsterrein: Bestuurlijke Zaken
Geagendeerd door: Mahmut Sungur (DENK), Jantine Zwinkels (CDA)

Al sinds de invoering van spreektijden in de commissie is dit punt een onderwerp van gesprek in het presidium. Er is structureel door met name kleinere fracties aangegeven dat de verdeling van spreektijden niet rechtvaardig is en de kleinere fracties onvoldoende ruimte geeft om hun politieke standpunt uit te dragen. DENK is van mening dat grote partijen geenszins beslag kunnen leggen op de spreektijd van kleinere partijen en hen de ruimte ontnemen om deel te nemen aan het politieke debat. We horen daar graag de zienswijze van het college op en gaan graag in debat met de overige fracties. Het onderliggend stuk betreft de Verordening op de raadscommissies Gemeente Utrecht.
Een ander punt is de structureel toenemende werkdruk en daarmee gerelateerde ondersteuning/financiering van de raadsfracties. DENK is van mening dat het eerste uitgangspunt van de gemeenteraad zou moeten zijn het faciliteren van raadsfracties zodat zij hun controlerende, kaderstellende en volksvertegenwoordigende taak goed kunnen uitvoeren. Dat is het fundament van onze democratische rechtsstaat. Op dit moment is deze ondersteuning al beperkt en daar lijkt nu ook nog eens afbreuk aan gedaan te worden door de tijdelijke bijdrage die is afgesproken in 2019 niet structureel te maken. Graag gaan wij hierover in alle openheid in debat met als doel om het fractiebudget op een aanvaardbare peil te brengen zodat fracties hun medewerkers daadwerkelijk kunnen betalen op uurloon van 14 euro en het niet blijft bij een foto op twitter. Hierbij zal onder andere een parallel getrokken worden met de zevende wethouder (en staf), toenemende ambities en taken voor gemeenten, werkdruk in relatie tot gezondheid en goed werkgeverschap, vergelijking met de rest van G4 en het stemgedrag van geestverwanten aldaar etc. Ook de toenemende taken zoals het zelf organiseren van de RIB's die eerder door de Griffie werden gedaan zullen aan bod komen. Het onderliggend stuk is de Verordening op Financiële Bijdrage aan Fracties Gemeente Utrecht 2019.

De voorzitter leidt de bespreking in aan de hand van de annotatie bij de agenda (zie boven). De bespreking vindt plaats in één termijn. Er is 45 minuten gereserveerd voor de bespreking.

De commissie
De heer Gilissen (VVD) is geïnteresseerd het doel te vernemen van de berichten die de heer Sungur heeft gestuurd via social mediakanalen in de aanloop naar deze bespreking.
De heer Sungur (DENK) is niet van plan om daarop in te gaan. Wanneer de heer Gilissen expliciet daarover een vraag heeft, zal hij die beantwoorden.
De heer Gilissen (VVD) vraagt naar het doel van de nachtelijke berichten als zou er een complot gaande zijn tussen een aantal partijen richting de fractie van DENK. Hij staat op het standpunt dat een verschil van mening in de commissie besproken wordt. Hij herhaalt zijn vraag.
De heer Sungur (DENK) vindt dit een vreemde vraag; als zou de heer Gilissen niets op Twitter plaatsen wat hij in deze arena aan de orde stelt. Hij kan zich ook uiten op Twitter over wat hij straks gaat zeggen. Hij heeft dat eerder gedaan en hij zal dat blijven doen.
De voorzitter nodigt de heer Sungur uit zijn inbreng te leveren.
De heer Sungur (DENK) heeft dit onderwerp aan de orde gesteld omdat zijns inziens partijen als GroenLinks geen oog hebben voor de gezondheid van collega's en voor goed werkgeverschap. Hij schetst zoals hij het verschil ziet tussen GroenLinks

in de politieke arena en GroenLinks naar de kiezers. Hij komt op voor het belang van de kleine fracties.
De heer Van Corler (GroenLinks) vraagt of het de heer Sungur nu gaat om een statement te maken of dat hij uit is op een [politiek resultaat?]
De heer Sungur (DENK) is al drie jaar bezig ergens te komen. Zijn fractie deed meerdere pogingen. DENK voerde individuele gesprekken, onder andere met de fractievoorzitter van GroenLinks, maar ook in het Presidium sprak hij vaker over de problemen die in deze raad worden ervaren. Keer op keer was de conclusie dat vanuit GroenLinks geen beweging kwam en ook geen oog was voor de kleine partijen. Om die reden dit debat.
De heer Van Corler (GroenLinks) weet niet anders dan dat de besluiten die genomen zijn over de onderwerpen die nu op de agenda staan, democratisch genomen zijn met een meerderheid van stemmen en dat het niet per se aan één partij is om daarin bepalend te zijn.
De heer Sungur (DENK) bevestigt dat er in het presidium gepeild is. Tegelijkertijd is te stellen dat GroenLinks als grootste partij de meeste verantwoordelijkheid draagt.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) ziet een parallel met het politieke debat en hij schetst die parallel. Hij vindt het niet vreemd dat de heer Sungur op deze trom slaat. Hij vat dat op als kracht van DENK om GroenLinks en de VVD tot rede te brengen. Hij bevestigt dat kleine fracties het zwaar hebben en dat zij het personeel onvoldoende kunnen betalen voor wat het personeel feitelijk doet.
De heer Sungur (DENK) vatte dit op als een vraag. Hij antwoordt bevestigend.
Bijna vier jaar geleden constateerde de raad raadsbreed dat de werkdruk ongekend hoog was. Het aantal raadsvoorstellen dat op besluitvorming zat te wachten, nam alleen maar toe. De grote werkdruk kwam onder meer door een ambitieus college met een extra wethouder en een team erbij, meer raadsvoorstellen richting de raad, taken die de gemeente extra kreeg vanuit de rijksoverheid en meer kleine fracties. Er kwam veel meer naar de raad terwijl daar simpelweg geen tijd voor was; niet bij de raadsleden maar ook niet op de raadsagenda. In het presidium werd gesproken over verschillende voorstellen meer werk te kunnen verrichten en de werkdruk te verlagen. Uiteindelijk kwam daar een pakket aan voorstellen uit waarbij rekening werd gehouden met de verschillende behoeften. Het uiteindelijke voorstel was dat de duur van de Raadsinformatiebijeenkomsten in beginsel werd beperkt tot maximaal één uur, spreektijden werden ingevoerd zodat meer werk eerder afkwam met de verdeelsleutel van spreektijden naar grootte van fracties, parallel vergaderingen werd mogelijk gemaakt zodat meer werk eerder afkwam. Omdat allemaal mogelijk te maken werd afgesproken dat fracties meer geld zouden krijgen voor ondersteuning. Dat was vooral belangrijk voor de kleinere fracties omdat die anders zouden bezwijken onder nog meer werk. Hierover werd besloten in het presidium. GroenLinks en de VVD hakten er flink in waar het ging om invoering van extra budget bij het raadsvoorstel die dit regelde. De partijen die zogenaamd tegenover elkaar staan, vinden elkaar als het gaat om de versterking van de eigen machtspositie in de raad. Dat gaat ten koste van de kleinere fracties en de duizenden Utrechters die kleine fracties vertegenwoordigd.
Inmiddels is de raad op het punt gekomen dat fractiebudgetten worden verminderd door de inzet van onder andere GroenLinks, terwijl de spreektijden en parallel vergaderen in stand blijven. Dan moeten de kleinere fracties maar keuzes maken in wat ze willen behandelen, is vaak gezegd. De kleinere fracties moeten dan besluiten over raadsvoorstellen die ze nooit hebben kunnen lezen.

De heer Bosch (PVV) sluit zich aan bij het betoog van de heer Sungur. Hij vraagt of de heer Sungur het met hem eens is dat er dan vaak fractiemedewerkers in de raadszaal zitten.
De heer Sungur (DENK) is dat 100% eens met de heer Bosch. Dit is niet uit te leggen. Hij zal daarop ingaan in zijn betoog. Hij vindt het niet rechtvaardig, dat het de democratie ondermijnt en is bovenal niet gezond is vanwege de stress die dat veroorzaakt. Niet gezond voor de raadsleden, niet gezond voor de medewerkers en niet gezond voor de cultuur in Utrecht waarin de mensen “oog hebben voor elkaar”.
De heer Van Corler (GroenLinks) merkt op dat de werkdruk door iedereen wordt ervaren. Hij kan zich voorstellen dat het voor de ene fractie zwaarder is dan voor de andere. Aan de andere kant is er ook ondersteuning, onder meer vanuit de griffie. Door de jaren heen is het aantal medewerkers van de griffie behoorlijk toegenomen. Hij vraagt de heer Sungur of hij van mening is niet de juiste ondersteuning te krijgen. Misschien is daarin iets te schuiven? Van het budget van de griffie naar het budget van de fracties? Denkt de heer Sungur aan een dergelijke oplossingsrichting? Of zegt de heer Sungur dat er in ieder geval meer geld bij moet.
De heer Sungur (DENK) is er geen voorstander van om ergens een gat te dichten door elders geld vandaan te halen. Gekeken moet worden wat hem betreft naar wat nodig is om het raadswerk aan te kunnen. Dat geldt niet alleen voor de fracties, maar ook voor de griffie. Hij ziet dat de werkdruk bij de griffie ook heel hoog is. Naar zijn weten is het ziekteverzuim bij de griffie nog nooit zo hoog geweest. Hij is er dus geen voorstander van om geld daar vandaan te halen.
Ook zag hij in de afgelopen tijd dat de raadsleden de Raadsinformatiebijeenkomsten zelf moesten organiseren boven al die andere taken die ze hadden. Hij is het niet eens met dit voorstel van de heer Van Corler.
Punt van orde
Mevrouw Ferket (D66) vraagt haar collega's de voorzitter te bejegenen als onafhankelijk voorzitter. Bovendien vraagt zij haar collega's zich nu te richten met interrupties op de inbreng van de heer Sungur. Er zijn nog meer commissieleden die graag inbreng willen leveren.
De voorzitter bevestigt dat interrupties gericht zijn op degene die het woord voert.
De heer Gilissen (VVD) vraagt de heer Bos de heer Van Corler op parlementaire toon te bejegenen.

Voortzetting van het debat
De voorzitter vraagt of de heer Bos een interruptie heeft op de inbreng van de heer Sungur.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) ziet dat de lastendruk op de fracties, verschilt van fractie tot fractie. Hij denkt dat dat het grootste probleem is waarvan de heer Sungur hinder ondervindt.
De heer Sungur (DENK) bevestigt dat dat het geval is. Er is eigenlijk geen ruimte bij de kleinere fracties.
De fractiebudgetten zijn verminderd terwijl de spreektijden en parallel vergaderingen in stand gehouden worden, beschouwt hij als diefstal. Hij laat zich niet bestelen. Hij noemt in dit verband GroenLinks en de VVD.
De heer Van Corler (GroenLinks) maakt het verschil tussen zich bestolen voelen en bestolen zijn. Hij benadrukt dat hieronder een democratisch besluit ligt. In dat opzicht heeft hij problemen met de woorden van de heer Sungur.

De heer Sungur (DENK) wil de democratie niet verengen tot aantallen. De ondermijning vindt plaats door kleinere fracties hun rechten te ontnemen, dat doet de raad door spreektijden in te stellen naar grootte van fracties, dat doet de raad door hen de ondersteuning te ontnemen. Hij stelt dat GroenLinks daarmee bezig is. Hij noemt het bewust diefstal, omdat dat ook voor hem zo voelt.
De heer Van Corler (GroenLinks) heeft geen problemen met de term diefstal wanneer dat gekoppeld is aan het gevoel. Daarin kan hij zich mogelijk nog inleven. Hij herhaalt zijn kritiek. Democratie werkt met meerderheid van stemmen.
De heer Sungur (DENK) herhaalt zijn beschuldiging dat het diefstal is, ongeacht hoe de heer Van Corler dit ervaart. Hij herhaalt zijn stellingname over de maatregelen die zijn genomen en die niet gunstig zijn voor de kleine partijen.
Mevrouw Ferket (D66) vindt dat de heer Sungur van Denk de historie mooi geschetst heeft in zijn bijdrage over hoe het besluit is gelopen; dat was een compromis over hoe de werkdruk in de raad wordt ervaren, hoe voor de medewerkers te zorgen zodat ze niet omvallen. Hoe wordt hier politiek bedreven? Zij stelt dat dat een keuze is. Zij vraagt of de heer Sungur bedoelt met diefstal dat het niet eerlijk voelt, dat hier collegiaal een afspraak is gemaakt dat een aantal fracties heeft gezegd het anders te willen en dat daarmee de verhoging van het fractiebudget niet structureel werd gemaakt zoals collegiaal werd afgesproken, maar incidenteel. En kan de raad van de heer Sungur dan ook een motie verwachten om [de verhoging van] dat fractiebudget structureel te maken. Zij zoekt naar een oplossing.
De heer Sungur (DENK) herhaalt zijn stellingname. Voordat het pakket werd ingevoerd had iedereen evenveel spreektijd in de commissies, namelijk geen spreektijden. Op enig moment zijn de voorstellen gedaan en moesten de kleinere fracties hun spreektijd inleveren. Dan doet hij afstand van een deel van zijn recht. Wanneer dat in stand wordt gehouden en aan de andere kant getornd wordt aan de ondersteuning van de kleinere fracties, worden zijns inziens de kleinere fracties bestolen.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) noemt als voorbeeld de raadsvergadering van vanochtend waarin hij 30 seconden spreektijd had en de heer Sungur 45 seconden in een vergadering van 4:00 uur. Kan hij dan zijn politieke duiding geven aan alle voorstellen die voorbij kwamen?
De heer Sungur (DENK) bevestigt dat dit niet normaal is Vorige week had hij een debat waar hij 45 seconden spreektijd had. Dat debat had hijzelf geagendeerd. Twee of drie weken geleden had hij een minuut en 15 seconden spreektijd in een debat dat hij zelf had geagendeerd: voor zijn bijdrage en interruptie op het college. Er zijn partijen die dit verklaren door te zeggen dat het een democratisch besluit was. De heer Sungur bestrijdt dat dit een democratie is. Er hebben duizenden mensen op hem gestemd en op zijn fractie. Datzelfde geldt voor andere fracties. Die mensen verdienen hun plek aan deze tafel: hun geluid.
Hij realiseert zich dat mevrouw Ferket vroeg naar oplossingen. Hij is voornemens in de richting van de raadsvergadering van 10 maart een amendement in te dienen wanneer dit onderwerp op de agenda komt waarin hij gaat voorstellen om het fractiebudget op te hogen. Hij hoopt mevrouw Ferket aan zijn zijde te vinden zoals afgelopen tijd het geval was als het gaat om het fractiebudget.
Mevrouw Ferket (D66) begrijpt dat in deze raad de volgende fracties voor de verhoging van het fractiebudget zijn: DENK, Stadsbelang Utrecht, de PVV, Student & Starter, de Partij voor de Dieren, de PvdA, en D66. Samen hebben ze 21 zetels. Er is een compromis bedacht om het geld terug te storten voor die fracties die het budget niet nodig hebben. Zij vraagt of de heer Sungur nu opnieuw het voorstel doet (amen-

dement) om de structurele verhoging mogelijk te maken conform de afspraak en dat vast te leggen. Als dat het voorstel is, weten de andere fracties waar ze over na moeten denken. **De heer Sungur** (DENK) antwoordt bevestigend.
De heer Gilissen (VVD) licht toe dat de afspraak is een politieke partij altijd een motie of een amendement mag indienen. Hoe moet hij het verhaal wegen in het licht van de constatering dat hij te allen tijde kan beschikken over zijn rechten.
De heer Sungur (DENK) merkt op dat de heer Gilissen vandaag vreemde vragen stelt. Hij zou als geen ander als ervaren raadslid moeten weten om bijvoorbeeld een amendement in te dienen, om een motie in te dienen, de fractie zich moet verdiepen in het onderwerp. Dat kan bijvoorbeeld een raadsvoorstel zijn. Wanneer de fractie daarvoor de tijd niet heeft, wanneer door drukte de fractie niet toekomt aan een dergelijk werk, kan de fractie geen moties en amendementen indienen. Op de vraag hoeveel moties en amendementen hij niet heeft kunnen indienen, is geen antwoord te geven. Zijn antwoord schuilt in zijn betoog.
De heer Gilissen (VVD) wijst de heer Sungur op de inconsistentie in zijn eigen verhaal. Hij koppelt dit aan spreektijden in de gemeenteraad. Het niet kunnen indienen of niet kunnen voorbereiden van moties of amendementen heeft niets te maken met hoeveel spreektijd de fractie heeft. Hij vraagt de bevestiging dat dat in ieder geval juist is.
De heer Sungur (DENK) ontkent dat er een inconsistentie zit in zijn verhaal. Spreektijden slaat op zijn recht, op de kwantiteit van zijn verhaal. Hij heeft ondersteuning nodig om de kwalitatieve kant van zijn politieke bijdrage vorm te geven.
De heer Gilissen (VVD) sloeg hierop aan omdat de heer Sungur sprak over rechten. Hij heeft net zoveel recht als raadslid als ieder ander raadslid. De suggestie wordt gewekt als worden hem dingen ontzegt omwille van het gegeven van spreektijd. Dat is naar zijn oordeel niet waar.
De heer Sungur (DENK) merkt op dat zijn fractie er vaak genoeg op aangesproken is dat zij door de spreektijd heen zat. Alle 45 raadsleden hebben daarmee geen gelijke rechten. De fractie van de VVD heeft meer spreektijd dan zijn fractie. De fractie van de VVD is onder meer verantwoordelijk voor het gegeven dat die rechten voor de kleinere fracties zijn ingeperkt. Dat is drie jaar geleden gedaan.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) heeft de ervaring dat van de moties die hij zou willen indienen hij maar de helft kan indienen zonder daaraan een politieke duiding te kunnen meegeven. Hij vindt dat behoorlijke frustrerend. Hij vraagt of de heer Sungur dit gegeven herkent.
De heer Sungur (DENK) antwoordt bevestigend. Hij schrikt van de spreektijden van zijn collega fracties. Hij bestrijdt dat op deze wijze de lokale democratie goed is in te richten.
De heer Bosch (PVV) vraagt of de heer Sungur het met hem eens is dat de heer Gilissen wel mooi kan praten maar wanneer de raadsleden een extra dinsdagavond moeten vergaderen buiten alles om van wat is afgesproken, hij bij een onderwerp slechts 2 minuten heeft en dat er dan geen sprake kan zijn van een goed verhaal, van een betoog. Het gaat hier ook om het debat. Hij vraagt of de heer Sungur het met hem eens is dat dat laatste kapot gemaakt wordt.
De heer Sungur (DENK) antwoordt bevestigend. Hij merkt dat vooral de laatste tijd heel veel gesleuteld kan worden aan de afspraken die de raad maakt, onder het gezegde dat de meerderheid het heeft besloten. Hij noemt ook het eerder beginnen dan afgesproken met een vergadering omdat sommige partijen zich dat prima kun-

nen permitteren zonder oog te hebben voor de kleinere fracties die plotseling moeten schuiven in de agenda's. Dat kan zomaar worden bepaald en daaraan stoort hij zich.
Mevrouw Assen (PvdA) plaatst het eerder beginnen van vergaderingen niet in hetzelfde rijtje van bezwaren die de heer Sungur noemde. Bepaalde dagen zijn gereserveerd voor het raadswerk. Waarom schaart hij die situatie waarin op donderdag een half uur eerder de vergadering begint in datzelfde rijtje van bezwaren?
De heer Sungur (DENK) ziet dat als een onderdeel van het totaal; het totaal waarin hij als raadslid samen met zijn medewerkers onder druk staat. Dit betekent veel voor hem vooral wanneer dit last minute gebeurt met het akkoord van de meerderheid van de commissie. Er zijn toch afspraken over gemaakt?
Mevrouw Assen (PvdA) doet de oproep niet alles wat is gebeurd of nog gaat gebeuren met dezelfde blik te bekijken: waarvan de kleine partijen meer de dupe zouden worden. Zij voorziet dan een glijdende schaal waar partijen alleen maar tegenover elkaar komen te staan. Dat zou zij betreuren.
De heer Sungur (DENK) stelt een wedervraag aan mevrouw Assen. Hij vraagt of zij het legitiem vindt dat bijvoorbeeld een raadslid die woordvoerder is op een onderwerp geen ruimte heeft om een half uur eerder te beginnen.
Mevrouw Assen (PvdA) is die mening ook toegedaan. Het is alsof de heer Sungur met de woorden die hij kiest impliceert dat er een soort kwade opzet achter zit om de kleine partijen te benadelen of bewust met lak aan de kleine partijen. Zij heeft dat niet ervaren in de situaties die de heer Sungur aanhaalde. Om die reden gaat zij hierop in. Zij beseft dat het een individueel raadslid kan raken.
De heer Sungur (DENK) licht toe dat het hem niet gaat om intenties en in dit specifieke geval al helemaal niet. Hij begrijpt dat een wethouder een andere vergadering heeft waar hij ook heen wil. Tegelijkertijd zijn in de raad afspraken gemaakt. Niet voor niets wordt de raadsagenda vastgesteld en gecommuniceerd, ook met het college. Waarom zou hij zelf moeten wijken en in zijn agenda schuiven inplaats van de wethouder? Waarom valt die afweging de andere kant op?
Mevrouw Assen (PvdA) zou willen dat alle betrokkenen omgangsvormen hebben waarin af en toe wel afgeweken kan worden van een afspraak of van een regel als het echt een uitzondering blijft. Zo is dat ook wel eens wanneer zij haar eigen situatie voor ogen neemt bij het plannen van een Raadsinformatiebijeenkomst. Wanneer zij een Raadsinformatiebijeenkomst wil organiseren, is zij soms ook geholpen met iets meer coulance en vrijheid in de regels. Zij zou willen dat het beide kanten opwerkt. Daarom vindt zij dit legitiem.
De heer Bosch (PVV) sluit hierop aan met de vraag aan de heer Sungur of hij het met hem eens is dat het hier niet gaat om een incident? Dat het regelmatig voorkomt dat er even doorgewerkt wordt in lunchtijd, doorgewerkt wordt in dinertijd. Dat is een hard gelag voor een eenmansfractie.
De heer Sungur (DENK) antwoordt bevestigend. Vooral de laatste tijd is dit heel erg aan de orde.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) draait mee sinds 2010. Hij constateert dat een enorme toename van bestuurlijke drukte. Daardoor worden de fracties, de raadsleden gemangeld. Ten koste van nevenfuncties moeten de raadsleden acte de présence geven en een en ander voorbereiden en aan de drukte meedoen waardoor de andere activiteiten zwaar onder druk komen te staan. Hij vraagt of de heer Sungur dat ook ziet.
De voorzitter vraagt de commissie de interrupties en de antwoorden in te korten.

De heer Sungur (DENK) merkt op het beperkend te vinden steeds herinnerd te worden aan dat de inbreng kort moet. Hij vindt dat niet zo prettig. Hij wil graag volledig kunnen antwoorden.
Hij herkent niet alleen wat de heer Bos zegt; hij vraagt zijn gehoor erop te vertrouwen dat hij dit ook zo voelt. Hij voelt de stress. Dit heeft effect op zijn welzijn. Hij onderscheidt dit van politiek bedrijven. Hij vindt dit een kwestie van gezondheid. Het gaat niet om meerderheden en minderheden. Het gaat niet om een aantal zetels, om de handen die mensen opsteken. Dit gaat over de vraag of de raadsleden oog hebben voor elkaar. En dan niet alleen in woord maar ook in daad. Zien de raadsleden elkaar staan? Zien de raadsleden de behoeften van anderen? Wanneer dat niet aan de orde is heeft hij niets aan termen als “Utrechtse cultuur”, “we gaan op een bepaalde manier met elkaar om”, “de Utrechtse raad is zo vredig als het maar kan”; daarvan is wat hem betreft geen sprake wanneer de raadsleden elkaar niet zien staan. Hij benadrukt heel veel signalen te hebben afgegeven die niet worden gezien en niet gevoeld en niet aangegrepen. Hij heeft vele pogingen gedaan om een en ander te veranderen. Daarmee is niets gedaan. Om die reden zitten partijen nu bij elkaar.
De heer Gilissen (VVD) gelooft de heer Sungur wanneer hij zegt dat het hem raakt en dat hij er heel veel last van heeft. Hij vindt het lastig dat de heer Sungur zijn bijdrage begint met een aanval, suggererend dat er iets achter zit. Dat partijen, zijn partij, en de partij van de heer Van Corler dit bewust doen. De heer Gilissen bestrijdt dat. Hij is blij dat het gesprek op een punt gekomen is waarover hij ook wil spreken. Hij stelt voor vooral langs die lijn, in begrip hoe de ander erbij zit, en ook samen zoekend naar een oplossing, verder te kijken.
De heer Sungur (DENK) merkt op dat dit zo ver niet had hoeven te komen wanneer de fractie van de VVD oog en oor had voor wat de kleine fracties veel vaker hebben gezegd in het presidium. Dat geldt ook voor de fractie van GroenLinks. Tijdens individuele gesprekken, in app-groepen, vaker al meer dan een jaar geven de kleine fracties aan dat zij het enorm druk hebben, dat ze bezwijken onder de werkdruk. Hij heeft gezegd helemaal niet te wachten op dit debat. Hij wordt hiervan niet per se vrolijker, of krijgt hiervan energie. De raadsleden zijn hier bijeen omdat hij al in een eerder stadium aangaf wat hem dit allemaal doet en wat de fractie meemaakt, mogelijk op een wijze die de heer Gilissen meer aanspreekt. Dat geldt ook voor andere fracties voor wat hij daarvan heeft gehoord. Misschien moet de heer Gilissen bij zijn eigen fractie nagaan en zelf ook reflecteren op hoe hij dit hele proces heeft meegemaakt vanuit zijn rol en welke signalen hij heeft gemist in dit geheel.
De heer Gilissen (VVD) ziet zichzelf regelmatig in de spiegel en reflecteert dan op zijn eigen handelen en op dit dossier. De heer Sungur en hij starten allebei vanuit een ander vertrekpunt. Hij vindt dat dat mogelijk is; mensen verschillen. De raadsleden zijn met 45 bij elkaar. Dat betekent dat hun behoeften ook verschillen. Hij doet de oproep niet met vingers te wijzen. Daarmee komen de raadsleden niet verder. De raadsleden moeten wat hem betreft zoeken naar een manier of naar een proces voor hoe wel tot elkaar te komen met ruimte voor visie en opvatting van de fractie van de heer Sungur. Hij stelt voor te proberen er samen uit te komen. Volgens de heer Gilissen heeft niemand dat proces geblokkeerd. Uiteindelijk maakt iedereen keuzes.
De heer Sungur (DENK) merkt op dat de heer Gilissen al een tijd geen fractievoorzitter meer is. Hij merkt dat hij informatie mist. Hierover is uitgebreid gesproken in het presidium, niet één keer maar vaker. Zelfs een vergadering van het presidium met dit ene onderwerp op de agenda. Hij is benieuwd hoe de heer Gilissen reflecteert op zijn

rol in dit geheel. Hij zei net dat hij regelmatig in de spiegel kijkt; hoe kijkt hij naar dit onderwerp en zijn eigen handelen?
De heer Gilissen (VVD) kijkt altijd vanuit de verbinding om oplossingen te zoeken die op draagvlak kunnen rekenen bij de raad. Hij denkt niet dat meer geld de oplossing is. Hij denkt daarover van mening te verschillen met de heer Sungur. Hij verwacht te moeten kijken naar de eigen werkwijze. Hij is blij dat met de raad de keuze is gemaakt om commissies veel meer in een positie te brengen om te beslissen over de eigen agenda om ook te prioriteren en keuzes te maken. Dat is een belangrijke stap. Hij is minder optimistisch dan de heer Sungur over de mogelijkheden van het geld. Er is ook een gezamenlijke verantwoordelijkheid om het leuk te houden voor iedereen. Dat gesprek moet gevoerd worden. De heer Sungur weet dat hij dat gesprek altijd het hem heeft kunnen voeren, in het presidium, hier in de commissie en ook in de raad toen dit eerder werd besproken.
De heer Sungur (DENK) merkt op dat dat precies het probleem is. Hij is niet uit op het voeren van gesprekken. Hij bevestigt dat die mogelijkheid van gesprekken voeren er is. De raadsleden kunnen prima gesprekken voeren met elkaar. De vraag is dan wat de raadsleden vervolgens gaan doen nadat de gesprekken zijn gevoerd. De vraag is of de ander hoort wat gezegd wordt. Luistert de persoon naar wat degene die praat voelt. Wat doet de luisteraar ermee? Gaat de luisteraar dan vanuit een meer comfortabele positie nadenken over hoe het op te lossen voor de ander? Hij adviseert de raadsleden te bedenken wat de oplossing zou kunnen zijn voor degene die het woord voert.
Mevrouw Assen (PvdA) wordt geraakt door wat de heer Sungur zegt over zijn ervaringen, mede als gevolg van het raadswerk. Ze kan zich dat ook voorstellen mede door de combinatie van alles wat raadswerk met zich meebrengt. Dat raakt haar ook omdat zij dat zelf zo meemaakt. Zij vraagt of de heer Sungur met haar deelt dat dat niet alleen ligt in de werkwijze van deze raad. Dat dat ook ligt in de manier waarop raadswerk in Nederland georganiseerd is in het aantal uren dat daarvoor staat. Dat wordt niet per se bepaald door de raadsleden zelf. Is het dan terecht om de oorzaak te zoeken helemaal binnen de werkwijze van deze raad?
De heer Sungur (DENK) deelt dat in die zin dat hij in zijn bijdrage al aangaf dat de werkdruk is ontstaan onder andere door het overhevelen van taken naar de gemeenten die bij de rijksoverheid lagen, en doordat in de raad meer kleinere fracties functioneren, het college ambitieuzer en enthousiaster is en meer raadsvoorstellen de raad doet toekomen. Er speelt meer. Tegelijkertijd legt hij de vraag voor of het dan wel zaak is om na te gaan wat nodig is om die druk bij de raadsleden voor een belangrijk deel weg te nemen. De pogingen die zijn fractie daartoe heeft genomen, samen met enkele andere partijen, ontbreken nu tot zijn spijt.
Mevrouw Assen (PvdA) ziet de verklaring voor de oorzaak van de ervaring van werkdruk ook voor een groot deel buiten de werkwijze van de raad, en voor een deel daarbinnen. Zij vraagt of de heer Sungur met haar deelt dat ook wanneer hij en zij beiden aangeven hoe zij dat ervaren, dat het nog steeds aan alle fracties afzonderlijk is om daarin zelf eigenstandig afwegingen te maken. Zij vindt het niet passen om het op de man te spelen wanneer zij de conclusie niet delen die de heer Sungur en zij trekken.
De heer Sungur (DENK) speelt het niet op de man. Hij spreekt politieke partijen aan op hun verantwoordelijkheid. In zijn overtuiging hoort dat ook in de politiek. Des te groter de politieke partij is, des te meer verantwoordelijkheid die partij heeft en des te

groter zijn machtspositie. In dit geval gaf hij aan dit niet te zien als politiek bedrijven. Wanneer politiek bedreven wordt, is de afweging voor de desbetreffende.
Dit gaat niet over politiek. Dit gaat over welk klimaat de raad wil hebben. Staan de fracties voor een gezonde, veilige werkomgeving? In dat geval vindt hij het waanzin om handen te tellen en dat betrokkenen niet kunnen kijken naar wat nodig is om gezamenlijk te komen tot een sfeer en omgeving waarin elk raadslid zich prettig voelt. Daar zoekt hij naar.
De heer Bosch (PVV) vraagt de heer Sungur, gehoord de interruptie van mevrouw Assen, wat hij ervan vindt dat deze raad heeft besloten tot parallelle vergaderingen. Dat was een onderdeel van een pakket. Dat het wel degelijk aan deze raad ligt dat die werkdruk is verhoogd. Hij vraagt of de heer Sungur dat met hem eens is.
De heer Sungur (DENK) bevestigt dat de meerderheid van de raad dat doet. Daarmee is ingestemd, drie jaar geleden, omdat de fracties ook ondersteuning zouden krijgen en parallelle commissies zouden gaan draaien.
Op dit moment wordt daaraan een enorme afbreuk gedaan waardoor het werken niet meer mogelijk is. Hij benadrukt dat de situatie zoals die nu is niet gezond is.
Mevrouw Ferket (D66) wil terug naar de oplossingen van DENK. Zij deelt de problematiek zoals hij die omschrijft rondom de werkdruk en het fractiebudget. De heer Sungur zegt een amendement te zullen indienen. Dan vindt hij D66 aan zijn zijde.
Voor wat betreft de spreektijden wordt dit debat voor de helft in de pot diversen gevoerd. Dat is het compromis dat ook haar partij heeft gedaan sinds het vorige debat hierover. De heer Sungur heeft de ruimte om het debat te voeren in de commissie.
De heer Sungur (DENK) is het daarmee niet eens. Hij herhaalt zijn stellingname dat iedereen dezelfde hoeveelheid spreektijd had voordat dit pakket werd ingevoerd. Inmiddels is er geen sprake meer van dat elke fractie gelijk is. Hij vindt het niet kunnen dat gezegd wordt dat DENK voldoende spreektijd heeft vanuit het argument dat vanuit *diversen* geargumenteerd mag worden. Dat is bewust gebeurd om het debat in de raad te bevorderen. Daarmee heeft hij niet meer ruimte om zijn bijdrage te leveren. Hij mag aan anderen vragen stellen. Maar hij mag niet zijn politieke visie vanuit de pot diversen te berde brengen. Dat is niet hetzelfde.
Hij verneemt graag van mevrouw Ferket waarom zij van mening is dat de spreektijden zouden moeten worden verdeeld naar grootte van fracties.
De voorzitter neemt aan dat mevrouw Ferket dit zal inbrengen in haar bijdrage. Zij stelt de heer Sungur voor haar op dat moment te vragen.
Mevrouw Sturkenboom (Student & Starter) begrijpt goed hoe DENK er inzit als het gaat om het fractiebudget. Als het gaat om spreektijden zit haar fractie daar anders in. Zij heeft respect voor hoe iedereen zich daarbij voelt.
Zij hoort de heer Sungur zeggen dat hij niet slaapt, dat hij stress heeft. Zij ziet bij de heer Sungur ook vandaag de emotie die dit met zich meebrengt. Zij stelt zich voor dat de heer Sungur zich alleen voelt in deze continue stroom van interrupties. Zij is benieuwd naar de onderbouwing van de door de heer Sungur voorgestelde oplossing: spreektijden loslaten en fractiebudget omhoog. Zij kan zich voorstellen dat dit niet voor iedere fractie een oplossing is. Wat gaat voor hem het verschil maken dat er geen spreektijden meer zijn. Vindt de heer Sungur dat hij deze mening is toegedaan omdat hij daar recht op heeft. Dan komt zij weer uit bij mevrouw Assen dat er dan als fractie afzonderlijk een democratische beslissing gezamenlijk te nemen is. Of gaat het de heer Sungur helpen minder stress te hebben? Of zal dit voor stress zorgen omdat er dan lang gesproken wordt. Zij is daar naar opzoek.

De heer Sungur (DENK) zet uiteen dat er geen koppeling is behalve dan dat die twee samen zijn gegaan. Destijds zijn spreektijden ingevoerd vanuit het idee dat er veel raadsvoorstellen op de plank lagen dat er veel gebeuren moest, dat er weinig ruimte was op de agenda; besloten werd voor een deel dit op te lossen met parallelle vergaderingen, en voor een deel door het opleggen van spreektijden zodat er geen ellenlange commissievergaderingen zijn. Spreektijden beperken hem in zijn kwantitatieve bijdrage. Hij mag minder zeggen over een onderwerp, dan bijvoorbeeld een partij als GroenLinks. Hij vraagt zich af waarom. Dit gaat anders in de Tweede Kamer, en anders in de provincie. Waarom heeft een fractie die groter is dan die van hem meer recht van spreken?
Mevrouw Sturkenboom (Student & Starter) merkt op dat de heer Sungur voor hemzelf een kern aanraakt. Daarover moet haars inziens dan ook meer bestuurlijk gesproken worden. Zij is benieuwd naar de keuzes van de heer Sungur wanneer hij geen spreektijden heeft. Of zal de heer Sungur alsnog een andere keuze maken. De gedachte achter de spreektijden was ook “choose your battles”. Mogelijk zit D66 meer op onderwijs, maar minder op een ander onderwerp, zo dat hij zijn spreektijden anders kan inzetten. Hoe ziet de heer Sungur dat?
De heer Sungur (DENK) merkt op dat een raadslid geacht wordt te stemmen over voorstellen over de hele linie en niet over een specifiek onderwerp waarmee de fractie iets heeft. Hij bevestigt dat ook zijn fractie onderwerpen heeft waarin hij zich dieper verdiept dan in andere onderwerpen.
Hij vindt dat op het moment waarop hij is gekozen als raadslid, hij verantwoordelijk is over de hele linie. De heer Bos moet over de hele linie gaan stemmen. Hoe verwacht mevrouw Sturkenboom dat hij als raadslid stemt over nota’s en voorstellen die hij nooit heeft kunnen lezen. Hoe moet hij dat vormgeven: choose your battles? Die 3500 mensen die op hem hebben gestemd hebben dat niet gedaan voor één onderwerp. Ieder persoon in de raad heeft een eigen belang.
Mevrouw Sturkenboom (Student & Starter) vindt dat verhoging van het fractiebudget te begrijpen is. Dan is een fractie medewerkers aan te nemen en beter betaalde zodat ze meer uren kunnen maken en dat dat misschien eerder het hulpmiddel is dan bijvoorbeeld de spreektijden aanpakken.
De heer Sungur (DENK) gaf zojuist aan dat die twee los staan van elkaar, behalve dan dat ze samen zijn gekomen in het pakket en dat ze in die zin aan elkaar gerelateerd zijn, omdat het ene helpt in het meer werk er doorheen brengen en het andere helpt in het mensen aannemen om het raadslid te ondersteunen.
Spreektijden betekent dat hij ook op onderwerpen waar hij zijn momenten en battles kiest, minder kan zeggen. Dat accepteert hij niet. Dat was niet aan de orde drie jaar geleden. Iedereen had evenveel recht van spreken. De vraag die overeind staat, is waarom een politieke partij die meer zetels heeft meer spreektijd moeten hebben dan een kleinere partij.
De voorzitter stelt voor de heer Sungur te vragen zijn bijdrage voort te zetten.
De heer Sungur (DENK) vervolgt zijn inbreng. De realiteit waarin fracties hun medewerkers structureel onderbetalen, laten overwerken, geen pensioen of vakantiegeld kunnen betalen, zal hij niet langer accepteren. Deze vorm van onredelijkheid, ondemocratisch handelen en diefstal moet wat hem betreft per direct stoppen.
De fracties van GroenLinks en de VVD moeten wat hem betreft tot rede komen en zij moeten wat hem betreft oog hebben voor de gezondheid van hun collega's en respect voor de controlerende en kaderstellende taak van raadsleden. Elke fractie moet wat hem betreft net als in de Tweede Kamer evenveel tijd krijgen om haar

mening te verkondigen. De raadsleden moeten de nodige ondersteuning krijgen zoals dat ook in Amsterdam, Rotterdam, en Den Haag gebeurt. Daar gaan ze richting de 3 miljoen euro aan fractieondersteuning, terwijl Utrecht niet verder gaat dan 900.000 euro. Hij wil gelijke spreektijden of helemaal geen spreektijden, een fractieondersteuning die past bij de werkgever die hij is. Totdat dit gebeurt, zal hij doorgaan met het ontmaskeren van alle politieke spelletjes. Hij houdt GroenLinks en consorten voor verantwoordelijk voor uitval door ziekte binnen zijn fractie. Hiermee rondt hij zijn bijdrage af.

Mevrouw Ferket (D66) vindt deze woorden van DENK heel heftig om ze te wijden aan fracties in de raad die een andere mening zijn toegedaan.

De heer Sungur kondigde op Twitter allerlei openbaringen aan of openbaringen over politieke spelletjes. Zij werpt zich daar verre van. Hier is open en eerlijk het gesprek om tot goede besluiten te komen.

Zij bevestigt dat politieke partijen soms zaken onderling voorbereiden die over iedereen gaan. Daarover zijn eerder afspraken gemaakt. Zij merkt dat daar nog oud zeer zit over het zich niet houden aan het compromis. Mevrouw Ferket bevestigt dat de wijziging van het compromis uit de koker komt van de VVD en GroenLinks. Zij vraagt of die strijdbijl te begraven is na dit debat en of vooruit te kijken is en de discussie over spreektijden zoals is afgesproken met de nieuwe raad te voeren als er andere getalsverhoudingen zijn en ook misschien nieuwe partijen.

De heer Sungur (DENK) antwoord ontkennend. Dat kan DENK niet. Dat betekent alleen maar dat de raad de verantwoordelijkheid uitstelt die de raad heeft in het hier en nu en die dan afwentelt op een groep die er nu niet is, terwijl deze raad verantwoordelijk is voor de werkdruk die in de afgelopen vier jaar is ontstaan; hij vindt dat deze raad verantwoordelijk is voor het vinden van oplossingen.

De heer Bosch (PVV) vraagt of de heer Sungur het met hem eens is dat de [betrokkenen in spe] met de nieuwe raad in hetzelfde vacuüm terechtkomen. Nieuwe partijen hebben geen weet van hoe de dingen hier gaan. Dan is het stadsbestuur zo weer drie jaar verder zonder [essentiële wijzigingen]. Hij vraagt of de heer Sungur van mening is dat dat een realistisch scenario is.

De heer Sungur (DENK) weet niet hoe de nieuwe partijen er in zullen zitten. Hij constateert dat nog vandaag door het DB Presidium is besloten dat alle discussie die zich heeft voorgedaan in de afgelopen tijd, nog in deze raadsperiode moet worden afgerond. Dit is er één van. Waarom zou de raad deze afwentelen op de nieuwe raad? Hij vindt dat de raadsleden van nu de verantwoordelijkheid moeten nemen.

De heer Bosch (PVV) weet ook niet hoe de nieuwe partijen er in staan. Hij zet zijn opmerking in het perspectief van zijn eigen ervaringen in het begin van zijn raadsperiode. Hij vraagt of de heer Sungur dat met hem deelt.

De heer Sungur (DENK) antwoordt bevestigend. Hij denkt dat de eerste zorgen van de fracties niet uitgaan naar de spreektijden. Het eerste half jaar zal voorbijgaan aan het leren kennen van de omgeving, zoals dat ook bij hem het geval was.

De heer Gilissen (VVD) maakt van de gelegenheid gebruik om enkele onjuistheden te corrigeren in de bijdragen van de heer Sungur.

(1) Zijn fractie betaalt haar medewerkers goed, geeft ze een pensioen, vakantiedagen en laat ze niet continu overuren maken en dat de medewerkers blij zijn om voor de fractie te werken. (2) Met betrekking tot compromis is afgesproken dat dat geëvalueerd zou worden. (3) Hij herkent zich niet in het beeld dat hier politieke spelletjes worden gespeeld. Hij werd als commissievoorzitter geconfronteerd met de dilemma's die de heer Sungur inbrengt; wat dan te doen: inboeten op de procedures

die de gemeenteraad heeft afgesproken die ook de fracties beschermen of gaan fracties het doordrukken? Dat gebeurt altijd integer. Dat gebeurt altijd vanuit het gegeven dat de heer Gilissen er net zoveel tijd in wil steken als de heer Sungur.
De heer Sungur (DENK) begint met het laatste van wat de heer Gilissen zei. Hij ontkent dat dat altijd integer gebeurt. Er is zelfs gebruik gemaakt van de media om fracties onder druk te zetten. En dat terwijl er goede gesprekken onderling gevoerd werden en de raadsleden midden in een proces zaten. Hij benadrukt weinig te hebben gemerkt van integer.
Wanneer de heer Gilissen vindt dat dit een pakket was, “het compromis” zoals hij heeft gesteld, had hij nooit een amendement moeten indienen drie jaar geleden om vervolgens het budget dat was afgesproken vanuit presidium met de helft in mindering te brengen. De heer Sungur staat op het standpunt dat de heer Gilissen destijds al afbreuk deed aan het voorstel dat voortkwam uit het presidium.
Als de heer Gilissen daadwerkelijk wil meedenken, zich constructief wil opstellen en ook echt voelt wat hij inbracht, hoopt hij dat hij straks met een open blik kan kijken naar de voorstellen die DENK gaat doen.
De heer Gilissen (VVD) legt de vraag voor of in het geval de heer Sungur van hem aanneemt dat hij de voorstellen van de heer Sungur met die open blik gaat bekijken, de heer Sungur dan het gevoel heeft dat de wijze waarop dit debat gevoerd is tot nu toe daaraan een bijdrage heeft geleverd: het vergroten van het begrip, het zoeken naar verbinding, de scherpte van de woorden die hij koos.
De heer Sungur (DENK) betreurt het dat een aantal fractievoorzitters ontbreekt in deze discussie. Zij hebben goed meegekregen hoe hij ook vanuit het presidium meerdere keren heeft gepoogd dit op een constructieve manier zoals in deze discussie, in verbinding tot een mooi einde te brengen. Dit debat was een maand geleden al geagendeerd. Hij gaf destijds aan dat hij het gevoel had dat er enige beweging in zou zitten bij een aantal fracties en hij dit debat van de agenda heeft laten halen, juist ook vanwege de reden die de heer Gilissen noemde. Hij deelt mee dat de VVD geen millimeter bewoog. Dat gold ook voor GroenLinks. Hij heeft niets nieuws gehoord. Dit debat was niet zijn keuze.
De heer Gilissen (VVD) merkt op dat dit niet zijn vraag was. Hij herhaalt zijn vraag: of de inbreng van de heer Sungur in dit debat gaat bijdragen aan een oplossing.
De heer Sungur (DENK) heeft dat gevoel. Hij denkt dat mensen door hebben dat dit niet langer kan en dat het genoeg is. Hij vindt dat raadswerk ook gezond mag zijn. Hij voorziet een lange vergadering bij voorbeeld op 10 maart vlak voor de verkiezingen, terwijl er geen raad is in Nederland die nog vergadert ongeveer een maand voor de verkiezingen. Hij roept de raadsleden op hiermee te stoppen. Hij roept de raadsleden op na te gaan hoe zij een veilige omgeving kunnen creëren voor hun collega's. Dit gaat niet over politiek en over het tellen van handjes. Hij herhaalt zijn inbreng over de kleine fracties in de raad.
Mevrouw Assen (PvdA) herhaalt haar inbreng in eerdere instantie.
De heer Sungur (DENK) herhaalt zijn antwoord voor de vierde keer.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) benadrukt vanuit consensus tot een compromis te willen komen. Hij legt de vraag van de heer Gilissen nog eens op tafel: denkt de heer Sungur dat dit gesprek helpt om uiteindelijk te komen waar de raad hoort te zijn?
Hij denkt dat partijen teveel ingegraven zijn. Hij denkt dat vanuit de nieuwe realiteit gewerkt moet worden. Hij spreekt over verandering van machtsverhoudingen en van houdingen. Hij hoopt dat de heer Sungur onderschrijft dat partijen naar een nieuw

evenwicht moeten. Hij vindt dat “powerplay” niet bevorderlijk is voor het klimaat in de raad. Wanneer dat de oproep is van de heer Sungur, deelt hij die.
De heer Sungur (DENK) herhaalt zijn inbreng in eerdere distantie over het belang van inleving in collega's in het raadswerk als het gaat om hoe de kleinere fracties zich voelen. Hij roept de grotere fracties op zich in te leven. Hij herhaalt zijn stellingname als het gaat om democratie en aantallen.
De heer Bosch (PVV) schetst de andere positie die de VVD inneemt en vraagt of de heer Sungur dat met hem eens is.
De heer Sungur (DENK) vindt het lastig om over andere fracties te oordelen. Hij vindt dat geluisterd moet worden naar andere fracties en hoe zij denken over hoe het probleem is op te lossen. Hij gaf zojuist aan best goed te kunnen begrijpen dat de VVD weinig problemen ervaart als het gaat om het aantal raadsleden en het budget. Hij herhaalt vooral op zoek te zijn naar een luisterend oor wanneer het gaat om de problemen van andere fracties.
De heer Bosch (PVV) vraagt of de heer Sungur kan meegaan met een inschrijfmethode zoals de Tweede Kamer. Of wil de heer Sungur dat niet.
De heer Sungur (DENK) vreest dat iedereen zich dan procedureel gaat inschrijven voor elk onderwerp om aan spreektijd te komen. Hij is principieel voorstander van gelijke spreektijd voor iedereen. Elke fractie heeft een visie op een bepaald onderwerp. Daarom zijn er gelijke spreektijden.
De voorzitter concludeert dat hiermee de bijdrage van de heer Sungur is afgerond.

Punt van orde
De heer Gilissen (VVD) opteert voor 2 minuten schorsing.
De voorzitter besluit aldus en heropent vervolgens de vergadering.

Voortzetting van het debat
De voorzitter stelt aan de orde dat na dit onderwerp nog een agendapunt op de agenda staat.
Zij heeft de indruk dat veel al is ingebracht. Zij zou het mooi vinden wanneer de commissie vanaf nu niet in herhaling vervalt. Zij geeft mevrouw Zwinkels het woord.

Mevrouw Zwinkels (CDA) noemt het manifest van het CDA “Geen haat in de raad”. Zij is daar trots op. Haar fractie wil een constructieve sfeer en gezonde cultuur in de raad. Zij vindt dat Utrecht er aardig in slaagt om de sfeer goed te houden. Dat maakt de rol van raadslid ook leuk om te doen.
Zij heeft in de afgelopen periode wel haar zorg gekregen. De verhoudingen in de gemeenteraad zijn in haar beleving flink verslechterd. Die signalen gaven haar fractie en ook vaak kleinere partijen meerdere malen af.
De werkdruk is enorm. Dit heeft zij vooral in het laatste jaar zo ervaren. Het aantal plannen en brieven vanuit het college was al hoog en werd alleen maar hoger. En dan wordt de ondersteuning bij de Raadsinformatiebijeenkomsten ook nog versoberd. En de raad is parallel gaan vergaderen en gaan werken met spreektijden. Zij ziet dat laatste punt graag anders. Juist in het debat moet er meer ruimte zijn voor elkaar en moet elkaar iets gegund worden.
Haar fractie is een brede volkspartij en doet niet zo gauw aan Choose Your Battles. Zij zal een voorstel indienen voor gelijke spreektijden in de gemeenteraad en daar naar toewerken. Daarbij staat zij open voor suggesties die aanvullend daarop te doen zijn om gezamenlijk een passend model te vinden.

Zij ervaart onder andere op dit punt in de Utrechtse raad weinig begrip. Zij mist het gevoel van gedeelde verantwoordelijkheid en het besef van dat de al scheefgegroeide werkwijze effect heeft in de raad. Zij komt terug op het manifest Geen Haat en de raad. Zij waakt daarvoor. Zij wil graag dat de raadsleden meer solidair zijn met elkaar en dan écht iets meer rekening houden met elkaar.

De heer Wijmenga (ChristenUnie) vindt het voorstel van mevrouw Zwinkels interessant. Heel veel varianten daarvan zijn besproken en ook het presidium gepasseerd. Hij vraagt of het voorstel van mevrouw Zwinkels meer behelst dan alleen gelijke spreektijden. Hij is benieuwd te vernemen welke kant mevrouw Zwinkels op wil; bijvoorbeeld hoe om te gaan met interrupties. Dat zijn wat hem betreft elementen die bij een dergelijk voorstel zouden horen.

Mevrouw Zwinkels (CDA) pleitte bij de invoering van de spreektijden in de commissie er al voor dat überhaupt niet te doen. Zij verwachtte excessen. Partijen gaan op het één inleveren en het zoeken in het ander. Doorgaans krijgt een kleinere oppositiepartij niet zoveel vragen. Die ruimte heeft een kleinere partij dus niet. Dat argument gaat niet op.

Snel volgt dan het argument dat kleinere partijen misbruik maken van de situatie. Dan kapt de voorzitter een kleinere partij sneller af. Zij benadrukt dat dit niet geldt voor deze voorzitter. En ze wil ook niets ten nadele zeggen van voorzitters die het goed proberen te doen.

Mevrouw Zwinkels staat open voor varianten. Zij hoorde ook de suggestie van de heer Bosch om te kijken naar een inschrijfmodel in de commissies. Zij stelt voor dat te verkennen. De voorstellen in het presidium gingen haar niet ver genoeg. Daarvan werd te snel gezegd dat wat er nu is, het compromis is. Zij wil daar verder op ingaan. Zij nodigt iedereen uit om daarover mee te denken. Zij spant zich in voor een concreet voorstel.

De heer Wijmenga (ChristenUnie) dankt mevrouw Zwinkels voor haar openheid op dit onderwerp. Hij heeft als voorzitter ervaren hoe weinig instrumenten de voorzitter heeft om een debat te sturen, zeker vanuit de pot diversen. In het laatste presidium heeft hij gezegd een aanpassing te willen in de spreektijdenregeling. Hij zou samen met mevrouw Zwinkels willen nagaan of tot een voorstel is te komen.

Mevrouw Zwinkels (CDA) dankt de heer Wijmenga voor zijn positieve woorden. Zij waardeert de poging om tot begrip te komen voor elkaars rol in de raad. Zij beseft er anders in te zitten dan de heer Sungur en tegelijkertijd dat de heer Sungur en zij elkaar op een aantal onderwerpen vinden en zij kan zich voor een deel vinden in zijn pleidooi. Er zit voor haar een koppeling tussen de werkdruk en het ervaren van geen ruimte krijgen in de raad. Voor haar zijn spreektijden wel degelijk een onderdeel van een groter plaatje. Dat kan veel ontspanning geven.

Mevrouw Ferket (D66) vraagt of mevrouw Zwinkels bereid is om het fractiebudget te handhaven en niet te verlagen wanneer zij een heel eind meegaat in het verhaal van de heer Sungur.

Mevrouw Zwinkels (CDA) is altijd terughoudend met structurele verhogingen van fractiebudgetten. Zij ziet ook dat een grotere fractie ook meer aansturing vraagt, meer werk met zich meebrengt en haar fractie gaat ook voor een kleine overheid en voor oppassen voor geldstromen die bedoeld zijn voor personen. Voor haar zit het probleem veel meer in de manier van omgaan met elkaar en de beperkte steun die zij heeft ervaren van een aantal partijen. Zij wil daarom vooral kijken naar andere aspecten dan fractiebudgetten.

Mevrouw Ferket (D66) vraagt of mevrouw Zwinkels vanuit collegiale argumenten mee kan gaan in het pleidooi het fractiebudget zo te houden, niet te verkleinen en het overtollige fractiebudget terug te storten. Zij oppert dat dat collegiaal zou zijn, iets waarvoor de CDA-fractie opteert.
Mevrouw Zwinkels (CDA) wil daarover nadenken. Mogelijk is het CDA dan de partij die D66 aan een meerderheid helpt. Zij handhaaft haar standpunt vooralsnog.
De heer Bosch (PVV) heeft de indruk dat mevrouw Zwinkels het allemaal wel ziet maar er niet in mee wil gaan. Hij vraagt hoe mevrouw Zwinkels aankijkt tegen wat haar te verwachten zou staan wanneer zij de allerkleinste partij wordt. Die collegialiteit komt ook daardoor onder druk te staan. Hij kan bijvoorbeeld niet de discussie bijwonen over het voetgangersgebied. Hij zal dat in de raad moeten doen. Dan wordt gezegd, zo is zijn verwachting, dat dat in de commissie al besproken is, terwijl hij daar niet was. Hij vraagt hoe mevrouw Zwinkels dat ziet.
Mevrouw Zwinkels (CDA) ervaart de problemen waar de heer Bosch tegenaan loopt ook. Zij rent ook van de ene commissie naar de andere; het CDA is slechts met twee personen in de raad vertegenwoordigd. Zij kan zich voorstellen dat dit wel het moment is om als raad zich voor te bereiden op verdere versplintering in de raad.
De heer Bosch (PVV) haalt het budget aan dat in Utrecht bestemd is voor de fracties. Hij ziet wel ruimte tussen de budgetten in de verschillende grote steden. Hij spreekt de hoop uit dat het CDA in die ruimte kan bewegen.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) ziet tweedeling in de raad ontstaan. Hij pleit voor gezamenlijkheid in het zoeken naar een betere toekomst voor iedereen. Dat ligt bij de een in meer spreektijd en bij de ander in meer geld voor ondersteuning. Bij de ene partij ligt dat in het misgunnen van meer spreektijd of meer geld. Daarmee doet de raad zichzelf tekort en ontstaat een situatie die hij als giftig ervaart. Hij heeft dat vanavond ook ervaren. Hij vindt dat de raad daarmee moet stoppen. Dat betekent dat de raad naar een nieuw evenwicht toe moet waarin partijen elkaar weer zien en daarop gaan acteren. Hij vindt dat het niet anders kan dan daarin een structurele keuze te maken waarin partijen op hun wenken bediend worden. Hij vraagt of mevrouw Zwinkels dat met zijn fractie eens.
Mevrouw Zwinkels (CDA) heeft de indruk dat heer Bos dit ziet als een transactie of handjeklap. Zij is het eens met het begin van het pleidooi van de heer Bos: met te beseffen dat er iets aan de hand is dat net iets groter is dan de naam van dit agendapunt. Dat moet boven tafel komen. Er moet meer wederzijds begrip komen. Wat haar betreft moet de verbinding meer gezocht worden en de gedeelde verantwoordelijkheid daarin. Zij heeft dat veel meer gemerkt in de eerste twee jaar dan in de laatste twee jaar. Zij vindt het zorgelijk.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) licht toe dat hij bedoelde met “op wenken bedienen” “krijgen wat nodig is om op een goede manier te functioneren en om de harmonie te realiseren”. Er is geen sprake van dat hij bedoelde dat hij alles krijgt wat hij wil. “In staat gesteld worden tot” is het grootste probleem dat ervaren wordt door een aantal partijen in de raad, is zijn inschatting. Hij hoopt dat mevrouw Zwinkels daar meer gevoel voor heeft dan in eerste instantie.
Mevrouw Zwinkels (CDA) vindt dat gekeken moet worden naar wat de oorzaak hiervan is en wat er aan de hand is. De enorme werkdruk wordt in de raad breed gedeeld. Dat is mogelijk een beetje uit de hand gelopen. Er gebeurt veel in Utrecht maar wat haar betreft moet de raad naar een manier toe waarop het te behappen is en werkbaar. Daar zoekt zij naar. Wat haar betreft moet aan die kant gekeken

worden hoe het raadslidmaatschap een maatschappelijke functie of rol kan zijn zoals het bedoeld is, zo dat de raad zichzelf niet voorbij rent.
De heer Van Corler (GroenLinks) is blij dat mevrouw Zwinkels het breder zoekt dan alleen op het punt rond de budgetten en spreektijden. Er ligt volgens hem ook een taak voor de raad zelf. Hij vindt dat de raad zich het gemakkelijker kan maken: meer zaken te bundelen en na te gaan of het het juiste moment is voor agendering. Hij vraagt hoe mevrouw Zwinkels dat ziet.
Mevrouw Zwinkels (CDA) merkt op dat dat altijd een zoektocht is. Dat voelt voor de één aan als werkverschaffing, of extra werk en voor de ander gaat het om een belangrijk politiek punt. Dat is het lastige. Iedereen weegt dat anders. Het gaat haar er om de tijd te krijgen om het gesprek hierover aan te gaan om na te gaan of tot andere inzichten te komen is.
Hierover wordt verder doorgesproken en zij licht toe in welke zin de redelijkheid van haar is getoond in het bijzonder met betrekking tot het agendapunt dat momenteel behandeld wordt.
De heer Van Corler (GroenLinks) brengt in dat doordat de raadsleden elkaar veel gunnen, er ook meer tijdsbeslag wordt gelegd op de raad. Hij deelt de inbreng over de hoge werkdruk. Ook voor de fractie met 12 leden van de raad is de werkdruk groot. Hij heeft door de jaren heen ervaren dat de werkdruk gegroeid is. Gezamenlijk nagaan per agendering of de raad dit echt afzonderlijk wil bespreken of dat slimme bundeling mogelijk is, zou voor hem ook onderdeel van het geheel moeten zijn.
Mevrouw Zwinkels (CDA) vindt dit een prima suggestie. Zij maakt ook een onderscheid tussen de coalitiepartijen en een oppositiepartij, en het voordeel dat coalitiepartijen hebben in het doorgronden van stukken. Zij kan zich voorstellen dat dat hierin ook meespeelt. Er ontstaat ook dynamiek omdat oppositiepartijen het niet eens kunnen zijn over de status die gegeven wordt aan een agendapunt. Ook in dat opzicht vraagt zij inlevingsvermogen van de coalitiepartijen.
De heer Van Corler (GroenLinks) denkt dat het verschil tussen coalitie en oppositie niet veel uitmaakt. Hij denkt dat de raad als geheel de rol scherper kan pakken om richting het college te zeggen wanneer de raad aan het roer wil staan op een bestuurlijk thema.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) vindt deze avond interessant geworden. Hij constateert een probleem. De heer Van Corler zegt dat de raadsleden elkaar kunnen vinden in de raad. De discussie van vanavond gaat volgens hem over de verhouding tussen de raadsleden achter de schermen en hoe de fracties hun werk willen organiseren. Hij heeft de indruk dat de fracties elkaar daar te weinig gunnen. Hij noemt als voorbeeld dat de heer Sungur een probleem op tafel legt dat voor hem hoog oploopt over hoe hij graag zijn fractie zou willen organiseren, hoe hij zou willen spreken, en ook mevrouw Zwinkels sprak over zichzelf beter te willen organiseren. De heer Bos zei al dat partijen ingegraven zijn. Dat is precies op het punt waar de fracties zichzelf zouden willen organiseren. Precies op dat punt gaat nu drie jaar iets mis, waardoor drie jaar lang de emoties, de frustraties oplopen en de hakken alleen maar meer in het zand gaan. Hij heeft deze discussie nu gedurende drie jaar gevoerd zien worden. Hij werd destijds ook fractievoorzitter. Hij vond dat destijds spannend in de zin van waar de raad heengaat. Hij ziet dat de werkwijze misschien wel werkt maar niet voor iedereen even goed. Hij stelt de vraag richting mevrouw Zwinkels, of zij het eens is met zijn redenering over het gunnen achter de schermen. En in het verlengde van de vraag van mevrouw Ferket aan mevrouw Zwinkels vraagt

hij of mevrouw Zwinkels zich realiseert dat zij op dit punt ook iets moet gunnen aan de andere fracties, zoals de heer Sungur duidelijk op tafel legde. Hij vraagt of mevrouw Zwinkels het met hem eens is dat wanneer de raad het op deze manier gaat organiseren de raadsleden er voor 10 maart uitkomen.
Mevrouw Zwinkels (CDA) licht toe dat haar ervaring in de eerste twee jaar was dat elkaar meer gegund werd dan in de daarop twee volgende jaren. Partijen wisten prima samen te werken.
Zij ervaart dan in het presidium totaal geen beweging zodra het lijkt dat de stemming zou zijn verbeterd. Dat is een duidelijk andere ervaring dan in het begin. Zij is het ermee eens dat partijen elkaar moeten blijven opzoeken.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) roept ertoe op in het vervolg hiervan met het oog op de te verwachten twee verbetervoorstellen richting de raad van 10 maart, die te beoordelen volgens het gunprincipe: gun de fractie iets waardoor de fractie zich kan organiseren op zijn eigen wijze.
Mevrouw Assen (PvdA) merkt op dat mevrouw Zwinkels een aantal punten maakte over wat zij verslechterd vindt, onder andere de ondersteuning van de Raadsinformatiebijeenkomsten. Zij vraagt of mevrouw Zwinkels van plan is ook daarvoor een voorstel in te dienen, of zal zij zich tot *de spreektijden* beperken?
Mevrouw Zwinkels (CDA) wil ook daarvoor een voorstel doen. Zij betwijfelt of het nodig is dat te behandelen in een commissie- of in een raadsvergadering. Misschien zijn daarover in het presidium afspraken te maken, of mee te nemen in een pakket.
Zij beschouwt dit als een maatregel richting de interne organisatie. Zij zal daarover nadenken. Zij heeft de indruk dat mevrouw Assen en zij het met elkaar eens zijn over de wijze waarop het nu mis gaat en dat zij juist gebaat zijn bij normale ondersteuning ten behoeve van de kwaliteit van de besluitvorming. Medewerkers van de griffie gaven aan zichzelf daartoe prima in staat te achten. Nu gaat het teveel ad hoc. Zij werkt vier dagen in de week en daarnaast moet zij dan nog ook een Raadsinformatiebijeenkomst organiseren. Zij vindt dat niet professioneel.
De voorzitter concludeert dat daarmee de inbreng van mevrouw Zwinkels is afgerond. Ze geeft het woord aan D66.

Mevrouw Ferket (D66) wordt door dit debat geraakt. Het gaat over hoe democratie bedreven wordt in Utrecht. En het gaat ook over hoe het met de raadsleden gaat en met de fractiemedewerkers. Zij vindt dat de fracties een zorgplicht hebben in dat verband.
Vorige keer is een compromis gesloten. Zij herinnert zich dat haar fractie daarin constructief was. Ook zij voelt zich bekocht door een aantal fracties dat destijds te elfder ure iets anders besloten dan de gentle(wo)mans agreement die was gesloten.

Ook nu pleegde haar fractie telefoontjes. Tot op heden heeft dat niet geholpen. Zij waardeert het doorzettingsvermogen van DENK met dit te blijven agenderen.
Zij doet de suggestie het fractiebudget zo te laten als het is, en dat de fracties die niet alles nodig hebben het overtollige terugstorten als een geste, als een compromis om nader tot elkaar te komen. De fracties gaan zelf over hoe zij de ondersteuning inregelen. Zij roept ertoe op daarin flexibel te zijn. Zij vindt het een groot goed dat hier in de raadzaal af en toe fractiemedewerkers blaren op hun tong spreken, en peentjes zitten te zweten.

De heer Bosch (PVV) merkt op dat het terugstorten met politieke duiding kan; ook dat kan iedereen voor zichzelf bepalen. Hij vraagt of mevrouw Ferket het met hem eens is dat ook dat mogelijk is.
Mevrouw Ferket (D66) is geen fan van de methode van andere fracties. Haar fractie betaalt de medewerkers erg goed. De fractie geeft de medewerkers veel uren om de raadsleden te ondersteunen. Daarin kunnen fracties andere keuzes maken. Dan zijn ze niet opeens slechtere fracties, dan zijn ze niet opeens een dief van het belastinggeld; andere fracties maken andere keuzes over wat zij goede democratie vinden en goede ondersteuning om in de raad het werk te doen.
Zij ondersteunt de oproep van DENK om de huidige fractiebijdrage op peil te houden. Zij kan met drie fractiemedewerkers 2,5 fte aannemen. Die werken echt heel erg hard om de raadsleden te ondersteunen. Zij vindt dat goede democratie in een situatie waarin het aantal ambtenaren op het stadskantoor groeit, als het aantal stukken toeneemt, als het aantal debatten groeit, en die ontwikkeling goede ondersteuning vraagt. Zij herhaalt haar oproep met betrekking tot het op peil houden van de fractie bijdragen.
De heer Gilissen (VVD) vraagt wat mevrouw Ferket bedoelde met dat sommige fracties andere keuzes maken als het gaat om de betaling van medewerkers.
Mevrouw Ferket (D66) weet dat er fracties zijn die geen 2,5 fte hebben, en die de fractiemedewerkers ook niet betalen conform schaal 9/10. Wat haar betreft hoeft niet iedereen met de billen bloot. Zij is van mening dat wanneer op het stadskantoor bestuursadviseurs rondlopen in schaal 9/10, dat ook zij haar fractiemedewerkers zo inschaalt. Een aantal fractiemedewerkers van D66 werkt momenteel voor de Tweede Kamer, voor andere gemeenten, voor de griffies. Zij is hen na twee jaar kwijt omdat zij niet kan concurreren met dat salaris.
De heer Sungur (DENK) schetst zoals gewerkt wordt in de raad. Hij verbaast zich over het antwoord dat het zou moeten uitmaken in de commissie hoe groot de fractie is. Hij vraagt of mevrouw Ferket dat met hem eens is.
Mevrouw Ferket (D66) zou zich herhalen met het geven van een antwoord hierop. D66 vindt het anders dan DENK dat het zetelaantal wel mag meetellen en dat het invoeren van spreektijden de raadsleden ook helpt zich te begrenzen.
De heer Sungur (DENK) vraagt of mevrouw Ferket het redelijk vindt vanuit een goede werking van de lokale democratie dat een fractie 3,5 minuut spreektijd heeft wanneer het gaat om een begrotingsbehandeling waarbij in die 3,5 minuut alle moties, amendementen, hele bijdragen met argumenten en al inclusief reactie op het college geproduceerd moet worden. Hij weet dat D66 democratie belangrijk vindt.
Mevrouw Ferket (D66) vindt dat het aantal minuten lastig is. Dat doet soms geen recht aan de grootte van het voorstel. Zij herhaalt het een manier te vinden om ervoor te zorgen dat de raadsleden zich begrenzen. Over het algemeen houdt de commissie zich aan de overdag-uren. Dat was in het verleden anders. Nu in deze vergadering stevent de commissie op een later tijdstip af. Zij denkt dat in alle redelijkheid gezocht is naar een manier om met spreektijden te werken om het niet uit de hand te laten lopen. Zij staat daar nog steeds achter. Dat geeft de voorzitter ruimte om te sturen. De verhouding naar zetels mag wat haar betreft er zijn.
Mevrouw Sturkenboom (Student & Starter) verwacht niet dat DENK en D66 tot elkaar komen. Wat haar fractie betreft werkt spreektijd zoals het nu is, prima. Ook zij moet hard haar best doen met 3,5 minuut spreektijd wanneer zij acht moties moet indienen. Het zou haar ademruimte geven wanneer de 3,5 minuut aangepast zal

worden naar 4,5 minuten. De vraag is of D66 ervoor openstaat die ademruimte partijen te gunnen.
Mevrouw Ferket (D66) vindt het lastige aan het debat over spreektijden, dat de spreektijden steeds weer opnieuw niet genoeg bleken. Zij heeft genoeg van dit debat.
Daarover zijn afspraken gemaakt. De pot diversen is ingezet, en het is nog niet genoeg. Zij verwacht dat het niet genoeg blijft. Zij heeft gevraagd een voorstel te doen in het presidium. Er lag geen voorstel. Zij vraagt zich dan af wat het presidium doet. Nu wordt opnieuw gewerkt aan een voorstel. Zij kan zich voorstellen dat zo vlak voor de verkiezingen iedereen aan de campagne wil werken. Zij zal dat voorstel zeker bekijken. Zij was steeds constructief. Zij heeft zeker veel water bij de wijn gedaan. Zij voelt zich enigszins in het pak genaaid, hier aanwezig te zijn terwijl er geen voorstel ligt.
Mevrouw Zwinkels (CDA) is benieuwd richting D66 over de begrenzing mevrouw Ferket heeft gebracht waarop ze had gehoopt, gelet op de duur van dit debat hierover en gelet op de frustraties die zijn opgebouwd door de begrenzing.
Mevrouw Ferket (D66) antwoordt bevestigend als het gaat om de spreektijden. Zij is nog niet zo gelukkig over de sessie die erop gericht was om de interrupties los te gooien. De voorzitter doet haar uiterste best om de commissie in dit debat te begrenzen en dat lukt haar niet. Zij nodigt uit tot het doen van een voorstel.
Mevrouw Assen (PvdA) vindt dit debat op geen enkele manier exemplarisch voor hoe een gebruikelijk commissiedebat verloopt, als het gaat om de interrupties. Zij schaart zich achter de desbetreffende opmerking van de heer Sungur. Wanneer zij doorgaans haar inbreng levert, komt het zelden voor dat er veel interrupties komen waardoor zij haar verhaal uitgebreider kan vertellen. Dit debat als exemplarisch gebruiken in dit debat vindt zij niet juist.
Mevrouw Ferket (D66) heeft ook gezien dat de raadsleden elkaar weleens helpen in een debat wanneer iemand echt in tijdnood zit. Zij kent het standpunt van mevrouw Assen en haar fractie over spreektijden. Zij had het prettig gevonden wanneer in deze vergadering over een voorstel gesproken had kunnen worden.
De voorzitter concludeert dat hiermee de bijdrage van mevrouw Ferket is afgerond.

De heer Van Corler (GroenLinks) vond in eerste instantie dat dit aan de nieuwe raad is. Hij vindt niets verschrikkelijker dan praten over de eigen werkwijze. Hij moet er nu dan toch aan geloven.
Hij heeft moeite met een aantal beelden dat neergezet is over machtposities. Wat hem betreft is dat bij geen enkele partij de bedoeling geweest en is dat ook niet aan de orde.
De oproep om oog voor elkaar te hebben, vindt hij luid en duidelijk. Wat hem betreft moeten de partijen dat zeker met elkaar doen.
Hij was nooit een groot fan van spreektijden. Hij zat op de lijn dat in de commissie en in de raad gewisseld moet kunnen worden wat gewisseld moet worden. Dit heeft de raad over zichzelf afgeroepen. De raad kan zichzelf niet begrenzen, dus moest iets bedacht worden. En dat is bedacht in termen van spreektijden. Nu wordt het gepresenteerd alsof GroenLinks met 12 zetels 12 keer zoveel spreektijd heeft. Dat is niet het geval. De verdeling is afgesproken. GroenLinks heeft iets meer dan twee keer zo veel spreektijd in een commissie als een éénmansfractie. Hij vindt dat een aardig compromis of een aardig evenwicht.

Een raadslid zit in de raad zonder last. Er valt iets voor te zeggen dat het logisch is om de spreektijd gelijkelijk te verdelen over de raadsleden. In zijn beleving is iedereen het erover eens dat dat een zotte situatie zou zijn. Daarom kwam de raad op deze werkwijze uit: de grootte van de fractie voor een deel te laten meewegen. Hij vindt dat daarin een mooi evenwicht is gevonden met de spreektijden.
De heer Sungur (DENK) begrijpt dit niet helemaal. Hij herhaalt zijn vragen over het verband tussen de grootte van de fractie en de spreektijden. Hij herhaalt zijn desbetreffende inbreng. Hij benadrukt dat het aantal zetels zich vertaalt naar besluitvorming.
De heer Van Corler (GroenLinks) beweert niet dat er 12 visies zijn. Het zijn wel 12 raadsleden die met veel onderwerpen bezig zijn en van daaruit meer tijd kunnen investeren. Dat geeft hij toe. Hij herhaalt zijn argument over de verhouding spreektijd en groottes van de fracties. Hij vindt dat er een goed evenwicht is.
De heer Sungur (DENK) vindt dat er totaal geen evenwicht is wanneer een één of tweepersoons fractie slechts drie en een halve minuut heeft om in te spreken op een hele Voorjaarsnota. Hij stelt dat GroenLinks een partij is en één woordvoerder op een portefeuille. De ene woordvoerder zou daarom ook evenveel spreektijd moeten krijgen als iedere andere woordvoerder in het debat, in het bijzonder in de commissie. Hij herhaalt zijn argumenten met betrekking tot de Tweede Kamer en de provincie en in heel veel gemeenteraden. Waarom denkt GroenLinks dat het in Utrecht wel in balans is?
De heer Van Corler (GroenLinks) herhaalt zichzelf niet. Hij is het eens over het gestelde over 3,5 minuut om te spreken over de Voorjaarsnota. 7 minuten voor een Voorjaarsnota vindt hij ook niet veel. Een kwartier ook niet. Die keuze is gezamenlijk gemaakt. Hij heeft tijden meegemaakt waarin veel meer tijd uitgetrokken werd. Hij betwijfelt of dat bijdroeg aan de scherpte van het debat: wat zijn de zaken die de fractie wil verbeteren?
Zeker wanneer gesproken wordt over de controlerende taak van de raad, de Verantwoording, zag hij graag meer tijd uitgetrokken in de breedte. Dan komt hij terug op de werkdruk waartegen de raadsleden aanlopen. Dat blijft een zoektocht.
De heer Sungur (DENK) vraagt of GroenLinks bereid is om daarin enigszins te bewegen. Of houdt hij vast aan de balans die hij ziet om dit te behouden.
De heer Van Corler (GroenLinks) zegt niet voor niets dat het met de spreektijden op deze wijze in balans is.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) is ook voorstander van het invoeren van spreektijden, ook vanwege de begrenzing van de raad zelf. Hij komt vaak in de knel met de spreektijden. Hij vindt het antwoord van de heer van Corler op de vraag waarom Utrecht moet afwijken van de landelijke norm, niet voldoende helder. In de Tweede Kamer krijgt elke partij evenveel spreektijd vanuit de idee “elke partij, één woordvoerder, één onderwerp”. Hij vraagt de heer Van Corler waarom Utrecht daarvan zou moeten afwijken. Hij vraagt uitleg daarvan.
De heer Van Corler (GroenLinks) herhaalt zijn inbreng over dat de raadsleden zonder last in de raad zitten. Daarvanuit zou het logisch zijn om iedere partij evenveel spreektijd te geven. Daarin is een compromis is gevonden met een inperking op de gekozen manier. Dit is zijn antwoord.

Punt van orde

Mevrouw Ferket (D66) stelt het tijdsverloop aan de orde met het oog op het agendapunt dat nog behandeld moet worden. Zij legt de vraag voor hierin een keuze te maken.
De voorzitter legt de vraag voor aan de commissie: zal de commissie het Online Gebiedsverbod hierna nog behandelen?
De heer Sungur (DENK) denkt dat het een goed voorstel is om dat agendapunt te verplaatsen.
De voorzitter merkt op dat dit geagendeerd is door enkele partijen. Zij nodigt hen uit hierover iets te zeggen.
Mevrouw Ferket (D66) vindt het nadelig dat een groot aantal weken dit niet aan de orde zal komen. Zij geeft de voorkeur aan behandeling.
De voorzitter vraagt hoe de andere fracties hier naar kijken.
De heer Wijmenga (ChristenUnie) ziet drie agenderende partijen: DENK, D66 en Student & Starter, één wil het doorschuiven en één wil het behandelen. Hij zou de voorkeur van de behandelende partijen willen volgen.
De heer Gilissen (VVD) vindt het een dilemma dat de agenderende partijen zelf een indicatie hebben gegeven van de behandeltijd in het commissiedebat en dat de commissie daar al drie keer overheen is. Wat hem betreft ligt het initiatief bij de agenderende fracties. Wanneer de fracties erop aandringen, gaat de commissie dit bespreken. Wanneer ze dat anders willen, wordt het doorgeschoven.
Mevrouw Zwinkels (CDA) wil tijdig naar huis kunnen gelet op de drukke tijden. Zij spreekt graag een vorm van eindtijd af. De bedoeling is juist te waken voor nachtwerk.
De heer Van Corler (GroenLinks) sluit zich daarbij aan. Juist in deze tijd moet de raad waken voor nachtelijke werkuren. Hij denkt niet dat het reëel is om dit agendapunt nog te behandelen na afronding van dit agendapunt. Ook hij is er geen voorstander van om het veto te gebruiken. Later dan 24:00 uur wil hij het niet maken.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) stelt voor het agendapunt dat nu in behandeling is tijdig af te ronden. Hij denkt dat alle standpunten nu wel op tafel liggen en dat alle oproepen al gedaan zijn. Bekend is hoe partijen er in zitten. Via de inbreng van de heer Sungur is de commissie goed tot de kern doorgedrongen, zeker ook met de inbreng van mevrouw Zwinkels daarna. Hij hoopt in het debat vergevorderd te zijn.
Mevrouw Assen (PvdA) sluit zich aan bij de inbreng van mevrouw Zwinkels. Zij hoopt eerder dan 24.00 uur het agendapunt te kunnen afronden.
De voorzitter stelt voor de agenda op die wijze af te maken en zij ziet de instemming van de commissie.

<u>Voortzetting van het debat</u>
De heer Bosch (PVV) hoorde de heer Van Corler een aantal keer zeggen “zonder last gekozen” en daarom is het zo als het is. Hij heeft daar moeite mee. Hij vraagt wat die last voorstelt in de huidige tijd waaraan de heer van Corler zoveel waarde hecht.
De heer Van Corler (GroenLinks) antwoordt dat het op zich niet vreemd is op een dergelijk moment na te gaan hoe dit te doen; raadsleden kunnen daar dan nog steeds hun eigen afweging in maken.
De heer Bosch (PVV) vraagt hoe een raadslid zonder de beraadslaging bij te wonen zijn stem kan bepalen. De werkdruk voor een eenmansfractie is van 10.00 – 24.00 uur. Hij vraagt of de heer Van Corler daarvoor oog heeft.

De heer Van Corler (GroenLinks) merkt op dat de raadsleden de vergaderingen buiten de raadzaal kunnen volgen. Bovendien maken de raadsleden de afweging wat zij een belangrijk onderwerp vinden om te volgen en wat niet. Ook in die zin zijn keuzes te maken. Hij begrijpt heel goed dat wanneer een eenmansfractie met een enorme raadsvergadering dat aan kan voelen als een uitputtingsslag. Gezamenlijk moet gekeken worden hoe dat op te lossen. Dat zit er niet in het onderwerp van de spreektijden.
De heer Sungur (DENK) hoort de heer Van Corler zeggen dat hij hoort wat hier gebeurt en dat hij meevoelt en dat hij dat begrijpt. Vervolgens hoort hij hem zeggen dat de spreektijden in balans zijn en dat de fractiebudgetten niet de oplossing zijn. Hij vraagt waar voor hem dan de bewegingsruimte zit.
De heer Van Corler (GroenLinks) merkt op dat in de loop van de tijd veel groei heeft plaatsgevonden in de ondersteuning van fracties. Hij verbindt het met een zorgpunt van hemzelf. In de loop van de tijd zag hij dat er veel fractiemedewerkers in de commissie acte de présence gaven en vroeg hij zichzelf af waar de democratische legitimering van het gesprek zat. Het zijn geen gekozen mensen.
De oplossing naar commissieleden toe om daarin meer continuïteit te krijgen en dat commissieleden een vergoeding krijgen, zou een richting zijn om naar toe te bewegen.

Punt van orde
Mevrouw Ferket (D66) stelt voor 3 minuten te schorsen om in de wandelgangen af te stemmen over een goede afhandeling van dit debat.
De voorzitter schorst de vergadering tot 22.40 uur en zij heropent de vergadering voor de voortzetting van het debat.

Punt van orde
Mevrouw Ferket (D66) begrijpt het verzoek de agenda niet vanavond af te handelen. Gezien de verkiezingen zou het erg lang duren voordat agendapunt 12 opnieuw geagendeerd kan worden. Zij doet het voorstel om dit punt te behandelen de dinsdag na het reces omdat het afspraak was dat deze commissie een veegcommissie zou zijn. Zij vraagt haar collega's hun interrupties te bewaren tot het einde van de bijdrage van de spreker om dit agendapunt sneller af te werken.
De voorzitter legt dit voorstel voor dit agendapunt 12 8 maart op de agenda te zetten; dat zou een extra commissievergadering worden in de avond.
Mevrouw Ferket (D66) stelt voor dat de agenderende fracties met de griffier van de commissie en de burgemeester nagaan hoe dit is te realiseren.
De voorzitter neemt het voorstel over. Zij besluit dat agendapunt 12 van de agenda is afgehaald en dat de beraadslaging is verdaagd.
Zij herhaalt het verzoek van mevrouw Ferket met betrekking tot de orde van de vergadering voor de afhandeling van het agendapunt 11.
De heer Sugur (DENK) kondigt aan op het moment suprème te zullen interrumperen. **De voorzitter** neemt daarvan nota en zij heropent de beraadslaging.

Hervatting van de vergadering
Punt van Orde
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) excuseert zich voor eventueel nogal bruusk optreden jegens de voorzitter. Hij benadrukt dat de gang van zaken hem hoog zit. Hij hoopt op begrip van de voorzitter.

De voorzitter heeft daarvoor begrip en aanvaardt zijn excuses en neemt ervan nota dat hij nog een voorstel wil doen.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) is klaar met de inhoudelijke discussie. Hij wil de speelruimte te weten komen. Hij heeft ook hij bij GroenLinks het gevoel dat die fractie er geharnast inzit. Hij wil graag weten waar de speelruimte zit bij GroenLinks tot aan de verkiezingen.
De heer Van Corler (GroenLinks) heeft al aangegeven dat hij van mening is dat dit voor de nieuwe raad is. De termijn tot aan de verkiezingen vindt hij vreemd. Hij heeft ook gesproken over de route met commissieleden. En richting DENK heeft hij gezegd in een interruptie dat gekeken moet worden naar de totale ondersteuning van de raad en de fracties; wat betekent dat voor het budget bij de griffie?
De heer Bosch (PVV) licht toe richting GroenLinks dat de situatie in het verleden niet vergelijkbaar is met de huidige situatie.
De heer Van Corler (PVV) licht toe dat hij wilde zeggen dat de raad van een hele andere situatie af komt. Zeker als het gaat over het parallel vergaderen. Gecombineerd met de vraag hoe voor continuïteit te zorgen doet hij de suggestie commissieleden te benoemen. Wanneer de parallelle vergaderingen doorgaan, zit de raad daaraan vast wat hem betreft.
De heer Sungur (DENK) vraagt waarom GroenLinks wegloopt voor zijn verantwoordelijkheid. Waarom moet dit door de nieuwe raad worden besloten? En dat terwijl parallel vergaderen en spreektijden in stand kunnen blijven, volgens GroenLinks.
De heer Van Corler (GroenLinks) zet uiteen dat het zijns inziens voor de hand ligt: de nieuwe raad moet gezamenlijk nagaan hoe die periode in te gaan. Hij wil geen beslissing nemen voor een volgende raad.
De heer Sungur (DENK) brengt de afspraak in herinnering van drie jaar geleden over dat de huidige raad hierover zou beslissen in Q1 van dit jaar. Om die reden is de commissie vandaag bijeen. Hij herhaalt zijn standpunt met betrekking tot de verantwoordelijkheid.
De heer Van Corler (GroenLinks) antwoordt dat er zaken zijn besproken en dat er een koers op uitgezet is. Hij stelt vast dat die koers niet goed valt bij iedereen. Daarom is de commissie bijeen. Hij heeft begrepen dat hiervoor voorstellen komen in de raad. De raad zal er dan over besluiten. Hij accepteert dat die situatie er nu is.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) valt de heer Sungur bij. Dit is een plan van deze raad om hiermee door te gaan en dat een deel van deze raad nadrukkelijk aangeeft dat de opgehoogde fractiebudgetten structureel moeten worden. Hij betreurt het dat de heer Van Corler daarin niet meebeweegt. Ook omdat de gemeentelijke organisatie wel groeit. In de afgelopen twee jaar met 6,5%. Dat betekent dat er veel meer druk vanuit de organisatie komt die de raad moet handlelen. Daarop wordt te weinig geanticipeerd. Daarom vindt hij het extra jammer dat GroenLinks niet luistert naar een aantal partijen dat zichzelf graag beter wil organiseren. Hij vraagt de heer Van Corler of hij begrijpt dat een aantal fracties daarin gefrustreerd zijn.
De heer Van Corler (GroenLinks) bevestigt dat hem dat zeker duidelijk is geworden. Hij begrijpt ook waar dat vandaan komt. Hij herhaalt dit in de breedte te willen bekijken, uitgaande van de totale ondersteuning van de raad om dan van de heer van Heuven te vernemen hoe hij dat ziet. Vindt de heer Van Heuven dat daar naar gekeken kan worden. De organisatie is gegroeid en de griffie ook.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) merkt op dat hij dat kan relativeren omdat de griffie ondertussen ook weer herijkt is in het afgelopen jaar. Ook dat is door

de raad gedaan. De taken van de griffie zijn opgeschaald. De griffie is groter dan vroeger, maar ook iets kleiner dan vorig jaar. Ondertussen worden de fracties geacht meer te doen. Hij vindt dat goed vanuit het perspectief van politiek eigenaarschap. Dat betekent dat de fracties zich daarvoor moeten kunnen organiseren. Een aantal fracties heeft daarmee op dit moment moeite. In dat licht zou hij het fijn vinden dat het pakket dat drie jaar geleden is opgestart, ook door deze raad zal worden afgemaakt. Hij betreurt het dat de heer Van Corler dat niet ziet. Hij vraagt of hij dat verkeerd ziet.

De heer Van Corler (GroenLinks) heeft gezegd dat er voorstellen in de raad komen. De raad zal er dan over besluiten.

Mevrouw Sturkenboom (Student & Starter) heeft in het presidium begrepen dat de vele contactmomenten de werkdruk voor GroenLinks verhoogt. Ze kan zich daar iets bij voorstellen. Tegelijkertijd is dat een kern van de rol van raadslid. Zij doet een dringend beroep op GroenLinks om te bewegen. De uitspraken van GroenLinks schieten haar in het verkeerde keelgat.

De heer Van Corler (GroenLinks) legde een zorgpunt neer over de rol van fractiemedewerkers in de commissie. Om die reden stelde hij voor toe te gaan naar een constructie met commissieleden die daarvoor dan ook een vergoeding krijgen.

De heer Bosch (PVV) vraagt uitleg over het verschil tussen het commissielid en de fractiemedewerker.

De heer Van Corler (GroenLinks) zet uiteen dat het verschil is dat een commissielid benoemd wordt en dat vandaaruit meer continuïteit te realiseren is.

Mevrouw Ferket (D66) ziet dat GroenLinks een poging doet om tot een oplossing te komen. Zij vraagt zich af of commissieleden de oplossing vormen. Dan ontstaat er een verschil tussen fractiemedewerkers en commissieleden. Die krijgen dan ook verschillende soorten vergoedingen. Zij vindt dat scheef. Zij koestert het vigerende model. Gekozen is voor flexibiliteit als het gaat om de inzet van de mensen. Het gaat om maximaal vijf fractieleden. Zij zou dat willen handhaven.

De heer Van Corler (GroenLinks) probeert op deze manier te zoeken naar een manier om tot elkaar te komen. Wanneer dit niet voldoende draagvlak krijgt, moet de oplossing elders gezocht worden.

De heer Sungur (DENK) probeert te begrijpen waarvoor GroenLinks staat in dit debat. Fracties doen concrete voorstellen. Hij hoort van GroenLinks dat de fractie het aanvoelt, dat zij het begrijpt en dat zij de voorstellen op de inhoud wil beoordelen en tegelijkertijd vindt de fractie dat dit een onderwerp is voor de volgende raad. Hij verwacht om die reden dat GroenLinks tegen de voorstellen zal stemmen. Dan wordt er ook nog eens een heel groot probleem voorgelegd: de wissel tussen commissieleden et cetera. Hij vraagt waar GroenLinks mee bezig is. Hij vraagt of dit de manier is waarop de heer Van Corler het hele debat heeft gevolgd.

De heer Van Corler (GroenLinks) probeert in hoeverre in de breedte is te kijken naar andere zaken dan die aanvankelijk zijn genoemd in dit debat, en niet alleen te kijken naar spreektijden en fractiebudgetten. Hij begrijpt uit de reacties dat dat niet de weg is. Hij legt zich daarbij neer.

Mevrouw Assen (PvdA) ziet ook de pogingen van de heer Van Corler om tot een nieuw soort compromis te komen. Tegelijkertijd begrijpt zij de reactie van mevrouw Sturkenboom. Ze checkt bij de heer Van Corler of hij een relatie ziet tussen de werkdruk bij zijn fractie en het gegeven dat er een wisseling is bij de commissieleden van andere partijen.

De heer Van Corler (GroenLinks) constateert dat hij zich dan onduidelijk heeft uitgedrukt. Het gaat niet over werkdruk bij zijn fractie en de wisseling bij andere partijen, maar over dat de raadsleden gezamenlijk zorgen voor continuïteit en het gezamenlijk goed verankerd zijn.
De heer Sungur (DENK) hoorde de heer Van Corler spreken over continuïteit en over democratische legitimiteit. Hij vraagt hoe zich dat verhoudt tot de kleine fracties die zeggen niet eens toe te komen aan de bestaande raadsvoorstellen, dat ze moeten stemmen over raadsvoorstellen die zij niet helemaal hebben kunnen lezen waarin zij zich niet helemaal hebben kunnen verdiepen. Hij vraagt hoe de heer Van Corler dat ziet in het kader van de democratische legitimiteit en de kwaliteit van de lokale democratie.
De heer Van Corler (GroenLinks) noemt dat in ieder geval een probleem kijkende naar het totale raadswerk. Dat probleem is voor elke fractie aanwezig. Voor een kleinere fractie is dat veel zwaarder. Hij beseft dat heel goed. Hij zoekt er naar of hierin iets is te doen vanuit de rol van de commissieleden. Wanneer dat niet op steun kan rekenen, beseft hij dat naar een andere oplossing gekeken moet worden.
De heer Sungur (DENK) merkt op dat de heer Van Corler nu wel een verband legt tussen het aantal commissieleden en de werkdruk en de kwaliteit van de politiek die hier bedreven wordt. Hij vraagt naar het verband ertussen. Wanneer een partij ook nog begrensd wordt in het aantal medewerkers dat het woord mag voeren, zet [het systeem] vooral de kleinere partijen nog verder onder druk. Hij vraagt naar de oplossing van GroenLinks.
De heer Van Corler (GroenLinks) vreest in dezelfde rondte te blijven draaien. Hij wil zich niet herhalen. Hij rondt hiermee zijn bijdrage af.

De heer Wijmenga (ChristenUnie) merkt op dit debat lastig te hebben gevonden. Ook als het ging om zijn voorbereiding. Hij maakte een deel van de voorgeschiedenis niet mee, alleen het laatste presidium. Ook daar heeft hij gezegd dat hij de werkdruk en de financiële situatie anders ervaart dan sommige andere fracties. Hij vindt het lastig voor hen te gaan beslissen.
Hij vindt het lastig om te zien dat een compromis ook lastig is. Iedereen zit er net iets anders in. Hij ziet geen oplossing voor zich.
Hij beseft dat het niet anders is dan dat zijn fractie twee zetels heeft van de 45. Hij vindt het niet meer dan logisch dat hij keuzes moet maken als het gaat om zijn inbreng.
De heer Sungur (DENK) vraagt de heer Wijmenga hoe hij keuzes maakt wanneer hij een raadsvoorstel krijgt van een X aantal pagina's. Moet hij stemmen op een voorstel dat hij niet heeft kunnen lezen? Hij refereert aan de geplande raadsvergadering van 10 maart van meer dan 10:00 uur op één dag. De kiezer heeft hem gekozen om over de hele linie politiek te bedrijven. Hij moet daarin geëquipeerd worden. Dat is hoe de lokale democratie vormgegeven moet worden wat hem betreft.
De heer Wijmenga (ChristenUnie) begrijpt dat dit de visie is van DENK. Hij oordeelt niet over de keuzes van andere fracties. Hij maakt met zijn fractie wel keuzes om zich op in te zetten. Op sommige onderwerpen heeft zijn fractie geen bijzondere inbreng. Hij geeft soms zijn punten mee aan andere fracties.
De heer Sungur (DENK) antwoordt dat zijn fractie dat ook op deze wijze probeert, noodgedwongen. Dan nog wordt de partij geacht voorstellen op inhoud te beoordelen. Hij moet een raadsvoorstel goed hebben gelezen voordat hij richting kan bepa-

len. Dat wordt wel van hem verwacht, zowel door de burgers die op hem stemmen als vanuit de goede democratie.
De heer Wijmenga (ChristenUnie) herhaalt zijn standpunt dat hij geen oordeel geeft over hoe andere fracties hun keuzes maken. De werkdruk zoals die door sommige fracties wordt ervaren, wordt door zijn fractie minder ervaren. Hij merkt dat in combinatie met een baan dit raadswerk nauwelijks te doen is. De raadsleden worden betaald voor 24 uur. Dat is het normbedrag van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Daarin zit veel avond- en weekendwerk.
Een pleidooi zou kunnen zijn dat op landelijk niveau meer ruimte wordt gemaakt. Een aantal jaren geleden is voor de kleinere gemeenten een behoorlijke stap gemaakt met vergoedingen. Het kan best zo zijn dat gezien de toenemende werkdruk voor de gemeenten in Nederland het logisch is dat voor raadsleden meer budget beschikbaar wordt gesteld op landelijk niveau.
De heer Sungur (DENK) kan zich daarbij aansluiten. Hij legt de vraag voor in het geval dat niet gebeurt, of de gemeente dan lokaal zou moeten kijken naar wat de raadsleden nodig hebben, wat de fracties nodig hebben om het werk dat op hen afkomt goed te kunnen beoordelen, te kunnen afhandelen.
De heer Wijmenga (ChristenUnie) is het daarmee volledig eens. Tegelijkertijd is te zien dat fracties daarover verschillend denken. Het debat van vanavond heeft dat goed duidelijk gemaakt. Het antwoord wordt niet eenduidig gevoeld bij de fracties.
Mevrouw Assen (PvdA) vraagt de heer Wijmenga of hij het idee heeft dat hij de drie taken goed kan uitvoeren die de raadsleden hebben (kaderstellende, controlerende en de volksvertegenwoordigende) met behulp van het maken van zijn keuzes.
De heer Wijmenga (ChristenUnie) vindt dat een hele goede vraag. Hij vindt het ook lastig daarop te antwoorden. Hij refereert aan de inbreng van de heer Van Corler over dat het nooit genoeg is; het is altijd mogelijk ergens meer tijd in te steken. Aan de andere kant is het mogelijk voor bepaalde speerpunten te kiezen en daarop tijd in te zetten.
Mevrouw Assen (PvdA) bevestigt dat zij dat ook zo ervaart: dat er partijen zijn die zich profileren op onderwerpen. Dat leidt er ook toe dat de debatten zelden gevoerd worden met alle fracties, dat zelden alle partijen evenveel inbreng hebben op een punt. Over dat laatste is te zeggen dat het niet erg is. Zij ervaart dat dat wel wringt met de drie rollen die de raadsleden hebben.
De heer Bosch (PVV) vindt dat de heer Wijmenga niet volledig ingaat op de inbreng van de heer Sungur. Hij begrijpt dat dat voor de heer Wijmenga gemakkelijker is als coalitiepartij. Hij legt de vraag voor of dat ook nog een duiding kan zijn voor de afweging die de heer Wijmenga maakt.
De heer Wijmenga (ChristenUnie) antwoordt afwijzend. Hij moet meer tijd en energie steken als coalitiepartij voor het maken van afwegingen omdat hij meer gesprekken heeft met andere partijen. Het vergt eerder meer tijd dan minder.
De heer Bosch (PVV) vraagt of hij goed begrijpt dat de heer Wijmenga zijn battles kiest.
De heer Wijmenga (ChristenUnie) antwoordt dat hij in principe alle raadsvoorstellen leest, en ook zoveel mogelijk de raadsbrieven, tenzij de raadsbrief zijn portefeuille niet betreft.
De heer Sungur (DENK) vraagt of de heer Wijmenga kan begrijpen dat een oppositiepartij zegt dat het logisch is dat een partij die onderdeel is van het college zich eerder herkend in de raadsvoorstellen omdat het deels de plannen zijn van ook zijn fractie, waardoor de heer Wijmenga wellicht ook minder tijd kwijt is dan een

oppositiepartij die moties en amendementen schrijft en dat het hem daardoor ook minder tijd aan raadswerk kost. Daar zit volgens hem het verschil. Hij vraagt of de heer Wijmenga begrijpt dat dit meer tijd kost voor een kleine oppositiepartij.
De heer Wijmenga (ChristenUnie) herkent op zich wel iets van de signalen die de heer Sungur uitzendt. Hij zat twee periodes in een oppositierol. Zijn fractie gebruikte ook andere instrumenten dan moties en amendementen. Zijn partij vindt ook dat hij niet alleen in deze raadzaal werk te doen heeft, maar ook als contactpersoon tussen de burger en de overheid. Ook daarin steekt hij tijd. Hij haalt daar veel voldoening uit omdat hij concreet iets kan betekenen voor mensen in hun situatie.
Hij vervolgt zijn inbreng in zijn termijn. Hij beschrijft de sfeer die hij oppikte gedurende deze avond in vergelijking met de sfeer die optrad na het desbetreffende presidium. Hij vindt het een probleem wanneer hij zich niet veilig voelt in dit debat zijn standpunt te uiten omdat hij het risico loopt aangevallen te worden door opponenten in de vergadering. Hij heeft er geen moeite mee om een impopulair standpunt in te nemen waarop de media of de kiezers hem aanspreken. Hij heeft moeite met uitingen die de persoonlijke verhoudingen raken, waardoor de fracties niet verder komen.
In het meest recente presidium heeft hij gezegd bereid te zijn over compromissen mee te denken. Hij heeft als voorzitter gemerkt hoe moeilijk het is om de spreektijden te beperken. Hij ziet dat ook in deze vergadering. Hij kan zich goed voorstellen dat sommige fracties zich beknot voelen door de huidige spreektijdenregeling. Hij is bereid mee te werken aan een compromis. Hij denkt niet dat het gaat lukken om in deze stemverhoudingen in deze raad gedragen compromis tot stand te brengen. Het lijkt hem heel verstandig een poging te doen om over drie onderwerpen een voorstel uit te werken over spreektijden, budget, en commissielidmaatschap/fractiemedewerker waarover de volgende raad zich kan uitspreken.
De heer Sungur (DENK) voelt zich aangesproken omdat de heer Wijmenga termen noemde die hij onder meer bezigde, zowel in de commissie alsmede op Twitter. Hij heeft er last van dat omgangsvormen worden beperkt tot iets dat iemand twittert of tot de woorden die iemand gebruikt. Hij gaf in het begin van zijn betoog aan dat omgangsvormen meer zijn dan alleen wat iemand zegt of schrijft of typt. Omgangsvormen hebben wat hem betreft ook te maken met of mensen in de raad elkaar zien staan. Of ze oog hebben voor elkaars gezondheid. Of ze de problemen voelen die een ander ervaart dat er andere keuzes worden gemaakt door de meerderheid in de raad? In die zin zou hij het fijn vinden wanneer de heer Wijmenga dat ook op die manier ziet en herkent in het belang van een goed gezonde veilige omgeving. Hij verzekert zijn collega's dat hij op dezelfde toon verder gaat online en offline. Wanneer hij het zelf lastig heeft, gaat hij er niet voor kiezen om het anderen gemakkelijker te maken, wanneer hij blijft zien dat anderen geen oog hebben voor zijn problemen en voor het gevoel dat hij ervaart, de druk, de stress. Hij vraagt hierop de reactie van de heer Wijmenga.
De heer Wijmenga (ChristenUnie) wil met alle liefde in gesprek met de heer Sungur om na te gaan of zij tot een compromis kunnen komen en tegelijk merkt hij op dat juist doordat hij zich op deze manier uit, het lastig wordt. Hij wordt geacht te stemmen zonder last. Dit voelt voor hem wel als een last.
De heer Sungur (DENK) noemt dat de kern van het probleem; dit alles is voor hem een last op dit moment. Hij herhaalt zijn emoties hierover. Hij hoopt dat fracties ook luisteren naar wat hij zegt over zijn gevoelens, wanneer zij spreken over veilige werk-

omgeving voor henzelf. Hij herhaalt zijn standpunt. Of de raadsleden hebben onderling oog voor elkaar of ze hebben dat niet.
De heer Wijmenga (ChristenUnie) concludeert dat dit het probleem schetst zoals hij weergaf in zijn bijdrage. Hiermee rondt hij zijn bijdrage af.

Mevrouw Assen (PvdA) houdt het kort. Inbreng van haar fractie is gelijk aan haar inbreng in het presidium. Het standpunt van de PvdA is bekend. Haar fractie acht het structureel verhogen van het budget hard nodig om het werk goed te kunnen doen en de medewerkers goed en fatsoenlijk te kunnen betalen. Om diezelfde reden acht haar fractie het nodig om de kaderstellende volksvertegenwoordigende en controlerende taak goed uit te voeren. Spreektijden meer gelijk te stellen voor fracties en interrupties zonder spreektijd te behouden waarbij de voorzitter daarop streng mag sturen. Gezien alles wat gezegd is, rondt zij hiermee haar bijdrage af.

De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) koos ervoor niet mee te agenderen. Hij verwachtte niet tot een vruchtbaar resultaat te kunnen komen in deze collegeperiode. Hij denkt pas spijkers met koppen te kunnen slaan in een nieuwe politieke realiteit vanuit nieuwe meerderheden.
Hij vindt het goed gevoeld te hebben hoe andere partijen in de discussie staan. Hij neemt dat mee en verwacht na de verkiezingen hiermee verder te gaan.
De heer Bosch (PVV) kan zich de inbreng van de heer Bos voorstellen. Hij vraagt of hij niet verwacht in dezelfde situatie terecht te zullen komen als nu. Hij schetst wat hij verwacht in dat opzicht: een herhaling van zetten tot en met de raad hierna.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) ziet het langzaam uit de klauwen lopen. Hij is raadslid sinds 2010. Hij ziet het raadswerk drukker worden en dat de relaties verstoord raken tussen fracties. Hij ziet heel veel ergernis. Hij ziet ook dat gebagatelliseerd wordt. Hij ziet het op zich afkomen en hij ziet dat hij zelf ook doet. Wanneer de raad daar niets aan gaat doen, voorziet hij een vechtsituatie in de raad. Dan gaan partijen tegenover elkaar staan in plaats van dat zij elkaar gaan opzoeken.
Hij gaat er in ieder geval anders in staan. Wanneer andere partijen er zo geharnast in blijven staan zoals zij er in staan, voorziet hij dat het fout gaat.

De heer Gilissen (VVD) heeft feitelijke onjuistheden weersproken. Dat vindt hij belangrijk in alle situaties. Hij vindt het ook belangrijk dat de raadsleden elkaar daar scherp op houden.
Hij zet uiteen dat zijn fractie niet dogmatisch is als het gaat over de vraag naar de mogelijke oplossingen. Zijn fractie gaat het gesprek graag aan. Hij heeft mevrouw Zwinkels een duidelijk voorstel horen doen. Hij verwacht dat de raad dat gaat bespreken. Hoe het anders kan met de spreektijden. Zijn fractie vindt daar wel iets van. Dat was ook de reden om langs de lijn van de inhoud te gaan in het besef dat partijen het met elkaar moeten doen. Partijen zijn afhankelijk van een goede samenwerking voor een politiek succes. Zijn fractie wil te allen tijden daarin blijven investeren voor en achter de schermen.
De heer Sungur (DENK) vraagt waarom de heer Gilissen drie jaar geleden afbreuk heeft gedaan van het werk van een werkgroep waarin hij zelf zitting had, wanneer de heer Gilissen nu beweert voor een compromis te staan en een voorstel op de inhoud te willen beoordelen. Waarom was het destijds niet goed genoeg voor de heer Gilissen het voorstel zo te houden als het was en het pakket uit te proberen zoals dat uit dit gezelschap kwam.

De heer Gilissen (VVD) licht toe dat zijn fractie zich niet kon vinden met het resultaat dat uit die werkgroep kwam. Hij was daar open over. Hij heeft ook gezegd veel waardering te hebben voor de werkgroep en het voorstel dat tot stand was gekomen en dat hij zich daaraan als VVD-er niet kon verbinden. Uiteindelijk heeft de meerderheid in de raad ingestemd met zijn voorstel. Hij benadrukt naar oplossingen te zoeken. Dan zullen de fracties gezamenlijk iets moeten doen.
Het raakt de heer Gilissen zeer dat de heer Sungur aangeeft dat hij persoonlijk er last van heeft. Zijn fractie en hij voelen de verantwoordelijkheid gezamenlijk te kijken naar oplossingen.
Dat betekent wel dat het goed is dat partijen het gesprek voeren en dat zij naar elkaar luisteren en dat zij daarin op een parlementaire wijze handelen. Hij kan zich aansluiten bij de woorden van de heer Wijmenga daarover. De kritiek van daaruit gegeven, trekt hij ook zichzelf aan. Ook hij had op momenten meer geduld mogen hebben.
Mevrouw Assen (PvdA) vindt de wijze waarop de heer Gilissen het debat voert constructief, ondanks dat de VVD en de PvdA het inhoudelijk niet eens zijn.
Wanneer het dan gaat over de ondersteuning vraagt zij wat het bezwaar ertegen is het fractiebudget terug te storten wanneer dat niet nodig is, gezien de fracties die het geld wel nodig hebben.
De heer Gilissen (VVD) merkt op dat het geld dat de raad aan zichzelf uitgeeft, uit dezelfde pot komt als waarmee heel veel dingen in de stad betaald worden. Dat maakt het debat over fractiebudget ook politiek. Hij stelt zich voor dat dat niet de ideale wereld is; de slager die zijn eigen vlees keurt. Dat is wel de realiteit. Hij is van mening dat de raad met de huidige financiële ondersteuning een heel eind kan komen. Drie jaar geleden is afgesproken het fractiebudget te verhogen voor de looptijd van deze raadsperiode en dat daarna nog een keer gekeken zal worden naar de dan ontstane situatie. Op dat punt vindt hij een generieke en algemene verhoging van het fractiebudget nog steeds niet te rechtvaardigen naar de achterban en naar de stad.
De heer Sungur (DENK) ziet het constructieve niet terug in het innemen van dit standpunt. De heer Gilissen classificeert het fractiebudget als een politiek standpunt waarmee heel veel andere dingen te doen zijn. Hij vraagt of de heer Gilissen blind is voor de mensen die zeggen te merken dat zij in de knel komen, dat zij onvoldoende goede medewerkers kunnen vinden, dat zij niet kunnen concurreren met andere werkgevers, dat hij de pensioenen niet kan betalen van de werknemers. Waarom ziet de heer Gilissen dit niet als een investering in de democratie en in de kwaliteit van de politieke besluitvorming?
De heer Gilissen (VVD) antwoordt dat het in dit geval nooit ééndimensionaal is. Het is niet “we doen er meer geld bij en dan zijn alle problemen opgelost”. Hij verwacht dat de heer Sungur zich kan herinneren dat hij drie jaar geleden ook het vraagstuk van de werkdruk heeft uitgezet langs een aantal lijnen: financieel, de zorgondersteuning en het aantal uren waarin de raad zichzelf bezighoudt. Hij heeft dit vraagstuk altijd aangevlogen langs de complexiteit van het werk dat volgt uit het werk, de werkdruk waarvoor de raad zelf verantwoordelijk is, en het gegeven dat de raad inmiddels bestaat uit 12 fracties. Het gaat niet alleen om geld.
Hij benadrukt dat er voor de VVD geen taboes zijn, ook in de gesprekken die komen richting het raadsdebat op 10 maart. Hij hoopt dat de bereidheid bij de VVD om te luisteren naar de verhalen van anderen, ook kan rekenen op de bereidheid van anderen om te luisteren.

Mevrouw Assen (PvdA) vindt het niet automatisch dat de raad zichzelf iets aandoet wanneer meer moties worden ingediend. Dit heeft ook te maken met hoe het college opereert, hoe de wethouder in de commissie opereert, hoe er omgegaan wordt met toezeggingen. Zij vraagt of de heer Gilissen dit ook deelt. Zij vindt dat de heer Gilissen het nu wel heel erg simpel schetst.
De heer Gilissen (VVD) antwoordt dat mevrouw Assen gelijk heeft. Hij bevestigt dat het nog complexer is dan hij het voorstelde. Het gaat ook om het samenspel tussen het college en de raad. Hij is blij dat de burgemeester aanwezig is. Onlangs is ook een visitatierapport verschenen van de gemeente Utrecht. De ambtelijke organisatie is doorgelicht. In de commissie Personeelzorg is daarover gesproken: wat de raad daarmee kan doen. Hij denkt dat het belangrijk is dat de nieuwe raad zich gaat beraden op het type raad dat hij wil zijn: gaat de raad sturen op hoofdlijnen, op details? Hij zal de laatste zijn die het instrument “motie” uitkleedt, of ondermijnt of ondergraaft. Hij verwacht dat in de komende tijd meer moties ingediend zullen worden. Hij zet uiteen dat een motie vaak het begin is van een heel proces; dat leidt tot raadsbrieven, tot agenderingen, et cetera.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) stelt de heer Gilissen een wedervraag naar aanleiding van zijn overweging over het type raad: is de heer Gilissen het met hem eens dat de raad een raad zou moeten zijn die opereert vanuit kwaliteit, in die zin dat het gemeentelijk apparaat steeds groter wordt, dat de stad steeds groter wordt, het Rijk steeds meer op het bord schuift van de gemeente; dan vindt hij het ook logisch dat de raad zichzelf meer bestendigheid gunt en professionalisering en dus ook meer budget krijgt om ook op die manier meer talent aan zich te binden en meer op te leiden zo dat de raad ook daardoor beter wordt. Hij vraagt of de heer Gilissen het daarmee eens is.
De heer Gilissen (VVD) antwoordt het daar hartgrondig mee eens te zijn. Hij denkt dat de stad Utrecht zichzelf mag prijzen met een hele goede raad met daarin 12 fracties met hele bevlogen mensen die actief zijn, scherpe vragen weten te stellen, collegeleden ter verantwoording kunnen roepen, mooie voorstellen kunnen maken. Daarmee wordt stad beter. De vraag is alleen of die kwaliteit enkel en alleen is af te leiden uit de mate van ondersteuning van de raad. Hij heeft zich als raadslid altijd sterk gemaakt voor een goed en groter budget voor de Rekenkamer, ook een belangrijk instrument voor de raad. Hij heeft zich altijd ingezet voor een sterke griffie, een goed uitgeruste griffie die vele malen groter en beter opereert dan jaren geleden. Zonder afbreuk te willen doen aan de mensen die destijds daar werkten. Het gaat niet alleen om de fractiebudgetten. Het gaat er om langs de hele breedte van het onderwerp te willen kijken en hij benadrukt dat de heer Van Heuven een punt heeft. Er zijn taken overgekomen in 2015, de gemeente groeit, de raad telt nog steeds 45 raadsleden en daar zullen de raadsleden zich naar toe moeten verhouden. Hij herhaalt dat er voor zijn fractie geen taboes zijn.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) vindt het fijn dat er geen taboes zijn. Hij vindt het goed om daarover te spreken. Hij denkt ook dat het zinvol is om daarover te spreken, in die zin dat het aantal raadsvoorstellen toeneemt en het aantal raadsleden niet toeneemt. Dat betekent dat het raadslid en zijn fractie zich beter moeten organiseren. Het is niet voor niets dat ook in Den Haag in de Tweede Kamer meer tijd is uitgetrokken en ook meer geld voor ondersteuning zodat het raadslid zijn werk goed kan doen. Dat betekent dat er mensen moeten zijn die de fractie aan zich kan binden en waaraan de fractie ook iets heeft. Hij merkt in de praktijk dat daarvoor meer geld nodig is.

De heer Sungur (DENK) merkt op dat de heer Gilissen sprak over een aantal moties en de inbreng van raadsleden zelf die tot extra werk leiden. Dat klopt ook. Tegelijkertijd merkt hij dat sinds de spreektijden zijn ingevoerd, hij er in de commissie vaak niet uitkomt met de wethouder. Vaak komt hij niet tot de goede gesprekken die kunnen leiden tot een toezegging of wederzijds begrip. Dan moet hij voor de raad weer een motie gaan opstellen. Hij vraagt of de heer Gilissen dat herkent.
De heer Gilissen (VVD) denkt dat de heer Sungur zichzelf tekort doet. De fractie van DENK heeft in de afgelopen vier jaar laten zien dat met twee raadsleden veel politieke successen te behalen zijn.
Hij vindt het in ieder geval niet zo verstandig om alle ballen op de commissie of de raad te zetten. Er zijn meer instrumenten. Hij bevestigt dat dat ook tijd kost. Er zijn meer manieren dan confronteren. Het kan ook via de methode van de verleiding of van het investeren op de lange termijn. In dat opzicht kunnen raadsleden elkaar uitdagen, scherp houden. Ook dat is niet af te meten enkel en alleen langs de lat van de spreektijd.
Ook zijn fractie was geen groot voorstander van het invoeren van spreektijd in de commissies. Zijn fractie zou meer voelen voor een systeem zonder spreektijd of met inschrijven zoals in de Tweede Kamer. Hij maakt zich niet veel illusies over spreektijden als kleine fractie tussen twee grote. Hij begrijpt dat succes van dag tot dag kan wisselen.
Mevrouw Ferket (D66) merkt op dat een aantal malen in dit debat gesproken wordt over de griffie en het budget voor de griffie. Zij zou iets recht willen zetten vanuit haar rol vanuit de CPR. In 2016 kreeg de griffie 300.000 euro erbij. Navenant kreeg de griffie er taken bij. Dan gaat het om schoolbezoeken, communicatie, of de ondersteuning op het gebied van bedrijfsvoering. De raad heeft daar vorig jaar zelf weer 75.000 euro van afgehaald. De griffie heeft er dus niet zo heel veel budget bijgekregen. Het budget dat daarbij kwam is conform taken en nog niet eens zo heel erg veel. Zij attendeert haar collega's op een vergelijking die gemaakt is voor de raadsondersteuning. De heer Sungur en zij hebben die vergelijking met andere steden opgevraagd bij de griffier. Dan doet Utrecht het helemaal niet zo goed. Zij doet de suggestie richting de heer Gilissen te overwegen hoe Utrecht het doet ten opzichte van andere steden. Zij legt de vraag voor of wanneer het stadskantoor groeit, de ondersteuning van de raad ook mag groeien.
De heer Gilissen (VVD) denkt dat het heel goed is kritisch en scherp te zijn over de mate van ondersteuning, ook door middel van de griffie. Hij vindt dit een terechte vraag. Tegelijkertijd vindt hij het een mooi gegeven dat alle medewerkers van de gemeente Utrecht, ook het stadskantoor, klaarstaan voor de raadsleden. Raadsleden kunnen hen dag en nacht bellen, e-mailen voor advies, met vragen. Hij vindt het ook wat waard dat al die kennis en informatie aanwezig is.
Hiermee rondt hij zijn bijdrage af.
De heer Bosch (PVV) kan zich in grote lijnen vinden in de inbreng van de heer Sungur. Het valt hem op dat gezegd wordt dat er een uitgebreide griffie is en dat er een mooi ambtenarenapparaat is waarvan gebruik te maken is. Hij gelooft niet dat de ambtenaren voor hem de raadsstukken lezen en dat de ambtenaren voor hem samenvattingen maken, of spreekteksten, et cetera.
De heer Gilissen (VVD) vraagt of de heer Bosch het wel eens gevraagd heeft aan een ambtenaar die boven een raadsstuk staat of een medewerker van de griffie of ze kunnen helpen bij het doorgronden of lezen van stukken.

De heer Bosch (PVV) vraagt of hij een ambtenaar moet bellen om voor hem te duiden wat hij van een stuk vindt. Hij vraagt of de heer Gilissen bedoelt dat hij daarvan afhankelijk gaat stemmen.
De heer Gilissen (VVD) antwoordt ontkennend; wat hij stemt, bepaalt hij zelf. Het lijkt hem handig dat hij met vragen terecht kan bij een ambtenaar. Het helpt tegen de vooringenomenheid.
De heer Bosch (PVV) gelooft niet dat het daaraan ligt. Hij heeft vaak genoeg wel vragen gesteld. Hij vervolgt zijn bijdrage in zijn termijn.
Hij heeft moeite met dingen die in deze vergadering gezegd zijn. Hij kan zich onder meer niet vinden in de inbreng van mevrouw Sturkenboom over fractiemedewerkers. Hij vindt dat de heer Van Heuven de mooiste woorden heeft gesproken om tot een compromis te kunnen komen. Hij sluit zich daarbij graag aan. Zijn oproep was vooral niet alleen vanuit het eigen standpunt de dingen te bezien, maar het de anderen te gunnen wat hij nodig heeft. Hiermee rondt hij zijn bijdrage af.

Mevrouw Sturkenboom (Student & Starter) merkt op dat nieuwigheden voor nieuwe raadsleden en het besef een publieke figuur te zijn ook meespelen in dit debat. Ook zij heeft de werkdruk zien groeien sinds haar aantreden. Zij nam zichzelf voor de medewerkers in haar team een andere positie te geven dat zij zelf had bij haar aantreden. Dat is nu mogelijk gezien het incidentele budget. Zelfs nu heeft zij de onzekerheid van de duur van het incidentele budget: hoe lang kan zij dit doen? Moet zij straks het bedrag weer terugschroeven terwijl de werkdruk twee keer of drie keer hoger is geworden? Bovendien vond er steeds meer polarisatie in het politieke landschap plaats. Dat doet veel meer met mensen. Ook de reactie van externen doet iets met raadsleden. Zij vindt het behoren bij goed werkgeverschap daar tegenover een goed budget te stellen. Bovendien vindt zij de voortdurende opleiding als team ook van belang. Ze kan zich aansluiten bij de desbetreffende woorden van D66 en van de Partij voor de Dieren.
Zij heeft de andere fracties goed gehoord en besloot terug te gaan naar de tekentafel om na te gaan waar haar fractie kan bewegen als het gaat om gunnen.
Als het gaat om spreektijden ziet zij mogelijkheden om te verruimen of op te rekken. Zij denkt dan aan een opwaardering van 3,5 minuut naar 4,5 minuut of 5 minuten. Zij stelt vast dat recentelijk GroenLinks buiten de tijd viel. De andere keren kon GroenLinks goed uit de voeten met de tijd. Zij ziet het niet gebeuren dat spreektijd helemaal wordt afgeschaft. Daarvoor zijn er teveel verschillen. Zij is bereid als fractie om na te gaan hoe meer ademruimte te creëren.
De heer Bosch (PVV) vraagt wat mevrouw Sturkenboom denkt over de methode van inschrijven.
Mevrouw Sturkenboom (Student & Starter) kent dat systeem minder goed. Zij kan daarover geen oordeel vellen.
Zij vervolgt haar inbreng in haar termijn. Zij denkt dat gekeken moet worden naar het totale systeem hoe alles in te richten van een Raadsinformatiebijeenkomst met technische vragen vooraf, een goed commissiedebat met respect voor de voorzitter. Wanneer de vraag gesteld wordt waarop de fractie wil inzetten, zijn details nodig en soms een helikopterview. Er zit ook een spel tussen coalitie en oppositie. Zij schetst hoe succes met het indienen van moties irritatie tot gevolg kan hebben. Ook dergelijke zaken moeten wat haar betreft worden meegenomen, kijkend naar de voorstellen.

De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) is blij dat de commissie dit debat gevoerd heeft. Dit debat toont zijns inziens aan dat al langer een probleem speelt. De problemen werden zichtbaar maar nooit opgelost. De commissie is momenteel al drieënhalf uur in gesprek over dit onderwerp. Dit toont ook aan dat in het presidium hiervoor te weinig tijd is geweest. Dit is wat hem betreft ook een les voor de raad zelf: hier sneller en adequater mee om te gaan. Hij betreurt het dat de raad het probleem niet heeft opgelost.
Hij haalt het pakket aan dat drie jaar geleden in werking is gezet. Er zou een evaluatie komen en een vervolgbesluit. De problemen zijn wel benoemd maar niet opgelost. Zijn fractie vindt dat de raadsfracties zich professioneler moeten kunnen organiseren, zeker met de partijen die dat willen, en dat daarvoor meer geld beschikbaar is. Hij wil de ophoging graag structureel maken.
Over spreektijd is hij iets minder rigide in die zin dat zijn fractie er wel uitkomt op het moment. Hij ziet dat grotere partijen spreektijd niet opmaken en de kleine partijen wel. Hiermee rondt hij zijn bijdrage af.

De voorzitter stelt vast dat alle partijen aan het woord geweest zijn. Zij geeft de burgemeester de gelegenheid te reageren op deze discussie.

De burgemeester
Burgemeester Dijksma heeft begrepen dat het ongebruikelijk is om als burgemeester hierbij aanwezig te zijn. Doorgaans is de vice voorzitter hierbij betrokken. Zij heeft hiervoor bewust gekozen vanuit betrokkenheid. Zij maakt zich zorgen over de toenadering van de fracties jegens elkaar. Dat neemt niet weg dat het debat goed was. Zij gunt de raad dat die toenadering gaat lukken. Zij weet niet zeker of voor sommige van de raadsleden het gemakkelijker zal zijn in de nieuwe raad. In ieder geval ervaart een aantal mensen een probleem. Dan helpt het wanneer de raadsleden elkaar toenaderen. Zij vond het mooi dat veel raadsleden zich hebben uitgesproken vóór die toenadering. Zij houdt zich daaraan vast.
Zij vindt het persoonlijk maken van inhoudelijkheden minder mooi. Wat haar betreft helpt dat niet om elkaar iets te gunnen. Dat maakt het soms ingewikkeld.
Zij zegt mede namens de griffier dat de burgemeester en de griffier steeds beschikbaar zijn om tot een compromis te komen. De burgemeester vindt dat belangrijk, ook voor de sfeer in de raad. Op inhoud gaan de raadsleden in de komende tijd de degens kruisen. De burgemeester noemt dat het feest van de democratie. Het is daarna ook weer belangrijk dat de raadsleden elkaar weten te vinden, zeker als het gaat om de werkwijze; dat is de basis.
De burgemeester heeft hiermee willen uitdrukken hoe belangrijk zij de discussie van vanavond vindt. Zij bepleit elkaar te blijven vinden en elkaar heel te houden.

De voorzitter gaat na hoe dit onderwerp verder te brengen. Zij heeft daarover verschillende opmerkingen horen maken. Zij hoorde raadsleden die dit naar de raad van 10 maart willen brengen, en raadsleden die dit naar de volgende raad willen brengen. Zij nodigt de commissie uit hierover het woord te voeren.

De heer Sungur (DENK) attendeert de commissie op de afspraak van drie jaar geleden: dat deze raad hierover zou gaan. Op 10 maart komt er een voorstel naar de raad waarin conform dat presidiumbesluit de structurele ophoging teniet wordt gedaan, waarmee gezegd wordt dat de volgende raad daarover een besluit gaat

nemen. Zijn fractie zal een amendement indienen op dat voorstel. Bij dezen verzoekt zijn fractie dit onderwerp met de B-status door te laten gaan naar de raad van 10 maart. Zijn fractie zou ook graag willen dat er beweging zit in de spreektijden. Het standpunt van zijn fractie is bekend.
Hij hoorde zojuist ook een uitnodiging van mevrouw Zwinkels. Hij gaat graag met haar in gesprek om na te gaan waar de fracties op uit kunnen komen. Wat zijn fractie betreft wordt dat in diezelfde raad behandeld, wellicht doormiddel van een actuele motie of iets anders. Wat hem betreft wordt deze discussie voortgezet in de aanstaande raadsvergadering.
Mevrouw Zwinkels (CDA) kondigde een voorstel of een motie aan ten aanzien van het gelijktrekken van de spreektijden. Zij moet daarover nog nadenken na vanavond. Zij hoorde constructief een aantal suggesties of uitnodigingen vanuit het perspectief er niet zo rigide in te zitten. Zij stelt voor daarover in gesprek te gaan. Het hoeft wat haar betreft niet haar voorstel te zijn; zij geeft er de voorkeur aan wanneer dit een gezamenlijk voorstel is. Wanneer dat betekent dat er meer tijd nodig is, dient zij mogelijk alleen een motie in die daartoe oproept om dat in gang te zetten. Dan kan dat ook. Zij benadrukt hierin niet geharnast te zitten.
Bovendien beseft zij dat de raadsleden een campagne te voeren hebben. Zij heeft gezien hoeveel tijd het kost om een voorstel voor spreektijden te maken. Zij benadrukt die tijd niet te hebben in de komende twee weken. De commissie kan dat niet van haar verwachten.
De voorzitter vraagt en verneemt dat er geen commissieleden zijn die richting de raad iets van plan zijn of hierover iets willen zeggen.
Zij telt een voorstel met een amendement en mogelijk iets van het CDA.
De heer Wijmenga (ChristenUnie) begrijpt dat hij een amendement op een voorstel kan verwachten. Dat voorstel is afkomstig van het presidium.
De voorzitter antwoordt bevestigend. Zij recapituleert dat vanavond een uitgebreid gesprek gevoerd is gedurende 4:00 uur. Zij stelt voor 15 minuten te reserveren.
De heer Sungur (DENK) denkt dat een half uur beter is. Het gaat om een veegraad en de vergadering zal doorgaan tot alles gereed is. Het is aan de voorzitter.
Mevrouw Assen (PvdA) sluit zich aan bij het voorstel voor een half uur.
De voorzitter concludeert dat zij een half uur uittrekt voor de bespreking in de raad van 10 maart.

12. Beantwoording SV 2021 nr. 295, over Online Gebiedsverbod

Burgemeester, Beleidsterrein: Openbare Orde en Veiligheid
Geagendeerd door: Maarten Koning (D66), Tessa Sturkenboom (S&S), Mahmut Sungur (DENK)
De burgemeester van Utrecht heeft n.a.v. een online oproep tot rellen, een bestuursrechtelijke maatregel uitgevaardigd naar een jongen uit Zeist, waarmee deze zou worden geboden niet langer opruiende uitlatingen te doen op internet. Doet hij dat toch, dan moet hij een dwangsom betalen. De burgemeester spreekt daarbij van een novum, een 'online gebiedsverbod'.
Onze fracties steunen de inhoudelijke lijn van de burgemeester dat online haat en opruiing geen plaats verdienen in de samenleving. Woorden doen ertoe. Maar met de uitvoering die hieraan gegeven is met een 'online gebiedsverbod' kunnen wij het niet direct eens zijn. Onze fracties zien inhoudelijke en principiële bezwaren en zijn dan ook zeer kritisch op de inzet hiervan. Onze twijfels zijn met de beantwoording van SV 2021 nr. 295 door de burgemeester niet weggenomen. Eveneens zijn door D66 in de Tweede Kamer vragen gesteld aan de minister. In het debat willen we ingaan op de politieke keuze om bestuursrecht toe te passen en in het bijzonder de keuze voor dit instrument gezien het gebrek aan juridische basis voor de houdbaarheid van dit instrument.

In de loop van de bespreking van punt 11 besloot de commissie dit agendapunt op een ander tijdstip aan de orde te stellen. Dat tijdstip wordt binnenkort bekend gemaakt. Voor nu haalt de commissie dit agendapunt van de agenda.

De voorzitter sluit de vergadering om 23.56 uur.

Toezeggingen

10. Raadsvoorstel Nota waarderen, activeren en afschrijven van vaste activa (WAAVA)

Wethouder Klein zegt toe een bijeenkomst met de adviescommissie controle en financiën te organiseren waarin de wensen van de raad t.a.v. de nota WAAVA besproken zal worden. De wethouder zal zelf bij deze bijeenkomst aanwezig zijn. In de commissie is afgesproken dat na deze bijeenkomst een raadsbrief volgt met wat het college meeneemt uit het gesprek. Deze raadsbrief zal worden besproken in de commissie die uiteindelijk kan leiden tot een raadsvoorstel dat in de raad wordt besproken. Dit alles uiterlijk Q4 2022 (najaar).